

minuS

Noorsootöö muutuv maailmas

DETSEMBER 2011

Eesti tuleviku heaks

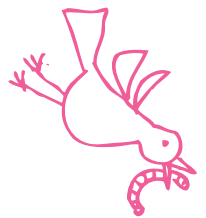
Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Marit Kannelmäe-Geerts

ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“
õppematerjalide arendamise koordinaator
Marit.kannelmae-geerts@archimedes.ee

MILLIST

õppimisvõimalust sinu noorsootöö täna noortele pakkus ja kuidas?

Meetod on lahendusviis, kuidas mingit kindlalt piiritletud ülesannet täita, ütleb esimene definitsioon, mida internetiavaru pakub. Meetodite maailma definitsioonidega tutvudes on läbivaks see, et meetodil on eesmärk ja sageli on selleks eesmärgiks millegi uueni jõudmine, olgu see siis teadmine, oskused, avastused, pädevused. Noortevaldkonnas on eelneva rõhutamiseks võetud kasutusele terminid “õpimeetodid” või “õpivahendid”, mis leiavad aina sagedasemat kasutamist nii noortevaldkonna koolitusvaldkonnas kui ka noorsootöötajate pädevusest või ka noorsootöö kvaliteedist rääkides. Seda seetõttu, et õppimine kõige selle toreduse keskele ära ei kaoks. Mis aga on see, mis teeb ühest meetodist õpimeetodi?

Meetoditest rääkides ei saa astuda kõrvale tõdemusest, et üks töövahend on täpselt nii hea kui meister, kes seda kasutab. Seetõttu kaasneb meetodite kvaliteedi teemaga alati ka koolitajate või noorsootöötajate pädevuste teema. Meetodimess¹, mis on kujunemas Eesti noortevaldkonna koolitajate traditsiooniliseks kohtumispäigaks ja on ennekoike suunatud meetodite jagamisele, kogemisele, katsetamisele ja nende üle arutamisele, algas ka sel aastal pigem laiemate teemadega ning eelkõige noorsootöötaja ja koolitaja pädevusi analüüsid.² Need on teemad, mis käivad jätkuvalt käsikäes ettevõtmistega, mis toetavad meetodite maailma arenguid noortevaldkonnas nii Eestis kui ka Euroopas. Seekordne MIHUS sai inspiratsiooni käsitleda meetodite teemat Euroopa noortevaldkonna suursündmusest

“Tool Fair”, mille korraldamise privileeg oli sellel aastal SA Archimedes Euroopa Noored Eesti bürool. “Tool Fair” on ka ettevõtmine, millest on välja arenenud nii Eesti Meetodimess kui mitmed teiste riikide kohalikud mõttetalgud meetodite maastikul. Ikka seetõttu, et meetodid on need, mis noortevaldkonda igapäevaselt puudutavad, järjest arenema peavad ja millega kaasneb laiem noorsootöö kvaliteedi teema, mille üle nii Eestis kui ka Euroopas aina rohkem arutlusi ellu kutatakse.

Meetodid on miski, millest noorsootöötajatel tundub jätkuvalt puudus olevat. Meetodite teadmistepagasit ja materjalide hulka riivil peetakse tihti päeva noorsootöötaja mõõdupuuks. Koolitustelt oodatakse häid meetodeid, materjalide laud on juba enne koolituse algust tühjad, eriti käsiraamatutest ja meetodite kogumikest. Samas näitab 2011. aastal tehtud õppematerjalide uuring, et Eesti noorsootöötajad ei tunne ega kasuta sageli õppematerjale oma igapäevatoos. Kumb on enne, kas hea noorsootöötaja või hea meetod? Kui lihtne see skeem tegelikult on?

Kas hea meetod on see, mis päästab päeva või on meetod see, mis kujuneb välja siis kui taustsüsteem, teadmised, hoiakud ja olukorra ning grupi kaardistus tehtud?

Milliseid elemente sisaldab kvaliteetne õpimeetod? Kas ja miks peaks oma õpimeetodite pagasit uuendada? „Tool

Fairil“ kõlas mõte: „Noorsootööd vaadates võib jääda mulje, et see ainult erinevatest meetoditest koosnebki: suurematest, väiksematest, sügavamatest ja lihtsamatest. Kas see ongi kõik, mis meil pakkuda? Kas see ongi see, mida me pakume? Või on meetodite taga midagi enamat?“

Käesoleva MIHUSEga on meie eesmärk pakkuda “Tool Fair 2011” ja mitme väärt autori toel nii Eesti noorsootöötajatele kui ka noortevaldkonna koolitajatele materjali, et eelnevalt esitatud küsimuste ja ideede üle täpsemalt järele mõelda. “Tool Fairil” toeks olnud õpimeetodite töögrupp palub ka Eesti noorsootöötajate tagasisidet sellele, mida üks õpimeetod peab sisaldama ja mis tagab ühe õpimeetodi kvaliteedi. Kindlasti käivad selle diskussiooniga kaasas ka nii Meetodimessil kui “Tool Fairil” välja toodud küsimused ja mõtted tänapäeva muutuvast ühiskonnast. Meetodimessil tõstatisid koolitajad küsimuse, kuidas mõjutab Eestis toimiv noorteseire³ nende tööd ja kuidas seda uuringutest pärit informatsiooni oma töös ära kasutada. See on ka küsimus, mida noorsootöötajad endalt ja oma kolleegidelt küsima peavad. “Tool Fairil” tõstatis ühiskonna muutumise küsimuse oma ettekandes nii Tõnis Kahu, kelle artikli leiata ka käesolevast ajakirjast, kui ka Miriam Teuma, kelle ettekandega saate tutvuda Euroopa Noored Telepurgis.

Mitmes “Tool Fairi” ettekandes, töötoas kui ka MIHUSE artiklites kõlab mõte, et tänapäeva maailm on keerulisem seetõttu, et aeg ja ruum ulatuvad kaugemale ,

1 Meetodimess 2011 koduleht <http://www.mitteformaalne.ee/meetodimess-2011>

2 Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused <http://mitteformaalne.ee/assets/ftpupload/noorsootootajate-uuring-2010.pdf>
Noortevaldkonna koolitaja pädevusmudel <http://mitteformaalne.ee/padevusmudel.html>

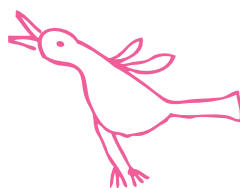
3 <http://www.noorteseire.ee>

teadmised ja õppimine on tänu internetile ja muudele kommunikatsioonivahenditele noortele väga kättesaadavad. Noored ei vaja täiskasvanuid, et saada teada fakte maailma kohta. Täiskasvanute roll on luua keskkond, mis mõjutab noorte suhtumist õppimisse. Vajadus on selliste meetodite järgi, mis aitavad noortel sõeluda välja seda, mida peaks ja võiks õppida, sest kõike tänapäeva maailmas õppida ei saa. Lisaks on aina olulisem pakkuda noortele võimalust eneseanalüüsiks ja enesehindamiseks. Noorsootöötaja peab teadma, millises maailmas noored elavad, kuidas nad seal elavad ja vastavalt sellele teadmisele valida ka töövahendid. Meetodimessil tõi Tiit Joala⁴ tänavakunsti töötoas välja, et tänavakunsti eesmärk on provotseerida, lõhkuda rutiini, tuua uut, panna inimest ise mõtlema. Minule tundub, et noorsootöö meetodid peaksid sisaldama vähemalt osaliselt samasid eesmärke. Võib karta, et see on tänapäeva kirjus ja mõnikord liiga kiires ning arusaamatus maailmas võimatu, kuid "Tool Fair" oma atmosfääri, töötubade ja meetodite mitmekülgusega tõestas, et inspiratsiooni, mida ammutada, on veel küllaga.

Loodame, et MIHUS annab osa sellest tundest ka oma lugejatele edasi selleks, et ärgitada arutlusi nii meetoditest kui ka elementidest, mis tagavad heale meetodile ka kvaliteetse käekäigu eesmärgi täitmiseni. Nõnda nagu ütles Jonathan Bowyer oma "Tool Fairil" toimunud töötoas, siis on ka meie eesmärk, et seekordne MIHUS viib teid meetodite maailma avastama ja peale ajakirja tagakaane sulgemist on teil rohkem küsimusi kui vastuseid, millega soovite edasi töötada. Lõpetuseks loodame, et seekordne ajakiri julgustab ka teid olema need, kes on valmis laskma oma meetoditel minna laia maailma täienema ja uuenema, et siis ringiga teie juurde tagasi tulla – ehk siis, jagage meetodeid, mida kasutate!

Julget kaasamõtlemit ja põnevaid korradaminekuid uueks aastaks!

⁴ Tiit Joala töötuba Meetodimessil 2011 <http://euroopa.noored.ee/telepurk/1317819608/Meetodimess.-Tiit-Joala.-2011>

2 Marit Kannelmäe-Geerts
Sissejuhatus

5 Tanel Rannala
Joonmeedia.blogspot.com – lugu ennastkaasavast joonistamisest

6 Tõnis Kahu
Popkultuur muutunud haridusmaailmas

8 Rui Gomes
Õpimeetodid noorsootöös:
Pandora laeka avamine või sulgemine?

14 Andreas Karsten
Meetodid: värskendav kinnisidee või põhjendamatu fetiš?

16 Uku Visnapuu
Vabadus valida.
Assortii põnevaid noorsootöö meetodeid.

20 David Plumtree
Sotsiaalne ettevõtlus noorsootöös – teenides sissetulekut, luues sotsiaalset väärtust

22 Siiri Liiva
Virtuaalne noorsootöö viib kokku digitaalajastu pärismaalased ja immigrandid

28 Andri Allas
Videomängude valu võluks

29 Kommentaar
Toomas Roolaid

30 Terje Henk
Euroopa Noored Telepurk

31 Elina Kivinukk
Eestikeelne meetodivaramu täieneb iga päevaga

32 Marit Kannelmäe-Geerts
Rahvusvaheline "Tool Fair 2011" Tallinnas

33 Mark Taylor
"Tools for Learning"
ehk õpimeetodite kriteeriumid

Ajakirjas MIHUS olevate artiklite sisu ei pruugi ühtida väljaandja seisukohtadega.

KRIIPS!

JONN!

Joonmeedia.blogspot.com

Kust Joonmeedia mõte tuli? Alustasime Siiri Taimlaga Joonmeedia vedamist peale Moskva kaasaegse kunsti biennaalile mitte pääsemist, kuhu esitasime ühise projekti. Mäletan, et meil oli palju ajurünakuid ja tohutu koostöö otsimise tuhin, et endid kui kunstnikke ja õpetajaid rakendada õpitud oskustele, teadmistele ja hoiakutele tuginedes.

2009. aasta novembrikuus toimus minu Majaka tänava korteris Eesti Kunstiakadeemia stsenograafiatudengite joonistustund, kus vaatasime interneti vahendusel Von Krahli Akadeemia loengut "Kas on elu pärast kapitalismi?" ja kasutasime osalusjoonistuse meetodit visuaalsete kommentaaride tegemiseks. Jagasime ära rollid, kes millist tegevust teeb vaatamise-kujutamise protsessis: keegi tegi kustukummiga templeid, keegi kirjutas küsimusi, keegi luuletas ja paljud illustreerisid märksõnade, sümbolite või piltidega. Pärast panime pildid seinale, analüüsisime ja tagasisidestasime koge- tut. Umbes sealt see teadlikumalt pihta hakkaski.

Edasi hakkasime käima erinevatel ühiskondlikult ja kultuuriliselt olulisena tunduvatel sündmustel, mis inspireeriks, annaks energiat ja aitaks meie kui kunstnike eripära rakendada. Võib veel öelda, et tollal meil puudus kujutlus, et meid hakatakse konverentsidele-seminaridele ka tellima või et loome eelduseid kujundustöödeks. Muidugi ootasime ka tagasi- ja edasisidet, mida on lahkesti ka pakutud.

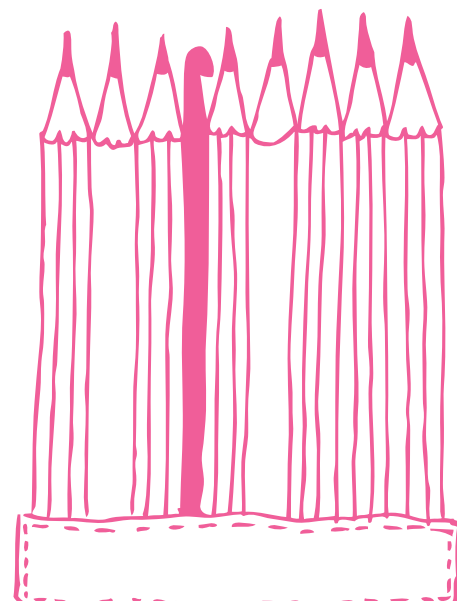
Üheks olulisimaks põhimõtteks, mille alusel kajastatavat sündmust valime, oleme pidanud seda, et ürituse korraldajatel oleksid eesmärgid ja siht: toetada ja panustada tugevama kodanikuühiskonna jaoks võimaluste hoidmisse ja arendamisse. Kodanikukultuur on see, mille arengusse tahame teadlikult panustada, millesse usume.

Teine aspekt on seotud joonistamise populariseerimisega läbi kunstiõpetuse ja noorsootöö. Tahaksin, et oleks enam funktsionaalset joonistamist, mis tegeleb tähtsate ja tähenduslike küsimuste-probleemide-teemadega. Minu probleem on juba tükk aega see, kuidas tõhusalt toimivaid turundusmeetodeid kasutatakse suvaliste olmereklaamide jms juures, aga kultuuri, hariduse, teaduse jm ühiskondlikult oluliste vajaduste jõulist "reklaamimist" või lisaväärtustamist ma eriti kohanud ei ole. Tahaksin, et kunsti ja kitsamalt joonistamisega tegelejatel oleksid pädevused ühiskondlikult kaasa "rääkida". Olengi mõtestanud Joonmeedia visuaalkajastustusi kui enese kaasamist kaasamõtlemise protsessidesse.

Kokkuvõtte asemel.

Mida Joonmeedia kaudu õpime ja saame? Saame tulemuste ja tagasiside põhjal hinnata kas ja kuidas me unistuste teostamisega hakkama saame. Kuklas asetsev põhiküsimus võiks kõlada nii – kas suudame toimivalt ja pikaajaliselt koostööd teha ja ka kõige ambitsioonikamad koosunistused ellu viia või muutume egoistlikeks mölakateks, kes hoolivad ainult erahüvedest?

lugu ennast- kaasavast joonista- misest

Joonmeedia illustatsioone saab MIHUS lugeja vaadata ajakirja lõpus Tool Fair 2011 artikli juures

muutunud haridusmaailmas

Oma olulises ja teedrajavas raamatus „Populaarsed kunstid“ (1964) kirjeldavad Briti kultuuriteoreetikud Stuart Hall ja Paddy Whannel üht pöördumist, mille võttis 1960. aastal vastu Suurbritannia Õpetajate Ühenduse iga-aastane konverents ja mis puudutab populaarkultuuri kasvavat ja paljudele hirmutavat mõju haridussüsteemile ning noortele üldisemalt. Seal oli kirjas järgmine tsitaat: „Konverents usub, et tuleb teha sihikindlaid pingutusi seismaks vastu standardite lagunemisele, mille on põhjustanud pressi, radio, kino ja televisiooni väärkasutamine. Me pöördume eriti nende poole, kes massikommunikatiivset meediat kasutavad ja kontrollivad, samuti vanemate poole, et nad toetaksid õpetajaid nende pingutustes vältida konflikte, mis tihti tekivad klassiruumis sisendatavate väärtuste ja nende vahel, millega noored kohtuvad välismaailmas.“

Hall ja Whannel näevad kujunemas kaht reaktsiooniskeemi populaarkultuuri pealetungile ning ei nõustu kummagagi neist. Esiteks ei ole nad rahul kaitsestrateegiaga, aktiivse tõrjumisega, mis peab kõike popkultuurilist olemuslikult teisejärguliseks ja soovib seda haridussfäärist eemaldada. Samuti aga ei poolda raamatu autorid „oportunistlikku“ strateegiat, mis kaasaks popkultuuri haridusellu kriitikavabalt ja selle reaalseste väärtuste kohta küsimata, lootes ehk sellele, et kokkupuude nõ kergema kultuuriga viib noored hiljem „tõelise“ kultuuri ja „tõeliste“ väärtuste juurde. Halli ja Whanneli raamatus pakutakse kolmandat teed, aga selle juurde tuleks hiljem. Praegu puudutaksin hoopis veel korra toda ülaltoodud tsitaati. Vaataksin mitte lihtsalt konflikti populaarkultuuri ja „päris“ kultuuri vahel, vaid osutaksin ühele teisele olulisele vastandpaarile päris selle tsitaadi lõpus – seal, kus „klassiruumile“ seatakse vastu „välismaailm“.

Oma raamatus „Valvata ja karistada“ (1975) kirjeldab Prantsuse filosoof Michel Foucault nn distsiplineerivaid ühiskondi, mille kalduvus oma liikmeid masinliku süsteemsusega jälgida ja normaliseerida on nähtav vanglate, vabrikute, aga ka teiste institutsioonide, sealhulgas näiteks koolide puhul. Foucault tõi eriti olulistena välja need distsiplineerivad meetodid, mis võimaldavad kontrollida just inimese keha operatsioonid ning neid kuulekusele allutades tagavad näiteks ka õppeprotsessi maksimaalse tõhususe. See algab esimesest koolinädalast – ma mäletan omaenesegi kogemustest kohustust sirgelt istuda, oma käekirja kontrollida, õigesti koolivormi kanda jne. Aja jooksul pidi keha ise taolise treeningu loomulikuna omaks võtma ja nõnda süsteemi üha edukamale funktsioneerimisele kaasa aitama.

Kõik esimesed arutlused populaarkultuuri ja hariduskeskkonna suhete üle sündisid just seesugusest kontekstist. Kui jämedalt üldistada, siis kujunes välja kaks erinevat lähenemist. Esiteks väideti, et populaarkultuur (valdavalt kasutati esialgu küll „massikultuuri“ mõistet) on ise üks distsiplineerimise viise – mis sest, et ta varjab end naudingu välise kesta varju. Saksa kultuuriteoreetik Theodor Adorno kirjeldas näiteks noortele mõeldud tantsumuusikat kui „rütmi-kuuleka“ tarbijatüübi triumfi ning võrdles tantsimist ennast marssimisega. Põhimõtteliselt täiesti teistsugune hoiak sai ilmsiks eriti just 1960. aastatel, kui tõusis esile rokkmuusika ja sellega seotud kontrakultuur oma mitmesuguste protestivormidega. Nüüd käsitleti popkultuuri sees kogu haridussüsteemi ahistusena, keelduti selle võimule allumast ning otsiti võimalusi, kuidas end distsiiplinaarsest ruumist väljapoole murda.

Üks mõiste, mis elas läbi tähendusliku teisenemise just nende muutuste valguses, oli näiteks „tänav“ kontseptsioon. Kui varem oli nii haridussüsteem kui igasugune formaalsete struktuuridega vähem seotud noortetöö tegelenud sellega, kuidas noori tänavalt kooli tuua, siis nüüd ei tähendanud too mõiste enam pelgalt midagi negatiivset – tänav oli järjest enam ka loovuse ja enese avamise sfäär. Samamoodi tegid muutuse läbi paljud muudki noor-olemise aspektid – kehad ja nendega seotud naudingud näiteks väljusid range ja suhteliselt tõhusa kontrolli alt ning popkultuur avastas siin ühtaegu uusi võimalusi ja uusi ohte (sek-suaalne emantsipatsioon, narkootikumid jne).

See murrang – kooli kui distsiiplinaarse struktuuri demonteerimine popkultuuri kaudu – märkis aga keeruliste protsesside reas alles esimest faasi ning tänapäeval on pilt tegelikult teistsugune. Vihje toimunud muutustele võiksime leida teiselt Prantsuse mõtlejalt Gilles Deleuze'ilt, kes kirjeldas sootuks teist tüüpi ühiskondi – nn kontrolliühiskondi. Siin ei saa me enam rääkida ahistavast, suletud ruumist, vaid pigem küberneetilisest ringlussüsteemidest, milles me kõik vabatahtlikult osaleme. Teisisõnu on see informatsiooniühiskonna, aga ka tarbimisühiskonna mudel. Meid juhitakse naudinguga, meelelahutusega ja me kõik kuulume infovõrgustikesse ning – vähe sellest – hoiame neid võrgustikke käigus. Deleuze'i mudeli kohaselt saame me antud situatsiooni kirjeldamiseks eritleda kaht suhetüüpi. Esiteks võlasuhe – kogu lääne ühiskond vajab ju võlgu oma tarbimismudelile üleval hoidmiseks. Teiseks saab kogu seda protsessi isoleerida sõltuvussuhte kaudu – me kõik sõltume naudingutest ja tarbimisstruktuuridest, mis meile neid naudinguid võimaldavad.

Populaarkultuuris praegu toimiv on Deleuze'i pakutud skeemidele heaks illustatsiooniks. Kui veel aastakümneid tagasi toimis popkultuur meie kõigi jaoks esilekerkivate suursündmuste teatava järgnevusena, nii et paljus ülepaistatud-kõrghetked vaheldusid suhtelise taandumisega, siis nüüd on tegemist pigem pideva voolamisega, stiimulite katkematu käigushoidmisega. Kogu kultuur on informatsioonina käsitletav, sellisena näiteks allalaetav ja see tähendab, et mistahes hetke minevikust võib samuti sellesse naudinguvoolu sisse lülitada. Uus popkultuurimudel ei nõua ka, et uute sündmuste saabudes peaksime vana kõrvale lükkama – kuna kogu kultuur ongi just informatsioon, siis ei vaja ta tegelikult ruumi. Ta on nagunii kõikjal – nimelt seetõttu on ka küsimus selle kultuuri eest maksimisest omamoodi problemaatiline. Just samadel põhjustel on popkultuur avalikus ruumis tegelikult nähtamatu. Uute aegade popkultuurikogemuse sümbol iPod sulgeb kogu muusikalise kogemuse privaatruumi. Teisalt jälle on nende muutuste saabudes kogu meie privaat-sust kummalisel moel rikutud. Meid ei kaitse enam miski. Me kõik oleme oma psüühika sügavusteni sisse lülitatud, pidevalt kontaktis, pidevalt „võrgus“ – olgu siis nende võrgustike reaalseks nimetuseks Facebook, iTunes või midagi muud. Omaette küsimus on veel seegi, et selles uues maailmas on raske leida kultuuriliselt ja poliitiliselt tähenduslikke utopiaid, võimalikke alternatiive sellele katkematule nüüd-hetkele. Alternatiivid saaksid esile kerkida ehk siis, kui oleks säilinud distants, võimalik vaatepunkt, mille abil oma seisundit mõtestada. Kuid tänases popkultuuris on iga selline alternatiiv juba ette osa neist naudinguvõrgustikest. Iga kõrvalekalle kaunistab süsteemi ja omal moel taastoodab seda.

Paljuski on kõik need protsessid just 60ndate edukate murrangute tulemus – nimelt siis loodi kultuuris ju alternatiivsed ringlussüsteemid, mis ulatusid kooli ja teiste institutsioonide rangest ruumilisest piiratusest väljapoole. Seda enam on tänane situatsioon aga tegelikult konfliktne. Ühest küljest on haridussüsteemis endiselt alles need distsiplinaarstruktuurid, millest Foucault kirjutas – teisiti poleks õppetöö päriselt ju ka korraldatav. Samas aga on noored üha rohkem osalised tolles neid kontrollivas meelelahutuslikus võrgustikus ning see on maailm, millega halvemal juhul ka õpetajad peavad võistlema hakkama. See tähendab, et autoriteedi positsioonilt on raske kõnelda nii haridussüsteemis kui mujalgi noortetöös, aga see probleem on tegelikult üldisem. Aktiivselt tegutseva muusikakriitikuna tean, et see küsimus puudutab igasugust autoriteetsset kõnet. Ka kriitiku roll on selline, mis nõuab distantsi, kahtlust, eemaldumist omaenese naudingutest, kuid just seda tänased tarbimismudelid meile ei võimalda.

Loomulikult ma liialdasin nende kahe mudeli vaheliste erinevuste väljatoomisega – teadagi on tegelikud üleminekud sujuvamad ja raskemini märgatavad. Samas nõuavad need muutused vastuseid. Vastust, millel oleks vastuvaidlematut elujõudu, oleks tegelikult väga raske välja pakkuda. Ma alustasin Stuart Halli ja Paddy Whanneli raamatust, mis samuti – küll hoopis teistes kultuurilistes oludes – sellele küsimusele õiget vastust otsis. Nende lahendus oli mäletatavasti vältida nii jäägitult popkultuuri tõrjuvaid kui pool-davaid seisukohti. Selle asemel käisidki nad välja kolmanda tee –

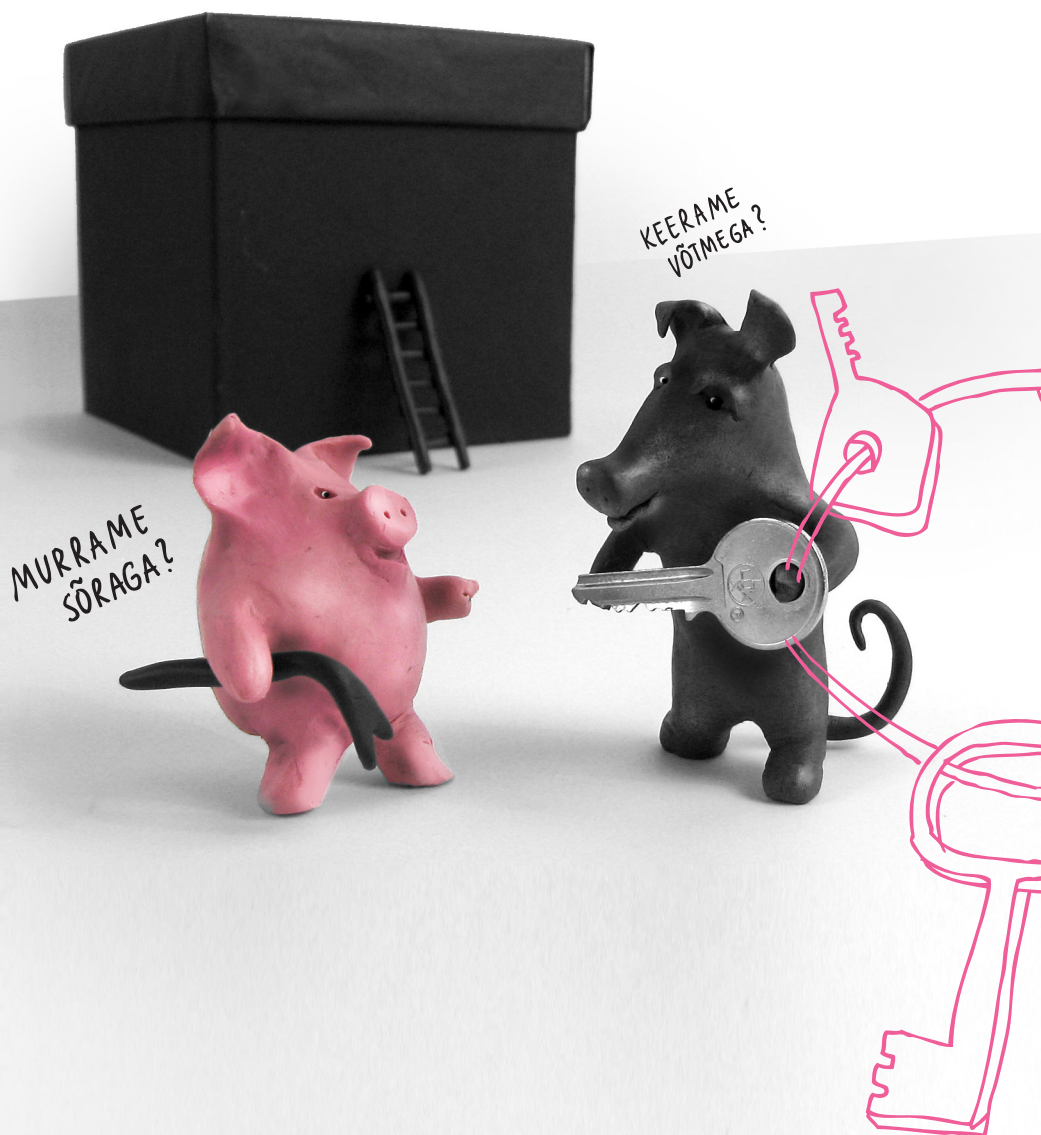
õpetada inimesi vahet tegema, head ja vääruslikku ära tundma, argumenteerima jne. Kuigi see tundub tänapäeval järjest raskem, on tegelikult ainuvõimalik seda ideed nüüdki korrata. Ehk enamgi veel – popkultuur võiks minu käsitluses ja kujutluses olla raske, konfliktne, vastuoluline, sest ainult sellisena on ta midagi enam kui osa sellest suurest voolavast ja kahtlaselt stabiilsest ning veatust kulgemisest, millena ta meile praegu ennast esitab.

Aga see on ainult minu isiklik vastusevariante. Igaüks, kes aga noorte ja nende kultuuriliste valikutega kokku puutub, peaks üritama algatuseks probleemi mõõtmetest aru saada, et sealt siis edasi minna.

Õpimeetodid

Pandora laeka avamine
või sulgemine?

Esimesel rahvusvahelisel seminaril "Tool Fair", mis toimus 2006. aastal Prantsusmaal, paluti mul rääkida rahvusvahelise noorsootöö õpimeetoditest ning puudutada lähemalt neid piiranguid, huvipunkte ja teemasid, mida me kõik peaksime noorsootöö kasvatustegevustes hõlma. Nüüd suunan ma oma mõtted ajakirja MIHUS kaudu Eesti noorsootöötajatele vaid veidi aega pärast Tallinnas peetud kuuendat „Tool Fair“ üritust.

Kutse osaleda „Tool Fair“ seminaril oli algselt suunatud minu kolleegile ja juhatajale Peter Lauritzenile. Peter oli suur spetsialist ja teerajaja kultuuridevahelises õppimises ning referentsiks paljudele Euroopa noorsootööga seotud inimestele. Tal ei olnud võimalik seda kutset vastu võtta ning kuigi tal oli kahju, et ta ei saanud seda teha, välendas ta oma skeptilisust õpimeetodite laialdase kasutamise kohta hariduses ja koolitus- tegevustes, mille ta võttis metafoorselt kokku kui meetoditel tugineva kasvatus- tegevuse „vohamise“. Tema sõnade kohaselt on riskiks see, et õppeprotsessil kasutatavad meetodid on õppijate ning õpetajate tegevuse keskmeks, mis ei ole ilmtingimata eesmärk. Ma jagasin oma kolleegi muret ning teen seda siiani, kuigi ma olen tõenäoliselt ise üks probleemi põhjustajatest. Neid teemasid tuleb regulaarselt tõstatada ning nende üle arutleda, isegi kui need ei ole uued teemad ning kui meil ei ole võimalik neile kohe vastuseid anda. See on meie viis iseendas kahelda ning keskenduda oma pettumustele loodetavasti konstruktiivsel viisil.

Käesolevas artiklis soovin puudutada järgnevaid teemasid:

- õpimeetodite roll;
- rahvusvaheliste noorsootöö tegevuste väärtused ja eesmärk, täpsemalt nende seos inimõiguste ja kultuuridevahelise õppimisega;
- õpimeetodeid luues ja kasutades esile kerkivad dilemmad;
- ülevaade innovatsiooni ja kvaliteedidendamise kontekstist.

Õpimeetodite roll

Kui me räägime õpimeetoditest, räägime peamiselt struktureeritud protsessidest, mis võimaldavad osalejatel ja koolitajatel kasutada õppe eesmärgil maksimaalselt ära oma loovust ja potentsiaali. Kuna on selge, et meetod ei ole eesmärk, tekib kergesti segadus, mis on tingitud peaaugaltikult rõhust, mille paljud mitteformaalses hariduses kasutatavad tegevused protsessile panevad. Kui protsess on ülimalt oluline, ei ole üllatav, kui protsessi aluseks olevat „meetodit“ peetakse

eesmärgiks. See ei ole iseenesest niivõrd problemaatiline, kuid meie hariduse ning noorsootöö valdkonnal on ajalugu ja tegelikkus, mis kutsub esile skeptilisi hinnanguid selle tõelise väärtuse kohta õppeprotsessis.

Kui suures ulatuses on noorsootöö laste ja noorte tegevuses hoidmine – mõnikord lihtsalt neile „tegevuse leidmine“?

Juba mitmetähenduslikkus, mida näeme ametinimetuse animateur teiste keelte vastetes, on heaks viiteks sellele, et noorsootöö on tähendanud ka laste ja noorte tegevuses hoidmist.

Olukorda ei tee paremaks ka asjaolu, et paljudel meist on kalduvus rääkida rollimängudest, simulatsioonimängudest ja *ice-breaking* ehk esmase suhtlemise hõlbustamise mängudest, mida me mängime. Loomulikult ei ole need kõik mängud! Loomulikult ei ole ka keel ainult tähtis, kuid kahtlemata mängib see olulist rolli selle kirjeldamises, mida me teeme ning loomulikult ka selles, kuidas teised, sealhulgas osalejad ja partnerid teistest haridusvaldkondadest seda mõistavad.

Esimene raamat, kus ma puutusin „meetoditega“ kokku, kandis pealkirja „Struktureeritud õpikogemuste käsiraamat“ ning minu arvates võtab see pealkiri väga hästi kokku selle, kuidas me peaksime oma valdkonna õpimeetodeid kirjeldama: need on tugi- või abielemendid õppuritele ja koolitajatele, kes osalevad struktureeritud õppeprotsessis, tavaliselt mitteformaalse hariduse raames. Käsiraamat anti välja 1960ndatel aastatel ning sisaldas suures osas seda, mida me tänapäevalgi kasutame, kuigi teises vormis, keskendudes isiklikule arengule ja meeskonna arengule. „Struktureeritud õppimine“ on elukestvas õppes siiani peamine termin ja haridustegevuse valdkond. Kui me vaatame, mis on meie eesmärk, siis peaksime loomulikult tegema peamiselt struktureeritud õppimisega, sest mitteformaalne haridus ongi ju selle osa.

Selle käsiraamatu puhul on huvitav asjaolu, et seda võib kasutada peaaegu kõigeks: see oli tõepoolest meetod ning kui püüda seda kasutada ilma eesmärgita ning ilma sobiva ettevalmistuseta, ei oleks tulemus väga edukas.

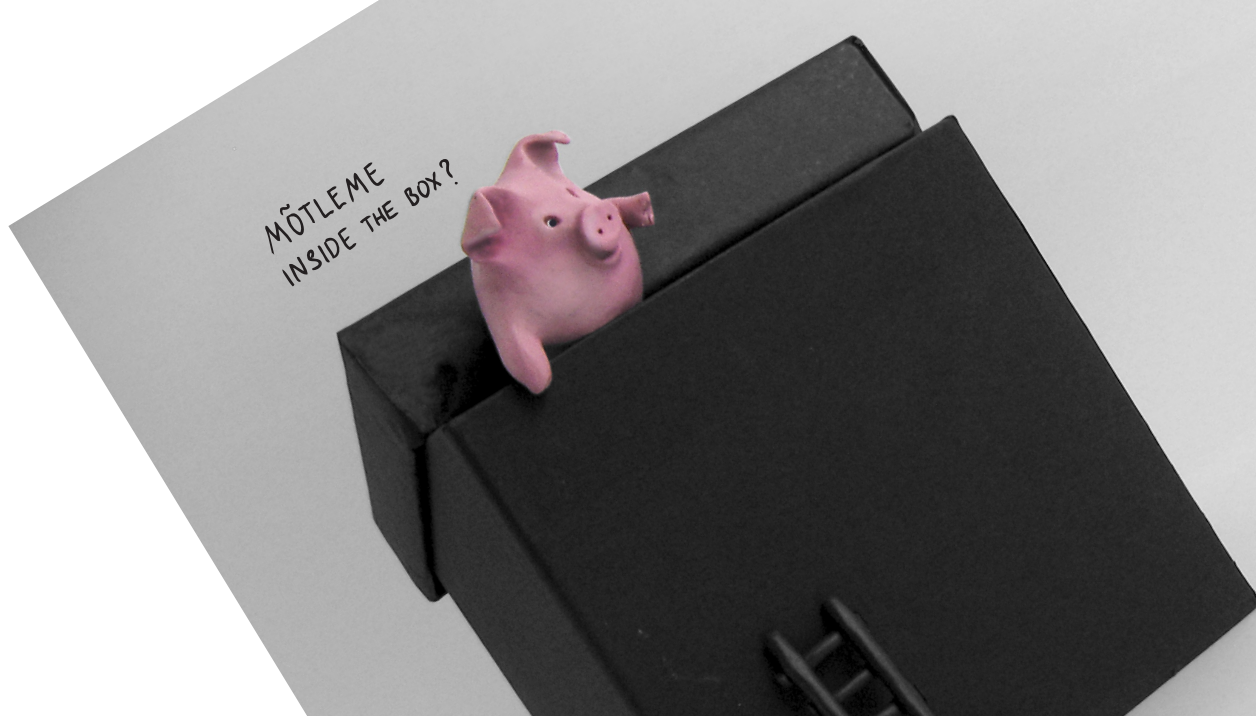
Euroopa noorsootöös kasutati – ja hiljem töötati välja – õpimeetodeid esmalt Euroopa noortekeskuste koolituste

raames rahvusvahelises noorsootöös umbes 20 aastat tagasi. Esimene „Koolituste õppevahendid“ koostati aastatel 1990 ja 1991 ning need olid mõeldud tugimaterjalidena kursustega seotud koolitajatele. Need muutusid kiiresti populaarseks, kuna andsid olulist infot kultuuridevahelise õppimise ja koolitamise kohta. Kõige populaarsem oli 4. köide; seal olid sellised klassikalised mängud nagu Albatross ja Abigail. Me avaldasime ja kasutasime ka selliseid harjutusi nagu Baffa-baffa ja Raffa-raffa. Tolle aja koolitustel esindasid need tegevused sageli kulminatsioonihetke – teatavat paroksüsmi grupi arengu protsessis, mida tavaliselt ja enamasti seostatakse kultuuridevahelise õppimisega.

Kui me ühinesime 1995. aastal RAXI raames korraldatud üle-euroopalise noortekampaaniaga „Kõik erinevad – kõik võrdsed“, leidis aset suurem muutus, kui välja anti õpikomplekt „Kõik erinevad – kõik võrdsed“, mille eesmärk oli soodustada kampaania teemade käsitlemist noorsootöö tegevustes nii kampaania raames kui sellest väljaspool. Õpikomplekti edu – üheskoos Euroopa noorsootegevuste kvalitatiivse ja kvantitatiivse arenguga, sealhulgas noortevahetused ja seminarid – oli suuresti õpimeetodite turu tekkimise aluseks, kuigi vajadus nende järele oli olemas juba varem. Õpikomplektiga, hiljem T-Kiti ja veelgi hiljem Compassiga, keskendub meetodite areng spetsiifilisele teemale ning tunnistab kaudselt, et neid tegevusi, harjutusi, meetodeid või ka mängu võivad kasutada kõik, kes on motiveeritud seda tegema. Compassiga astutakse, või soovitatakse astuda, veel üks samm edasi: teemade ulatus on veelgi laiem ning selgeks taotluseks on see, et Compassi kasutamiseks ei pea inimene olema professionaalne koolitaja inimõiguste hariduses ning et alustada on võimalik mistahes kohalt.

Sellised käsiraamatud nagu Compass, Compasito ja õpikomplekt „Kõik erinevad – kõik võrdsed“ on nüüdseks tõlgitud umbes 30 keelde ning neid kasutatakse paljudes erinevates kontekstides ja olukordades, mitte üksnes noorsoo- valdkonnas.

Kuid vähem ilmne ning kõneainet pakuv on midagi, mida me olime mõistnud juba õpikomplekti puhul ning mida kinnitas ka Compass. Vaatamata sellele, et need olid „ligipääsetavamad“, oli nende täielik potentsiaal kättesaadav üksnes vahendajatele ja koolitajatele, kes mõist- sid nii valdkonda kui ka selle lähenemisi. Compassi koolitajatele suunatud koolitusprogrammis saime samuti kinnistust sellele, mida paljud meist juba teadsid:

et koolitajad tavatsevad kasutada seda, mida on isegi kogunud ja selle ilmne põhjus on... kogemuslik õppimine. Kuid see tekitab meis küsimuse, mis juhtub siis, kui inimesed kasutavad meetodeid, mida neid ei ole koolitatud kasutama või mida nad ei ole vahetult kogunud?

Selline vohamine üheskoos loomuliku suhtumisega vaadelda õppimist kui midagi lõbusat, põhjustab sageli muresid, mida väljendatakse suuremal või vähemal määral avalikult selle üle, et protsess on muutunud olulisemaks eesmärgist või tulemusest. Tunnistagem, mõnikord on ärritav kuulata, kuidas osalejad nurisevad selle üle, kuivõrd „raske“ on õppeperiood, kui see ei sisalda interaktiivset või füüsilist tegevust. Veelgi ärritavam on märgata, et kriitika on varjatud, kui „mängul“ ei ole soovitud tulemust... Ja kui see on osalejate puhul pettumust valmistav, siis kuidas tunda end, kui selline reaktsioon tuleb... koolitajatelt? Nagu Hendrik Otten on meelde tuletanud: „Oluline on rõhutada, et Euroopa tasandil koolitamine ei ole väärtus iseeneses ning ei ole ilmtingimata parem kui muud koolitustegevused”¹. Need tegevused eksisteerivad kontekstis ning peavad suuremal või vähemal määral demokraatlikult andma soovitud tulemusi.

Kultuuridevaheline õppimine

Ükskõik, kas Euroopa/rahvusvahelised noorsootegevused on viidud läbi Euroopa Komisjoni programmide raames, Euroopa või mõnes muus nõukogus, vastavad need kõik sellistele eesmärkidele ja kavatsustele, mis institutsionaalselt vaatenurgast lähtuvalt on võrdset poliitilised ja hariduslikud. Nende hulka

kuuluvad rahu edendamine, koostöö, inimõigused, tolerants ja aktiivne kodanikutegevus – sealhulgas on väga olulisel kohal üle-euroopaline kodanikutegevus -, millele tuleb lisada spetsiifilised personaalsed, kohalikud või organisatsioonilised eesmärgid, mille on määratlenud organisatsioonid, sihtgrupp või koolitajad/vahendajad. See on tõenäoliselt valdkond mis iseloomustab väga hästi rahvusvahelisi noorsootegevusi, vastandina riiklikele või kohalikele tegevustele.

Nagu me eelnevalt nägime, on paljud viimastel aastatel populaarsust kogunud „meetodid” loodud sama eesmärgiga, kusjuures kultuuridevaheline õppimine on kas siis kaudselt või otseselt jätkuvalt rahvusvahelise noorsootegevuse vajalik ja fundamentaalne tunnus.

Kuid mida tähendab kultuuridevaheline õppimine täna ja mida tähendab see õpimeetoditest rääkides?

Kultuuridevaheline õppimine on ehk muutumas kõrvalisemaks sellistes programides, kus see varem oli kesksel kohal: inimõiguste hariduse, kogemusliku õppimise, õuesõppe ja Boali teatrimeetoditelt laenatud metodoloogiate peavoolumisega on kultuuridevaheline õppimine kahtlemata vähem silmatorkav. Kui see on tõsi, oleks see murettekitav ning kujutaks endast minu arvates tõepoolest ohtu. Ükskõik kui globaliseerunud meie ühiskonnad ka ei ole – ja ma pean silmas kaupade ja kapitali, mitte inimeste

globaliseerumist! –, või just selle tõttu (!), on meil tarvis õppida ning aidata õppida, et tõeliselt hinnata, tunnustada ning võtta osa konstruktiivsest suhtlemisest teistsuguse kultuuritaustaga inimestega. Selle eelduseks on:

- võime märgata ning tegeleda oma eelarvamuste ja etnotsentriliste vaadetega, mis puudutavad maailma ja teisi inimesi;
- võime mõista teisi inimesi, sealhulgas võime töötada koos nendega (mitte üksnes simuleeritud olukorras);
- võime arendada ja praktiseerida oma tolerantsust ebaselguse suhtes;
- võime mõista kultuuri, kultuuri relativismi ja kultuuri relativismi.

Lõpuks tähendab see kõik mitmekesisuse mõistmist kui „tundmatu tunnustamist, st sallivust ebaselguse ja teadmatuses suhtes, mis esindab meie elus arvukate Teiste olemasolu. Ning et mõistes tundmatut, projitseerime Tundmatule sageli meie oma soovid, hirmud, mõtted, pettekujutelmad ja eelarvamused”². Lühidalt öeldes, eelarvamuse ebatõelisus tähendab, et Teine, Erinev, on alati ja peamiselt minu enda subjektiivne tõlgendus. Seega, jõudes „Kõik erinevad – kõik võrdsed” teemani, peab kultuuridevaheline õppimine võtma arvesse erinevuste ja võrdsuse vahelist pidevat pinget. See nõuab koolitajalt/levitajalt mitmeid võimeid (kognitiivseid, pragmaatilisi ja emotsionaalseid), et võtta omaks ning „märgata erinevusi, kui võrdsus dekarakteriseerib ennast või ühiskonda” ning nõudma võrdsust seal, kus erinevus diskrimineerib üksikisikut või gruppi. Ning seda ei ole võimalik saavutada ühe meetodi kaudu.

¹ Hendrik Otten, Uuring, mis keskendus kõrge kvaliteediga koolitajate pädevustele, mida on vaja Euroopa tasandil noorsooaldkonnas kasutatavate koolitustegevuste arendamiseks ja rakendamiseks ning võimalikud lähenemised nende pädevuste hindamiseks. Euroopa nõukogu, 2002.

² Teresa Cunha, “Recognising the Unknown”, foorumil Diversity Youth Forum tehtud ettekanne, Budapest 25.-29. oktoober 2006

Inimõiguste haridus

See ei peaks noortele suunatud hariduslikes tegevustes olema otseselt esindatud, kuid noorsootöötajad ning selles valdkonnas tegutsevad koolitajad võiksid tunda end selles valdkonnas pädevalt. Inimõiguste kultuur ei ole ju pelgalt kultuur, kus kõik teavad oma õigusi, sest teadmine ei võrdu alati lugupidamisega ning ilma lugupidamiseta esineb alati rikkumisi. Inimõiguste kultuur on omavahel seotud hoiakute, tõekspidamiste, käitumismallide, normide ja juhiste võrgustik. Nende tundmine annab meile konksud, mille külge haakida töö, mida me oma gruppides läbi viime. Ning me võime öelda, et see on noorte inimeste jaoks väga oluline.

Compassi loomise ning sellega töötamise kogemus on olnud väga rikkalik, sest ühest küljest hõlmab see koolitajate ja levitajate üle-euroopalist koolitamist ning teisest küljest annab see meile võimaluse näha neid koolitajaid tegutsemas riiklikel koolitustel või kohalikes pilootprojektides, mille keskmes on inimõiguste haridus. See kinnitab kolme olulist oletust:

- inimõiguste haridus nõuab koolitatud koolitajaid, mitte üksnes aktiviste ja motiveeritud inimesi;
- koolitajad peavad olema ka teadmiste juhtijad, st neil peavad olema baasteadmised nii oluliste teemade kohta kui ka haridusprotsesside kohta, mida nad pakuvad ja organiseerivad, muuhulgas ka arusaamine, milliste allikate kaudu omandada erialapädevusi;
- koolitajad peavad olema loojad ja taasloojad: nad peavad olema võimelised

kohandama Compassi metodoloogilist raamistikku kohalikele oludele ning nende noorte inimeste või koolitajate vajadustele, kellega nad töötavad.

Samuti on meile selge, et kõik õppimisprotsessi hõlbustavad meetodid peavad võtma arvesse järgnevaid põhimõtteid, mis on välja toodud Compassis, kuid mis ei kehti üksnes inimõiguste hariduse kohta. Täpsemalt:

- **alustada alati sellest, mida noored juba teavad, nende seisukohtadest ja kogemustest ning lasta neil selle baasil otsida ja koos leida uusi ideid ja kogemusi, st olla selles mõttes ka õppijakeskne;**

- soodustada noorte inimeste osalemist, et nad annaksid oma panuse aruteludesse ja õpiksid üksteiselt nii palju kui võimalik, sealhulgas kooperatiivne õppimine;
- julgustada noori tõlkima oma õpikogemusi lihtsatesse, kuid tõhusatesse tegevustesse, mis väljendavad nende vastuseisu ebaõiglusele, ebavõrdsusele ja inimõiguste rikkumisele. Selline inimõiguste õppimine on oluline selleks, et noored oskaksid seostada õpitavat iseenda ja oma eluga.

Õppijakeskne lähenemine, mida paljud meist innukalt pooldavad, peaks loomulikult kogu aeg meelde tuletama, et keskne ei ole mitte „meetod“, vaid tegevuses osalevad inimesed ning see, millist kasu (teadmisi) nad meetodist saavad.

Laiem ühiskondlik-hariduslik lähenemine peaks hõlmama viit mõistuspärasust või perspektiivi maailma kohta:

“Kosmopoliitne mõistuspärasus”: “mõtlemisviis, mis ei raiska ühtegi inimest, teadmist ega kogemust ning selle läbi suurendab ja avardab võimalusi leida meie nõudmistele “õiged” ja harmoonilised lahendused ning tagab, et kõikidel üksikisikutel või ühiskondadel oleks siin maailmas oma koht.”³

“Kodaniku mõistuspärasus” viitab – nagu Freire lähenemises –, et kõik hariduslikud tegevused on seotud isikliku ja kollektiivse emantsipatsiooniga³; seetõttu ei ole võimalik eraldada tegevust ja mõtlemist; transformatiivne õppimine peab olema mitteformaalse õppimise osa.

“Ökoloogiline mõistuspärasus”, mis ei erista inimesi teistest olenditest ning ühise jätkusuutlikkuse kontekstist³. Ökoloogiline dimensioon ei ole suunatud mitte üksnes ühiskondade praegusele hetkele, vaid ka nende tulevikule planeedi tulevikus. See püüab suurendada teadlikkust säästvast arengust, kuhu kuulub ressursside õigem ja arukam kasutamine.

“Mitte-seksistlik mõistuspärasus” mis arvestab tõsiselt ja süstemaatiliselt püsivat ebavõrdsust ja õiglusetust naiste ja meeste vahel; me teame, et naiste vastu suunatud diskrimineerimine, vägivald ja vaesus on Euroopa ühiskondades ikka veel tugevalt juurdunud.

Viimaks on meil tarvis “patsifistlikku mõistuspärasust”, mille aluseks on koostöö, mitte polariseerimine, ning mille eesmärgiks on kõiki võimestada ning mitte kedagi hävitada. See mõistuspä-

³ Teresa Cunha, op. cit. in supra

rasus peab konflikte üksikisiku ja grupi positiivse kasvamise ja muundumise võimaluseks, mis ei tugine vägivaldall. “Patsifistlik mõistuspärasus” laseb meil olla teadlik meie suhtlemispädevusest, võimest lahendada konflikte mittevägivaldselt ja rahust, ning selle kaudu seada küsimärgi alla sõja, vägivalda või inimvääriskuse või inimõiguste eiramise tõhususe ja sotsiaalse väärtuse.”³

Õpimeetodeid luues ja kasutades esile kerki- vad dilemmad

Kõik need on väga kõrged põhimõtted ja ambitsioonikad lähenemised. Kuidas on see seotud õpimeetoditega?

Kui õpimeetodeid nähakse õppeprotsessi hõlbustavat meediumit, tuleb neid edasi arendada ning samal ajal tuleb nende rolli demüstitseerida. See tähendab, et neile ei tuleks omistada rohkem tähtsust kui nende eesmärk või käsitletav teema ette näeb ning samamoodi ei tohi pida-
da neid “vastutavaks” pettumuses või ebaõnnestumistes, mis haridustegevusi sooritades tekkida võivad.

Õpimeetodeiks peetakse tavaliselt hulka tegevusi, mis erinevad nii laadilt kui olemuselt. Nende eesmärk on enamasti uurida grupitöö kaudu tekkinud individuaalse arengu ja õppimise potentsiaali. Kuid õppimine on põhiliselt individuaalne tegevus ja protsess (isegi siis, kui seda toetab ja tingib grupp). Kus on selles protsessis aeg individuaalseks kontrolliks ja toetuseks (kui me teame, et rahvusvahelistes tegevustes kasutatavad grupid kalduvad olema lühiealised)?

Kuna need toimuvad spetsiifilises rahvusvahelises ja kultuuridevahelises õhus-
tikus, jääb rahvusvahelises grupis sageli hooletusse sooritamine (või alasooritamine) roll (ja seda enam, kui sellised tegevused on suuremalt jaolt üksikeelsed). Mind üllatab alati, kuidas “alasooritavad” noorsootöötajad, kes on rahvusvahelistes gruppides nii nähtamatud, et muutuvad peaaegu koormaks, tegutsevad oma keskkonnas töötades tegelikult väga professionaalselt ja tõhusalt. Muret tekitab see, et on ka vastupidiseid olukordi, kui võrd meie tegevustest võtab aegajalt osa ka professionaalseid õppureid, kes on rahvusvahelistes gruppides väga tugevad, kuid kelle kodune sooritus on kehv (või puudub üldse). Kas meetodid, mida me kasutame ning sobivaiks peame, eelistavad kaudselt teatud tüüpi õppimisstiile ja isiksusi teistele?

Kuidas veenduda üha laiemalt levivas ainult-inglisekeelse suhtluskeskkonnas, et kultuuriliste eelarvamustega, mida õpimeetodid endas võivad kanda, tegetatakse piisavalt ning et neid korrigeeritakse?

Kui suurt rõhku pannakse teistele elementidele, mis mõjutavad rahvusvahelise tegevuse kaudu õppimist, nimelt grupp, õpikeskkond ja -kontekst, ettevalmistus ja järelkontrolli toetamine?

Kogemus näib kinnitavat praktika võimu refleksiooni üle, kuid see ei ole kaugeltki rahustav. Võimetused asetada noorte inimestega läbi viidavad inimõiguste hariduse (ja/või kultuuridevahelise õppimise) tegevused laiemasse sotsiaalsesse ja hariduslikku raamistikku, annab tulemuseks alaväärsuskompleksi või saavutamata jäänud projekti. Kolmnurga noorsootöö-noorsoouuringud-noortepoliitika harmooniline koostegutsemine ei ole mitte üksnes kavandatust vähem harmooniline, vaid näib, et see ei anna tulemuseks koostööd tõhusaks ja tootlikuks muutvat suhtlemist ja töömeetodeid.

Kui me räägime inimõiguste haridusest või kultuuridevahelisest õppimisest, on väljakutsed alati seotud noorsootöö kahe sisemise pingeallikaga: jääda noorsootöö praktikale (ning *a fortiori* noortele inimestele) piisavalt avatuks, lihtsaks, ligipääsetavaks ja atraktiivseks ning samal ajal olla usaldusväärne, heaks kiidetud, tunnustatud ja väärtustatud teadusliku kogukonna poolt, kelle jaoks ei piisa headest tavadest juhul, kui puudu on mõtestamisvõimest ja tulemuste edasi andmisest vastavalt loodud normidele. Mis ulatuses ei ole me seega nende meetodite edu ohvrid ning oleme muutumas nende orjadeks? Kas me saame kunagi tagada, et meetodeid hakatakse kasutama üksnes eesmärgipäraselt ning loodu vaimus? Kui paljud meist oskavad teha esitlust ilma Powerpointita?

Kuidas tagada kvaliteediga paralleelselt “populaarsus”?

Kvaliteedifaktorid

Kvaliteediküsimus on tegelikult käesoleva arutelu keskmeks. Kuigi meile võib avaldada muljet ja meeldida formaalse hariduse spetsialistide kade hoiak, kui me räägime oma tegemistest, teame samas, et mitteformaalse hariduse kvaliteediparameetrid ja standardid on palju paindlikumad kui paljudes formaalse hariduse süsteemides. Mitte, et see

oleks tingimata oluline – mitteformaalse hariduse muudab selleks, mis ta on, just fakt, et see on mitteformaalne. Kuid selles peegelduvad ka mõned väljakutsed, millega me aegajalt kokku puutume. Näiteks:

- Kuidas me tagame, et praktikud on valmis ja võimelised meilt saadavaid õpimeetodeid maksimaalselt ära kasutama?

- Kuivõrd põhjalikult on uusi meetodeid testitud ja arendatud, kasutades selleks arvukalt praktikuid ning viies testimisi läbi erinevates kultuurilistes ja sotsiaalsetes keskkondades?

• Kuidas tagab meetodi, mängu või tegevuse kasutamine, et õpiees- märke püütakse edukalt saavutada ning et nendeni ka jõutakse?

- Kuidas saame tagada, et tõlked ja kohandatud versioonid kannavad endas sama vaimu ja kavatsust mis originaalne tegevus?

Loomulikult ei saa me anda nendele küsimustele lihtsaid vastuseid. Ja tõenäoliselt ei ole selleks ka vajadust.

Kuid meil on võimalus mitte teha nägu, et me neid ignoreerime. Ning loomulikult ei ole siin küsimuse all meetodite kasutamine või mitte kasutamine, vaid kvaliteetsete meetodite kasutamine ning kvaliteetse koolituse tagamine neid meetodeid kasutavatele praktikutele.

Taas kord Hendrik Ottenit tsiteerides: “Võib rääkida kõrge kvaliteedist, kui pakutav noorsootöö on vastav olukorrale, subjektile ja objektile, st kui see on sobiv ning seda viiakse läbi kooskõlas isiku individuaalse olukorra ja vajadustega ning kui kõrgemaid poliitilis-hariduslike eesmärke on võimalik täielikult kaastata ja vahendada.”

Nii et loodetavasti ei karda me avada õpimeetodite Pandora laegast ning oleme pigem õnnelikud, et meie hariduslikus töös kasutatavad meetodid aitavad osalejatel avada palju Pandora laekaid, mis on nende jaoks praegu veel suletud.

Ning seda tehes annavad nad oma panuse noorsootöö peamisele eesmärgile: pakkuda noortele inimestele võimalusi kujundada oma tulevikku ning ühiskonda.

ABRAKADABRA!

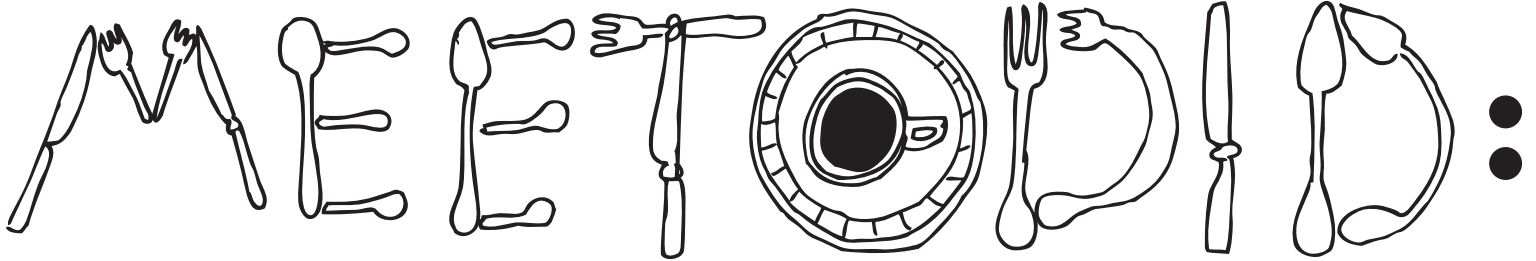

SIMSALABIM!

Andreas Karsten

Koolitaja, uurija ning kodanikuühiskonna ja allumatus e fänn. Uurib ja koolitab õppimise, osaluse ja jõustamise teemadel veebis ning veebist väljas. Tema tööd kajastuvad internetis leheküljel <http://www.nonformality.org>

värskendav kinnisidee või põhjendamatu fetiš?

Euroopa suurimasse koolitamise ja noorsootöö õpimeetodite andmebaasi aadressil <http://www.salto-youth.net/tools/toolbox/> on koondatud enam kui tuhat meetodit. Enam kui tuhat õpimeetodit ning uusi lisatakse kogu aeg juurde. Enam kui tuhat!

Meie töös noorte koolitajate ja noorsootöötajate nähtavad need üha suurenevad dilemmat ja üha suurenevad frustratsiooni põhjustavat konflikti – nõuet, et meetodid peavad alati olema tõhusad, tõenduspõhised, loovad, osalust soodustavad, võimestavad, stimuleerivad, põnevad, uued, hullud, üllatavad, võim-
sad, ...

Kas selles hulluses on peidus meetod?

Mida rohkem meetodeid sa tead, seda parem sa oled. Meetoditest on saanud turundusvahend, osa meie identiteedist noorte koolitajate ja noorsootöötajate. Mõnest meetodist on saanud lausa meie kaubamärk – kui te mõtlete Madzingale, siis mitme koolitajaga see teile seostub? Kuid samal ajal on selline tunne, et ainult uus meetod on hea meetod.

Me kardame ennast korrata. Me ei taha end oma tegevusega ära tüüdata. Kuid mis veelgi olulisem: sagedased seminaridel osalejad võivad mõne meetodi ära tunda ning ka nemad võivad seepeale pidada meid igavateks... Oo ei!

Miks me kardame ennast korrata? Kas te olete eales kuulnud kedagi ütlevat, et peavalu vastu ei peaks võtma aspiriini, sest kuulge, te võtsite seda juba eelmisel korral? Kelleski ei tekita elevust aspiriini võtmine kaks korda järjest. Kuid miks me siis nii sageli kardame kasutada sama meetodit kaks korda? Teisest küljest, kui tegemist on keerukama meditsiinilise sekkumisega, ei määrata kelle-

gi täpselt sama doosi ja samu ravimeid, operatsiooni ja/või teraapiat – liiga palju sõltub olukorrast, tingimustest ja võimalikest kõrvalmõjudest... See on liialt keeruline, et end lihtsakoeliselt korrata. Kuid miks me siis nii sageli kardame kohandada keerukaid simulatsiooniharjutusi vastavalt oma vajadustele?

Võrdlus on ühtaegu nii otsitud kui ühekülgne – lõppude lõpuks ei püüa me ju noorsootöö ja noorte koolitamise kaudu ravida haigust. Kuid sellegipoolest jääb mulje, nagu muutuksid terves Euroopas Meetoditest Väsimise Sündroom (MVS) ja Meetodite Kinnismõtte Sündroom (MKS) noorte koolitajate ja noorsootöötajate hulgas üha tugevamaks.

Nende kahe sündroomi kiiluvees meetodeid sageli fetišeeritakse, neile antakse peeneid nimesid ning need omandavad teenimatu staatuse. Aja jooksul algused kontekstid, tähendused ja eesmärgid kaovad ning neid hakkavad asendama üldised veendumused ja pinnapealsed klišeed.

“Avatud ruum”, “Maailmakohvik”, “Tunnustav uurimine” ja “Võõrustamiskunst” ei ole muutunud mitte üksnes oluliste arutelude läbiviimise sünonüümiks, vaid need on muutunud ka lööksõnadeks, mis on keskendunud peaaugalt nendes peituvatele võimalustele, võimule ja potentsiaalile ning on vaid vähesel määral (kui üldse) teadlikud oma eeldustest, piirangutest ja nõrkustest.

Peter Senge märkis oma järelsõnas “Maailmakohviku” kogukonna raamatule „The World Café. Shaping Our Futures Through Conversations That Matter” (Maailmakohvik. Meie tuleviku kujundamine läbi oluliste vestluste), et:

““Maailmakohvik” ei ole meetod. See on

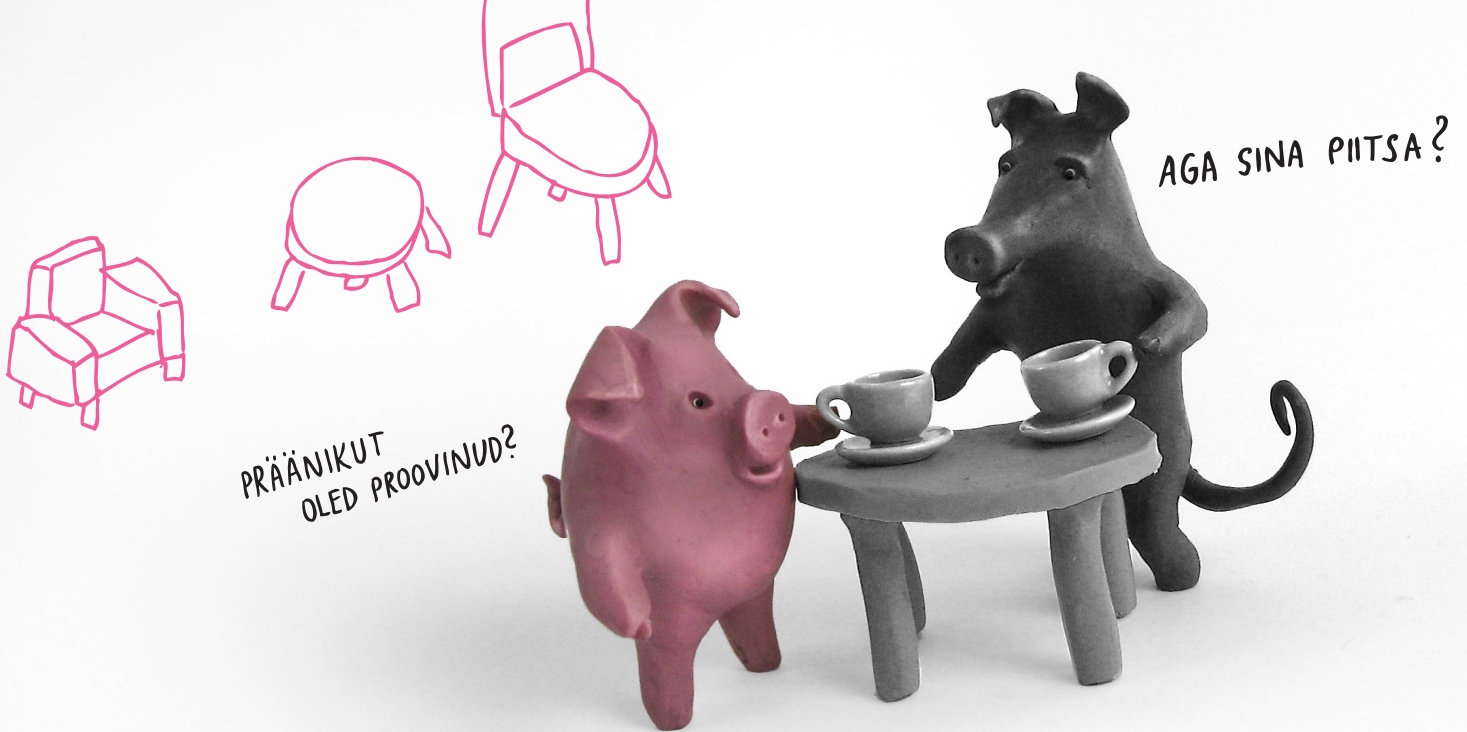
kutse vastastikusse olemisviisi, mis on juba osa meie olemusest.”

Kuid sellegipoolest alaväärtustatakse “Maailmakohvik” sageli meetodiks. Meile meeldib selle lähenemise õhustik, meile meeldib see idee, meile meeldib selle potentsiaal – kuid me ei kuluta piisavalt aega konteksti ja sisu arutamisele, suurepärase küsimuste väljatöötamisele ja mitmekesiste väljavaadete ühendamis-
le. Ning selle asemel, et avastada kollektiivne tarkus, leiame hoopis, kui võrd igav ja väheinspireeriv võib olla inimeste rääkimise ja liikumise ja kokkuvõtte tegemise mehaaniline protsess isegi siis, kui see viia läbi kohvikus.

Maailmakohvik on vaid üks näide potentsiaalselt suurepärasest lähenemisest, mis nõuab palju rasket tööd, et muuta see kaalukaks, sest see on taandatud paari kiiret sammu hõlmavaks meetodiks. See on üha enam maad võtva nõrkuse sümptom noorsootöös ja noorte koolitamises; üha suurenev lõhe ühelt poolt meie ambitsioonide ja taotluste ning teiselt poolt meie praktika ja tege-
likkuse vahel. Kui võrd meid varjutab tugevalt nõue oma õpitulemusi dokumenteerida ja valideerida, pöördume üha enam tagasi konkreetsete õppekavade ja korratavate tsükli-
te, tuttavate juhendite ja dokumenteeritud meetodite juurde.

Soovides noorsootöö ja mitteformaalse õppimise tunnustamist kasvab vajadus muuta meie töö tunnustusväärsemaks. Rohkem kui kunagi varem paneme kirja seda, mida me teeme, ning kõik need arvukad materjalid üksnes suurendavad meie kiusatust minna tagasi selle juurde, mis on juba olemas. Seda tehes avame märkamatuks ukseid koolitamist ja õppimist puudutavatele müütidele.

Kõige silmatorkavam müüt on tõenäoli-

selt muut õpistiili kohta. Ruth Clark ütleb oma raamatus „Evidence-based Training Methods: a Guide for Training Professionals” (Tõenduspõhised koolitusmeetodid: juhised koolitusprofessionaalidele) selle kohta kokkuvõtvalt:

“Õpistiilid esindavad ühte laastavamamat ja eksitavamamat laialt levinud müüti õppimise kohta viimasel 20 aastal. Alates audioõppimise kuni visuaalsel teel õppijateni või “sensoorsest” “intuitiivseteni” on palju erinevaid õpistiile. (...) Milligipärast on õpistiili idee kosmiliselt loomumane veetus, mis on ülimalt vastupandamatu. (...) Müüt õpistiili kohta loob aluse mõnele väga viljatutele koolituslähenedistele (...) Aega ja energiat, mida kulutatakse erinevate õpistiile käsitlevate müütide põlistamisele, saaks targemalt investeerida selliste individuaalsete erinevuste toetamisele, mille olulisus on tõestatud – nimelt õppija eelnevad teadmised.”

Sõltumatult pingutustest näidata, et õpistiilid ei ole muut, teeb Ruth Clark fundamentaalselt olulise tähelepaneku: mis mõjutab õppimist kõige enam – ning mis peaks seetõttu kandma endas olulisust ka õppeprotsesside kujundajana – on õppija eelnevad teadmised.

Loomulikult me teame seda – see on põhjus, miks me (sageli intuitiivselt) natuke kardame, kui meie töötubadega, seminaridega ja koolitustega ühinevad inimesed, kes (arvavad, et) teavad palju selle kohta, mida me teeme ja räägime. Ning tõepoolest muudab see meie töötõhtu oluliselt keerulisemaks, sest nende osalejate teadmised ületavad oluliselt seda eelteadmiste taset, millele meie metodoloogiad on tavaliselt suunatud.

Ka tähelepanek, et eelteadmiste hulk, mida meie metodoloogia suudab arves-

se võtta, on piiratud, ei ole väga uus. Kui me kuulutame välja seminari või koolituse, toome teatud põhjuseid silmas pidades tavaliselt ära ka koolitusel osaleja profiili. Üks nendest põhjustest on piirata grupi heterogeensust, seda nii varasemate teadmiste kui kogemuse osas.

Kuid meie hariduspraktikas noorte koolitajate ja noorsootöötajate lõpeb põhjuse ja tegevuse vaheline seos samuvõrra liiga vara: kui me teame, et varasem kogemus mängib niivõrd olulist rolli, miks me siis ikka veel eeldame, et meetodid ja võtted võivad olla universaalselt tõhusad?

Nad ei ole seda mitte kunagi. Meetodid luuakse kindlal põhjusel, kindlas kontekstis, kindlale inimgrupile ja kindlal eesmärgil. Teatud piiride raames saab neid kanda üle ja rakendada ka mujal. Loomingulist lähenemist kasutades saab nende kasulikkust segamise ja kombineerimise kaudu suurendada. Kuid mitte ükski meetod ei ole iial universaalselt tõhus.

Hea uudis on aga see, et meetodeid ei töötatagi tavaliselt välja eesmärgiga teha neid universaalselt tõhusateks. Nende palavikuline muutumine poolenisti religiooniks, poolenisti kultuseks leiab aset palju aega pärast seda, kui neid on tunnustatud kaalukate töövahenditena. Meetodeid luuakse tavaliselt vastuseks sellistele küsimustele nagu:

Millised on meie poliitilised ja hariduslikud sihid ja eesmärgid?

Kes on meie õppijad, millised on nende vajadused ja kogemused?

Millised on meie ja nende oodatavad ja soovitud tulemused?

Need küsimused on aluseks neljast tasandist koosnevale hariduskogemuse progressiivsele planeerimise ja edastamise jadale: (1) jagatud õpieesmärgid ja sihid, (2) õppijate vajadused ja varasemad kogemused, (3) oodatavad ja soovitud õpitulemused ja (4) metodoloogia ja meetodid.

Ei ole mingit põhjust karta ise endale meetodi välja töötamist, on seda siis varem kusagil kasutatud ja üles kirjutatud või mitte: me teame, millised tegevused soodustavad esmast suhtlemist või annavad energiat; me oleme õppinud looma ja kasutama simulatsiooniharjutusi; me oleme tuttavad teatrimeetoditega nende erinevates vormides... Meie jagatud teadmised on hämmastavalt suured isegi väikestes, kahest või kolmest noorsootöötajast ja noorte koolitajast koosnevates meeskondades. Kasutame neid ära! Ja paneme meetodid tagasi sinna, kuhu nad kuuluvad: õppimise väljatöötamisprotsessi lõppu.

Üksnes meetod, mis teenib eesmärki, vastab vajadustele, võtab arvesse varasemat kogemust ning töötab õpitulemuste saavutamise suunas, on see, mis ta olema peab: kalliskivi meie mitteformaalse hariduse kroonis, täpp i peal, kaunistus koogil. Kui meetodid muutuvad koogi sisuks, muutub selle maitse otsekohe halvaks ja vanaks.

Uku Visnapuu
koolitaja

VABADUS VALIDA

Assortii põnevaid noorsootöö meetodeid

MILLISE
VALIME?

KÕIGE
PAREMA?

Kutsun kaasa mõtlema valiku noortegrupile suunatud lähenemiste üle, millel on pistmist iseseisva kriitilise mõtlemisega ja identiteediga. Artiklis on palju näiteid: pildis, videos, tekstis. Lisaks on ka viiteid vabadele veebilahendustele igapäevase katsetamiseks.

Sõna „assortii“ toob meelde kommikarbi – pilkupüüdvat sortimendi maiust. Ligi kaudu sama suured kompid, mõnel peal mandel, teisel ümber hõbepaber. Meetodid on kahtlemata üks noorsootõtajate ja noortevaldkonna koolitajate magus meelisteema: nende vastu tuntakse elavat huvi nii õppes kui kohvinurgas – „mida põnevat sa noortega siis teed?“, vahel ka: „miks ja mille nimel?“.

Artiklis välja toodud komplekt sisaldab valikut mulle viimastel aastatel Eesti noortevaldkonnas silmajäänud magusast, mille sekka on eksinud ka vastikut lagritsat (kellele lagrits meeldib, mõelgu ise mingi muu eemaletõukav maitse). Ka negatiivsed näited kätkevad endas põnevust ja nendega kokkupuude aitab mul mõista enda hoiakuid ja väärtusi ning stiili meetodite rakendajana. Ehk aitab ka lugejal?

Kommid karbis on umbes ühesuurused, seevastu meetodid on väga eri mahtu ja mõõtu – öeldakse ju avatud noorsootöö olevat meetod, noortelaager kui meetod, avatud ruum, elav raamatukogu ... hetkeline vaikus, värvilised oad/kleepsud hääletamiseks kui meetodid. Mida pidada meetodiks ja mis on juba meetodika (terviklik komplekt meetodeid) või kõigest töövõte, jäägu igapäevase enda otsustada.

Arvan, et noortevaldkonna jaoks sobib hästi veidi ebamäärane definitsioon: „meetod on mingi enamvähem kindel viis soovitud tulemuse saavutamiseks“, kui sinna lisada „... mis aitab luua eeldusi arenguks“. Luua parimaid eeldusi arenguks iseendale, kolleegile, noorele, grupile, organisatsioonile, kogukonnale jne saab noorsootõtaja läbi teadlikult valitud ja põhjalikult reflekteeritud¹ meetodi.

Näiteks „Elav raamatukogu“ on meetod, mis loob eeldusi selleks, et osaleja oskaks mõelda inimestest, keda ta lä-

hedalt ei tunne, vähem stereotüüpselt. Korraldaja leiab koloriitsed kujud, kes esindavad mõnd eelarvamusega seotud rühma ning on valmis end „raamatukogu küllastajatele“ vestluses avama. „Raamatukogupäeval“ ringlevad noored huvipakkuvate inimeste juurde ning küsivad, mida sobivaks peavad. Kui see ongi nõu kogu muusika, siis kasutati vaid osa meetodi potentsiaalset. Kui aga pärast arutatakse muljeid ja sõnastatakse järeldusi, on tulemus rohkem läbituntatud ja mõju võimsam. See ei pruugi toimuda noorsootõtaja dirigeerimisel, sobivas aegruumis hakkavad osalejad ise vestlema: „Ma lõpuks nägin, et ta on tegelt täitsa normaalne“ – „Mina kusjuures ka“. Noorsootõtaja ise saab näiteks reflekteerida, mismoodi meetodiga kaasa tultu, milliste reaktsioonide osaliseks raamatu rollis olnud inimesed said, mida neilt küsida sõandati/ei sõandatud.

Stereotüüpsed ettekujutused võivad meil kaua püsida ka oma naabrite suhtes, eriti linnas, kus neid ei tunta. Oma linnajao Elavas Raamatukogus võiks avastada ka üleaadsete andeid ja elu keerdkäike. Kus see Eestis kõige kergemini toimiks – ehk väikeses Supilinnas ja Karlovas (Tartus) – seal on üksjagu kokkupuudet ja vastastikust huvi.

„Kuidas elada nii, et maailm ja ühiskond ei kodustaks loovat kaost?“ (filmi „Uus Maailm“ tutvustusest). Kui rühm noori tuleb kokku ja püüab panna aluse kogukonnaliikumisele ning meepeärase ja vajaliku sisustada oma seltsimaja, nagu seda näiteks Tallinnas tehti, siis:

- murduvad robinal eelarvamused;
- õpitakse kujundama mainet;
- õpitakse hoidma tasakaalu (näiteks linnavõimuga, naabrinäisega ja politseiga) vastandumise ja koostöö vahel;
- saadakse selgemaks raamatupidamise põhitõed ja mis kõik veel.

Kust ma tean? Filmist! Värskest kodumaisest dokumentaalist „Uus maailm“² avaneb peenetundeline vaade noortetuumiku viiele aastale paljude röömude ja takerdumistega. Nii demonstratiivne

pasunapuhumine kui vestlus politsei ametnikuga on alatasa ekraanil. See pole pelgalt kergemeelne pull – mõtiskletakse ka, miks ja kuidas me teeme, mille nimel, kellega koos ja mis jõuga. Mis meetodiga on tegu? Suuremat sorti noortealgatuse, tänava- või kogukonnatööga – raske määratleda.

Peamise eestvedajana näeme Erko Valku, kes tõdeb, et ta teeb noorsootööd³ erinevalt paljudest noortega tegelevatest inimestest, kelle ametinimetust pole otsesõnu „noorsootõtaja“. Erko on Uue Maailma seltsimaja direktor. Ütleb naljaga pooleks, et võttis endale selle tiitli ise. Ta selgitab, et seltslased tegelevad kogukonna põnevamaks ja loovamaks muutmise ja seisavad üheülbastumise vastu. Toimuv on tema sõnul loominguline, hariv, tasuta ja isiklik. Seltsimaja omapära on ka see, et seal ei teki ette teada reglementeeritud teenindus-situatsiooni, nagu näiteks supermarketis või kohvikus. Ta joonib alla, et külalisel tuli oma peaga mõelda, kuidas olla, vahepeal astuda leti taha ja ise kallata endale jooki ning ise otsustada, palju annetada jms. Erko vastandub teravalt naabruses oleva päris noortekeskusega, kus noor saab väidetavalt piljardit ja lauajalgpalli mängida.

Ent vähesed algatusgrupid suudavad luua kohe seltsimaja. Mis võiks olla alternatiivne tee? Oma kodukandi oluliste arengute kavandaja ja toetaja rolli saavad noored astuda näiteks noorte osaluskogus (maakondlikus noortekogus või kohalikus noortevolikogus⁴) ning tulevikulinna/tulevikuküla⁵ simulatsioonis. Meetodist on eri versioone, mõnikord tehakse isegi oma kätega makett valmis! Valikuvabadus noorsootöös on üdini tähis, sest läbi mõtestatud valikute kujunevad identiteet ja otsustus- ning vastutusvõime, omanikutunne ja patriotism.

Ka noorsootõtaja jaoks on tähtis vabadus meetodit valida ning kohaldada analoogselt koolitaja või õppejõu akadeemilise vabadusega – see joonib alla tema autonoomia, iseseisva otsustamise võime ja pädevuse, tema arukuse ja küpsuse täiskasvanuna. Alles väljakujuneva professioni puhul, nagu noorsootöö

¹ Reflekteerimine tähendab siin mõtisklust või arutelu meetodis kaasatsemisel kogetust ja selle mõjust, õpitut ivadest. Kuidas juhtida noortega pärast aktiivõppe meetodi rakendamist rühmaarutelu – grupirefleksiooni – on võimalik lugeda portaali „Stardiplats“ juurde kuuluvast noorsootõtaja käsiraamatust, mille saab alla laadida: www.stardiplats.ee/Abimaterjalid/kaesiraamat.html Vt 6. peatükk. Üht seal kirjeldatud mudelit saab peagi ka videos näha. See ilmub Euroopa Noored Eesti büroo Telepurki, otsi sealt: „Edvard Ljulko“ ja „AT tagasiside“.

² Jaan Tootsen, 2011 vt treilerit <http://www.youtube.com/watch?v=LtEkg4pF7Vs> vt filmitutvustust <http://kuukulgur.ee/movies/uus-maailm/>

³ Seminar noorsootöö turundamisest „Kuomad toolid ja kohtumine kogukonnaga“²¹. oktoobril 2011 Tartus, vt videot: <http://euroopa.noored.ee/telepurk/1320302236/Kuomad-toolid.-Erko-Valk.-2011>

⁴ Vt <http://noortekogud.ee/> portaalist mõlemat liiki osaluskoegade olemusest.

⁵ Otsides veebist „tulevikulinna“ ja „tulevikuküla“ märksõnadega, leiab mitmeid eriilmelisi tegevusi. Üks suund on Briti Nõukogu ja Briti organisatsioonide CLES ja URBIS koostöös valminud meetod.

seada on, on oluline rõhutada, et noorsootöötaja valikus on palju õppimiseks ja õpitu märkamiseks ning väärtustamiseks kasulikke meetodeid, mida ta noorele sobivalt kombineerib ja timmib. Nii saab noorsootöö sidusgruppidele selgemaks ka see, milles peitub noorsootöö iva ja et see pole pelgalt pättuse ärahoidmine. Noorsootööga saab kogukonda ja ühiskonda muuta, aga ka tsementeerida olemasolevaid malle.

Veidi lagritsamaiku.

Kuulsin, et korraldati ameteid tutvustavaid päevi riskigrupi tüdrukutele. Küüne- tehnik. Juuksur. Kosmeetik. Lilleseade. Rõivaste disain. Peaaegu kõik. Oli kaervislik toitumine. Kas selline komplekt oli noorsootöötaja teadlik valik? Või ajendas nii otsustama lootus, et ega riskiplikad muu peale kohale ei tule? – mõttlik noorsootöötaja, kerge kahetsusega hääles.

Ehk võiks sellegi sihtgrupi puhul pakkuda natuke kirevamat paletti kui need loomingu- lise spektri otsa tarbimisühiskonna ideaale põlistavad elualad? Eraldi võttes pole ju ükski neist kuidagi alaväärne töö, aga miks just selline komplekt? Võinuks ju olla ka olla näitleja, (aja)kirjanik, kunstnik, advokaat, aktivist näiteks? Kuidas saada ise julgustust haarata sulg ja tuua oma sõnum laia publiku ette, eriti kui oled noor, keda sildistatakse probleem- selt käituvaks? Paljulubav meetod on ühiselt loodud koomiks. Seda vahendab Umberto Dorus Geerts⁶, kes on edukalt rakendanud koomiksit ka kerge vaimu- puudega noorte gruppides.

Comics Power! Rohujuuretasandi koomiks sündis kolmanda maailma riikide aktivistide vajadusest minimaalsete kuludega teha oma sõnum laialt kuuldavaks. Koomiksit saavad väga hästi kasutada kõik noored. Miks? Kõigepealt sellepärast, et lähenemine on lihtne ja tore ning noortele see meeldib. Selle joonistamise alused saab kätte juba mõne tunniga.

Teiseks: koomiksi loomine võimaldab kergemini, ja teise nurga alt, läheneda igasugustele enda elus ja maailmas aktuaalsetele tõsistele teemadele. Pildilugu on universaalne, kõnetades kõiki, sõltumata keelest, vaimsest võimekusest jms. Kujutatakse siis oma unistusi ja lootusi, elus ette tulevaid probleeme, raskeid valikuid või kogukonnas soovitatavat arengut – koomiks pakub selleks loova ning samas vägivallatu tee.

Minu kogemus on selline, et koomiksi jõud tõmbab ligi ka noori, kes on erivajadusega või riskioludest. Tegu on ju lähenemisega, millega saab igauks hakkama ning mis annab võimaluse rääkida oma ausat lugu ning arutada probleeme ja võimalikke lahendusi mängulisel ja kaudsel viisil.

Kergestijälgitavas formaadis elulise sõnumiga pildiribasid bussipeatusesse, kooli, noorekeskuse, veebi jms paika üles riputamine aitab kergesti levitada loomingut autoriteringist väljapoole, inimesteni, kes tavaliselt nendest noortest ei kuule.

Kes kardab ületada ma-ei-oska-joonis- tada-barjääri, saab teha ka ajakirjaväl- jalõigetest kollaaži, veebiteenusena valmis tükikestest koomiksi⁷ (või isegi animatsiooni⁸) või hoopis valida teksti vormi. Kes poleks näinud linna peal A4- lehtedel repliike – teravmeelseid väikesi tekste, mis on koostaud noortegrup- pide poolt Loesje seminaril? Näiteks:

- Õpetaja õpib pidevalt et karjuda rahulikult.
- Kodu on kindlus linn on mängumaa.
- Hirm ei passi põosas vaid su peas
- Istekohtade arv ei ole piiratud teid tervitab viru vangla⁹

Plakatid loetakse ühisloomeks ja kaunis- tatakse Loesje logoga. Ka siin saavad noored märgata ise neile tähtsaid tee- masid ning juhtida üldsuse tähelepanu efektsel viisil oma sõnumile muretsema- ta ortograafia pärast: kõik tähed on suu- red ja kirjavahemärke ei panda.

Noorsootöö kätkeb endas potentsiaali iseseisva kriitilise mõtlemise väljaare- nemiseks. Kuidas ise tulla headele idee- dele? Kuidas mitte minna kaasa grupi enamuse, vahel liikmeid kahjustava, suuna ja veendumusega? Kuidas olla üle eelarvamustest, kitsarinnalisusest ja provintslikkusest? Kuidas eristada sisukat ühiskonnakriitikat äärmuslikest vandenõuteooriatest? Kuidas mitte sattu- da teistegi sekulaarsete uskumuste või religioonide liigsuure mõju alla? Kuidas mitte allutada end karismaatilisele liidri- le näiteks võrkurunduses või gängis? Mitu meetodit nende teemadega tegelemi- seks on noorsootöötaja arsenalis? Aga erinoorsootöö tegija omas?

⁶ Ta julgustab kirjutama udgeerts@gmail.com ja küsima näiteid. Neid on tal palju!

⁷ <http://www.toondoo.com> ja <http://www.makebeliefscomix.com/Comix/> on vaid paar lihtsat võimalust.

⁸ <http://www.xtranormal.com/> Nende hüüdlause on „kui sa oskad trükkida, siis oskad teha filmi“ Teenusel on tasuta prooviaeg.

⁹ vt arvukalt näiteid <http://www.loesje.ee/?language=est&page=posters>

SEE LEIAB!?

Nagu 2011. aasta kevadel H.I.R.O.M.A.N.T (Head Ideed Riskinoorte Osalemiseks: Mõttetalgud Avatumast Noorsootööst) mõttetalgutel tõstatus, on erinoorsootöö tegijate seas kohati identiteedikriis. Kuigi noorsootöö peaks toetuma noorte vabale tahtele ja omalgatusele, siis alaealiste komisjon erinoorsootöö osana seda küll ei tee. Ehk polegi komisjon ise käsitletav noorsootöö meetodina, aga mõned valdkonnas rakendatavad meetodid, näiteks seikluslaager, on?

Noorteprojektide rahastusega seoses on tõstatunud küsimus, kas peaks vääririma toetust projekt, kus riskioludes elavatele või seadusega pahuksis olnud noortele õpetatakse *paintballil* põhineva mängu abil üksteisega arvestamist ja iseendast lugupidamist. Arusaadavalt soovivad korraldajad leida tegevusi, mis oleks ühteaegu noorte jaoks köitvad ja samas ka hästi juhitavad ning õpetlikud. Aga mulle tundub, et midagi oleks siin ikkagi nagu viltu. Milliseid malle *paintball* põlistab? Milles seisnevad seal noore valikud? Kui palju ja mille üle saab ta arutleda?

Teine lagrits.

Eakaaslaste koolitus kui võimusuhte/üksteisega arvestama õppimise keskkond

Usun, et noortelt noortele koolitus võib olla väga võimas meetod ning kõne alla tuleb eakaaslaste koolitaja tahtis parimat, aga saavutas taunimisväärse tulemuse, sellest ise ilmselt aru saamatagi. Koolituslaagri esimesel õhtul oli programmi lõpus elav meeleolu: põhikooli- ja

gümnaasiuminoorte ligi 30-päine punt kobrutas energiast: mängime midagi ägedat! Hilisteismeline karismaatiline tütarlaps, kes oli päeval koolitanud, haaras kohe initsiatiivi ja ronis toolile. Kamandas kõik ringi ja andis ülesandeks igapähe järgemööda nimetada üks kehaosa, mis kõrvalseisja juures meeldib ja teine, mis ei meeldi. Kõik. Arglikult alati ja teadjad itsitasid pihku, öeldes turvalisi kohti ja ässitades ülejäänuid intiimsemaid kehaosi mainima. Kui see ring sai valmis, tuli ülaltpoolt korraldus nüüd igapähe järgemööda eelmise naabri kehal esimesena nimetatud kohta suudelda ja teist näksata. Tehtigi nii, kes kokutas, kes punastas. „Piduritele“ karjuti juhi eestvedamisel ergutus. Mida selle käigus õpiti? Ennekõike konformismi, arvan ma.

Sunni ja vaba tahte ning initsiatiivi vahekorrad olla üheks teljeks, mille valguses meetodite noorsootöösse sobivust vaagida. On ju noorsootöö „tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgsaks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel...“ Kui mõnigi meetoditest asetab noore ette rohkem ja sügavuti minevamaid valikuid kui kas kaasa teha (ja „normaalne olla“) või kõrvale jääda (ja „pidurina“ näida), siis on juba hästi? Või peaks panema lati sinna, et valdav enamik meetodeid kätkeb endas eetilisi dilemmasid või nende mudeldamist – mängus võib see välja näha nii, et tuleb otsustada, et kas teha koostööd või konkureerida, jagada infot või seda kinni hoida, reeta või kannatada kahjusid ausaks jäämise nimel, toetada üksijääjaid ja eriarvamusel olijaid? Artikli lõpus on viiteid allikatele, kus leidub näiteid mitmesugustest meetoditest ning õpetusi meetodite valikuks ja rakendamiseks.

Lisaks põnevaid temaatilisi allikaid:

Mitukümmend videoklippi meetoditest, õpetustest (näiteks Toomas Roolaid räägib, kuidas õppemeetodit valida), noorteprojektidest, võimalus oma tegemise videojäädvustust lisada jne, Euroopa Noored Eesti büroo Telepurk: <http://euroopa.noored.ee/telepurk/>

Enn, Ü., Kivinukk, E. (2007) Noorsootöö võimalikkusest vanglas;

Head näited avatud noorsootööst. Good practices in open youth work (Tartu linnavalitsus, 2007) leitav ka veebist: <http://www.tartu.eu/practices> (eesti ja inglise keeles, rubriigid: kultuur/loovus, keskkonnaõpetus, teavitus, noorteaktiiv/ lasteparlament, seikluskasvatuse/ laagrid, meedia, noorsoovahetus, integratsioon, heategevus);

Valgmaa, R., Nõmm, E. (2008) Õpetamisest: eesmärgist teostuseni;

Märja, T. (toim) (2011) Koolitaja käsiraamat. Eesti autoritelt, mõeldud ennekõike algajale koolitajale. Kuni jätkub, köitena tasuta saada ETKA Andras kontorist Tallinnas Valge tn 10 (www.andras.ee). Vabalt allalaetav veebis: http://www.andras.ee/ul/Koolitaja_kariraamat_2011.pdf

Pedastsaar, T. (2008) Õpi- ja õpetamistegevused;

Kjaergaard, E. (1996) Demokraatiale viis korra „elagu!“;

Avatud Eesti Fondi Noortefondi toetust saanud projektide lühikirjeldused (alates 2010). <http://www.oef.org.ee/programmid/noored-ja-kodanikuharidus/noortefond/toetatud-projektid.html>

David Plumtree

Noorsootöötaja Põhja-Lincolnshire'is Suurbritannias

SOTSIAALNE

ettevõtlus noorsootöös – teenides sissetulekut, luues sotsiaalselt väärtust

Ma olen noorsootöötaja, mitte äriees. Ma töötan noorte inimestega, kes seisavad silmitsi erinevate probleemidega, mitte nendega, kes on sündinud jõukasse ja võimalusi täis ellu. Ma olen kõike muud kui kapitalist. Kuid 18 kuud tagasi alustasin sotsiaalse ettevõtlusega seotud noorsootööprojektiga. Ma tahaksin kinnitada, et neid kahte on võimalik ühildada; tegelikult võib tõeliselt sotsiaalne ettevõtlus olla tegeliku muutuse abinõuks.

Ma olen õnnelik, et minu roll hõlmab noorte inimeste ideede uurimist, arendamist ja toetamist, kuid võtme-element on siiski sotsiaalne. Sotsiaalne ettevõtte peab tegelema mõne sotsiaalse vajadusega, reinvesteerima kasumi sellesse vajadusse ning see peab olema sotsiaalne omand. Kas ei kõla see natuke noortekeskuse moodi? Tegemist on ilmselge vajadusega; kohe kindlasti ei teeni nad raha; ning me julgustame noori inimesi mõtlema, et see keskus on nende oma. Mittetulundusühing, kus ma töötan, nõuab, et mu töö toetaks mittetulunduslikku sektorit, kuid isiklikul tasandil ei tegeleks ma sellega, kui sellel puuduks sotsiaalne mõju. Seega, kui ma leiän noored (või leiavad nemad minu), kellel on mõni mõte, siis me teeme üheskoos läbi protsessi nende eesmärkide saavutamiseks. Selle tulemuseks ei ole alati ettevõtte loomine, sageli võib see olla midagi lihtsat, nagu heategevusüritus, kuid selle korraldajateks on noored inimesed ise. Lubage mul rääkida ühest juhtumist, mis on seotud sotsiaalse ettevõtlusega.

Ma olen pärit ühest Põhja-Inglismaa tööstuslinnast, millele avaldas valusat mõju majanduslangus ning kus noortel ei ole piisavalt võimalusi. Idee pärineb ühelt noorelt mehelt. Avada *vintage*-riiete

pood, mida peavad üksnes noored. Esimalt tundus see võimatu, nagu siis, kui halvasti läbi viidud nõustamise tulemuseks leitakse, et noored inimesed tahavad uisuparki. Kuid andmata alusetuid lubadusi, hakkasin uurima võimalusi ning aitasin tal kokku panna grupi. Ma abistasin gruppi ning lasin neil juhtida projekti kulgu. Idee arenes ja täiustus. Nad otsustasid, et tahavad anda noortele võimaluse oma tööväljavaadete parandamiseks ning nende ettevõtmine muutus vabatahtlikkuse põhinevaks projektiks – sellest pidi saama koht, kus noored saavad reaalseid kogemusi jaemüügi, juhtimise, kunsti ja kujundamise valdkonnas. Nad mõtlesid sotsiaalsele eesmärkidele ning leppisid kokku visioonis, millega me kõik nõusse jääme.

Nad kaasasid ka teisi noori ja hakkasid uurima turgu. Nad otsisid kohta poele, peilisid hulgimüüjaid, töötasid välja tootemargi ja ärimudeli – seda kõike peajasjalikult äriplaani kaudu. Me tegelesime ka igavate finantsprognosidega. Need elemendid ei tundu esmapilgul ehk kuuluvat tavapärase noorsootöö valdkonda, kuid need annavad kasuliku raamistiku osalusprotsessiga kohanemiseks. Palju võimalusi oli grupitöök, noortel oli arvuvalt väljakutseid, millega tegeleda ning otsuseid, mida langetada. Kõige raskem on alati hoida noorte tähelepanu läbitaval protsessil ning selle käigus tekkivatel mitteformaalsel õppimise võimalustel ning vähem lõpp-produktil, klantsil ja toimival riidepoel.

Ma ei ole ärivaldkonna ekspert ning kindlasti ei ole ma asjatundja ka äri planeerimises, kuid mul ei olnudki seda vaja, sest minu ülesanne oli noori abistada ning võimaldada neil ekspertideks saada. Kui aus olla, siis oli mul kunagi oma ettevõtte, aga see läks põhja. Kuid see

kogemus oli iseenesest inspireeriv – ma sain enda kohta üht-teist teada ning avastasin selle, mis mind motiveerib, huvitab ning millised on minu oskused. See oli üks selliseid kogemusi, mis mind viimaks noorsootöö juurde juhataski. Palun ärge arvake, et ma püüan oma kogemusi teistele peale suruda. Ma püüan hoolikalt seda vältida. Ma katsun lihtsalt näidata, miks me anname noortele inimestele võimaluse läbi kukkuda ning et see toimub toetatud keskkonnas – neil ei ole võlgade tekkimise riski ning neid toetatakse pidevalt.

Ja see osutus võimalikuks. Kolm väikest rahastustaotlust said positiivse vastuse – kaks nendest kirjutasid noored, ühe mina. Me saime 7000 naela. Tõenäoliselt tundub see suure summana, kuid kui mõelda laovarule, rendile jne, tulebki varsti see summa kokku. Grupp noori inimesi (mis pidevalt kasvas) kirjutasid alla rendilepingule ning hakkasid poodi valmis seadma. Nad värvisid üle seinad, tegid sobiva sisekujunduse, võtsid üles vaibad ja plaadid seintelt – ühesõnaga tegid nad ära musta ja raske töö. Nad tegid lagunenuid hoonest silmatorkava jaekaupluse. Nad sobitasid kokku kaasaegse ja *vintage*-stiili, tänavakunsti ja tualettlauad. Noored tegid tislari- ja krohvimistöid külge külje kõrval kunstnike ja moeinimestega. See protsess suurendas veelgi nende omanditunnet projekti suhtes ning ühendas neid tihedalt seotud meeskonnaks. Noored töötasid väga kõvasti ning seda ennekõike seetõttu, et tegemist oli nende enda projektiga.

Kuid tuleme tagasi selle 7000 naela juurde. Me tulime selle rahaga terve aasta ja me tegutseme siiani. Meil vedas, et sellel ajal oli võimalik taotleda väikseid toetusrahaseid ning see võimalus on siiani, kuigi neid on lihtsalt kee-

rulisem saada. Rahastajad olid meist huvitatud, sest me tahtsime hakata ise endale tulu tekitama, olla iseseisvad. Me kõik teame, et ressursse on vähem, mina näiteks olen oma rolli pärast üsna ebakindel, mistõttu peame praegusel ajal olema väga loovad selles osas, kuidas me läheneme noorte vajaduste rahuldamisele. Me oleme küsinud uusi toetussummasid, kuid seda uute projektide tarbeks, uute seadmete ostuks ning kõik see on olnud noorte algatusel ning keskendunud suurema tulu teenimisele. Me maksame arveid. Ning see annab meile teatava vabaduse ja paindlikkuse. Me ei pea kellelegi aru andma ega töötama valitsuse eesmärkide saavutamise nimel. Me saame keskenduda pigem kvaliteetsele tööle kui arvudele. Kuigi kvaliteedile keskendumine tekitab loomulikult ka suuremaid arvusid ja olgu mõned neist siin ka välja toodud – meil on olnud üle 100 noore vabatahtliku, kes on teinud projektide jaoks tööd enam kui 5000 tundi.

Selline vabadus ja need arvud tähendavad, et meil on palju mõtteid, millega tegeleda. Ruumidel, mida me rendime, on ka teine korrus, mis on täpselt sama suur kui alumine, kuid seal on kolm kabinetti. Me kasutame seda pinda stardikabinettidena noortele, kes soovivad oma ideid ellu viia. See on iseenesest eraldiseisev projekt, mis pakub ajutist katust noortele seni, kuni nad on võimelised oma ideede elluviimisega iseseisvalt edasi minema. Siiani on meie juurest läbi käinud tänavakunstiga tegelev grupp, kes on korraldanud õpitube teistele noortele, kunstigalerii, DJ-töötoad ja filme tootev ettevõtte, millel läheb väga hästi. Vahel lähebki noortel vaja vaid ruumi, kus töötada ning aega töö tegemiseks. Tuge ka.

Kuid ärge laske mul liialt hoogu sattuda ning sellesse utopiasse pidama jääda. Meil on teatud ulatuses raha siiski kaupade all kinni, sest me sõltume müügist. Ma olen suur tagajärgede uurimisse uskuja, kuid kui see pood peaks põhja minema, siis on tagajärjeks see, et uutel noortel ei ole võimalik sellest enam kasu saada. Valikud võivad olla keerulised – kas suur kogemus ühele noorele või palju kogemusi järgnevale noortele. Teatavad lahkeliid on selle vahel, mida ma ootaksin, et noored töökeskkonnas teeksid (sest põhimõtteliselt selleks me neid ette valmistamegi) ja minu ootustel noorsootöötajana. Ma ei taha öelda, et nende kombineerimine on võimatu, pigem annab see hulganiselt võimalusi noorsootöök, eriti siis, kui riske mitte vältida. Kui noored langetavad otsuse, millel on negatiivne mõju müügile, soovitatakse ma neil tehtud valiku üle mõelda ning sellest õppida, et nad tulevikus oleksid

võimelised tegema paremaid otsuseid. Ma pean vaid veenduma, et kogu meie tegevuse keskmeks oleks noorte inimeste areng ning ahne kapitalismihing ei leiaks teed nende sisse. Ma saan noori toetada, seades tõhusaid ettevaatusabinõusid ja piire, et projekti kaitsta ning alal hoida, kuid luua samal ajal võimalusi ka vigade tegemiseks ja nendest õppimiseks, võimalusi oma loomingulisuse kasutamiseks.

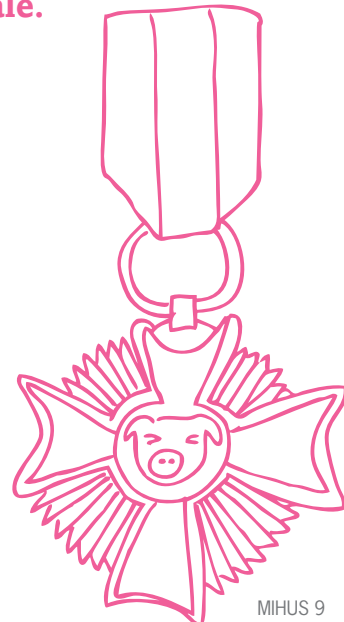
Selle projektiga alustamine oli riskantne. Minu jaoks on igasugune äri riskiga seotud. Mõne arvates oli riskantne avada projekt kõikidele ning lubada noortel seaduserikkujatel osaleda selles koos koolilõpetajatega, lubada neil juhtida poodi ilma "täiskasvanu" järelvalveta lihtsalt eneseregulatsiooni baasil. Oli riskantne lubada neil viia iseseisvalt läbi 24-tunnine DJ-maraton (et saada raha heategevuseks) ja lasta neil kutsuda sinna ka oma sõpru. Kuid risk ei olnud otsustav faktor, kui me neid otsuseid langetasime. Otsuste aluseks on alati olnud see, mida noored meie loodud kogemuse omandamise võimalusest saavad. Pood töötab ikka veel. Erinevad pürgimused ja taustad annavad võimaluse õppida teiste elukogemusest. Kui noor teeb poes oma vahetust, täidab ta seda ülesannet vastutustundega, sest see on tema vahetus ning tal on tugev omanditunne. Nad ei rikkunud 24 tundi väldanud DJ-maratoni jooksul poodi ära, sest see oli nende koht. Kontrolli andmine noorte kätte võib tunduda riskantse ettevõtmisena, kuid sobivas raamistikus võib see anda suurt kasu. Mul ei ole selle vastu midagi, kui noor seaduserikkuja varastab kassast 10 naela (kuigi seda ei ole iial juhtunud!), sest siis saame arutada, miks ta sellise otsuse langetas ja ta saab sellest õppida. Risk kaotada 10 naela versus usaldus noore inimese vastu, kellele ei ole iial varem sellist vastutust antud. Ma arvan, et see on väärt 10 naela.

Finantskriisi põhjustas minu riigis palju pingeid heategevusele, kuid see lõi võimaluse MTÜdele ja ma loodan, et sama kehtib ka Eesti kohta. Inglismaal peavad kinnisvaraomanikud maksma kohalikule omavalitsusele tegevuse intressi ka iga tühjalt seisva kinnisvara pealt ning lisanduda võivad ekspluatatsioonikulud. Kui neil on raske leida kinnisvarale üürnikku, võib see olla ahvatlevaks pakkumiseks heategevuslikule organisatsioonile, kes võtab ruumid üürile ja vabastab omaniku seega maksude maksmise kohustusest ja kuludest, et ta saaks säästa raha ka juhul, kui rentnikul ei ole võimalik talle selle eest üüri maksta. Ja mis veelgi parem, kuna me oleme mittetulunduslikud, on meil õigus maksta tegevuse intressi

alandatud määras. Üha enam rendivad MTÜd kinnisvara väga madala hinna eest, võimaldades meil sel moel oma väheseid ressursse kulutada seal, kus tööpoolest vaja on. Kuid alati ei lähe asjad nii sujuvalt. Me olime ühe kinnisvara rendiläbirääkimistega jõudnud juba üsna kaugele, kui tehing läbi kukkus – rentnikul tekkis parem võimalus, aga meie liikusime edasi teise pakkumise juurde ning me maksame üüri. Osaliselt sellepärast, et meil on enam-vähem võimalik seda teha ning osaliselt seetõttu, et see annab realistlikuma ülevaate ettevõtlusega seotud üldkuludest ning aitab meil oma jätkusuutlikkust toetada. See on olukord, mida ma kindlasti ei kahetse.

Me püüame mõõta seda, mida teeme ning kuna raha on vähe, peame panema selle keelde, mis meeldib tööandjatele. Me ei saa loota poe müügil tekkinud tulule – selles majanduslikus kliimas ei kuluta inimesed raha –, mistõttu testime ettevõtte ühiskondlikku vastutust. Selleks kasutame meetodit, mis annab tööle rahalise väärtuse – Social Return On Investment (sotsiaalne kasu investeringutelt) (<http://www.thesroinetwork.org/>). Ma ei hakka valetama ja ütleva, et see on lõbus protsess, kuid kui olete seda juba teinud, on seda huvitav jälgida. Ma võin tõendada, et 1 naela pealt, mis meie MTÜle annetuste või toetusrahadena tuleb, saab ühiskond tagasi 8 naela. Ma olen selle arvuga üsna rahul. Ma ei arva muidugi, et see annab ülevaate sellest, mida me teeme, kuid kindlasti on see midagi, millest poliitikud ja erasektor suure tõenäosusega huvituvad. Lisaks sellele ei olda noorsootöös tänuõnadega just eriti lahked, mistõttu

on hea tunne anda väärtus sellele, mida teed isegi siis, kui sellel on tähendus vaid sulle endale.

Siiri Liiva
HSL Consultancy, koolitaja

Virtuaalne

noorsootöö viib kokku digitaalajastu pärismaalased ja immigrandid

Viimased 3-4 aastat on Eestis järjest enam hakatud rääkima noorte keskuste, noorsootöötaja ja noorsootöö teisenevast rollist.¹ Kuigi kuskil 10-15 aastaga on meil üles ehitatud tugev ja ainulaadne noorte keskuste võrgustik, mille üle tabub uhkust tunda, tundub aga, et 21. sajandi noorsootöö vajab midagi veel lisaks.

Tänase noorsootöö rolli ja võimaluste üle peetavate arutelude käigus on juhitud tähelepanu ka ühele peamisele noorte keskuste põhise noorsootöö puudusele – noorte keskustesse jõuab väga vähe noori kui võrrelda seda noorte koguarvuga. Siit on välja jõutud taas ühe noorsootöö põhiküsimuseni – kuidas teha noorsootööd nii, et see kaasaks võimalikult palju noori neile sobivaimal viisil.

Järjest enam on kõnepinda saamas noorsootöö, mis lähtub põhimõttest, et kui tahta teha efektiivset ja head noorsootööd, tuleb noorsootöötajal asetada enast väljakutseterohkemasse olukorda ning minna nendesse keskkondadesse, kus noored on.² See tähendab – enam ei saa oodata ja eeldada, et noored ise noorsootöötaja juurde tulevad. Täna saame teada, et niisama nad seda enam ei tee.

Virtuaalne noorsootöö - mobiilse noorsootöö alaliik või asi iseeneses?

Laiem termin, mida Eesti kontekstis on hakatud kasutama, viitamaks noorsootööle, mida tehakse noorele sobivas keskkonnas on mobiilne noorsootöö.³

Muuhulgas on Eesti Noorsootöö Keskuse 2010. aastal läbi viidud koolituse „Mobiilne noorsootöö“ ja Eesti Avatud Noorte keskuste Ühenduse poolt kahel viimasel aastal (2010-2011) koordineeritud mobiilse noorsootöö programmi (MoNo) raames ühe mobiilse noorsootöö liigina hakatud vaatlema ka interneti kaudu tehtavat noorsootööd.⁴

Siiski võib leida ka kontekste ja noorsootöö arendamisega tegelevaid asutusi, kes on virtuaalset noorsootööd vaadelnud eraldi noorsootöö liigina ja tõstnud selle nähtavalt ning laiema noorsootööga seotud aruteludesse.

Eestis võib selle ala pioneeriks pidada Tartu linnavalitsuse noorsooteenistust, kes 2008. aasta lõpus algatas virtuaalse noorsootöö teemalise arutelu E-labor nimelise ajaveebi loomise⁵ ja rahvusvahelise noorsootöö konverentsi „Noorsootöötaja leitud küberdzunglist“⁶ korraldamise kaudu.

Nagu korraldajad isegi ütlesid, oli tegemist esmase eksperimentiga, kus kompaktse ja mitmekülgse kujul virtuaalse noorsootöö teematikale üle-eestiliselt läheneti. Konverentsil küsiti, kas ja millisel moel peaks töö noortega kolima interneti, uuriti noorte internetikäitumist ning tutvuti Tartu ja selle sõpruslinnade heade praktikatega interneti kasutamisest noorsootöös.

Konverentsi tulemusena valmis ka tehnokratt Peeter Marvetil noorsootöö jaoks kasulike virtuaalsete keskkondade kaardistus mõttekaardina „Virtuaalne hoog sisse“, mida on hea kasutada virtuaalse noorsootöö teema alusmaterjalina.⁷

Teisena hakkas virtuaalse noorsootöö maastikku kompama Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia, kes 2010. aasta esimesel poolel viis läbi just noorsootöötajatele mõeldud Eesti esimese reaalajas toimunud virtuaalkursuse „Virtuaalne noorsootöötaja“, kus õppetöö toimus e-õppena Second Life keskkonnas.⁸

Ja kolmandana on suurima virtuaalse noorsootöö väljakutse Eestis vastu võtnud Tallinna Noorsootöö Keskus, kes koostöös Riia linnavalitsuse ning Stockholm kultuurikooliga läbiviidava rahvusvahelise INTERREG projekti „Youth Space“ (Noorte Ruum) raames on läbi

1 Eesti Noorsootöö Keskuse ja Eesti Avatud Noorte keskuste Ühenduse poolt korraldatud Eesti V noorsootöö foorum (november 2011), Tallinna Noorsootöö Keskuse poolt korraldatud Tallinna VI noorsootöö foorum (märts 2011), Eesti Noorsootöö Keskuse koolitus „Noorte keskuste roll noorte sotsiaalse kaasatuse suurendamisel“ (mai 2010).

2 Delfi artikkel „Uus suund: mobiilne noorsootöötaja lähed sinna, kuhu noored kogunevad“ (aprill 2011, <http://eesti.delfi.ee/eesti/harjumaa/keila/elu/uus-suund-mobiilne-noorsoototaja-laheb-sinna-kus-noored-kogunevad.d?id=44277669>), Eesti Noorsootöö Keskuse koolitus „Otsiv noorsootöö“ (detsember 2009), Tartu linnavalitsuse kultuuriosakonna noorsooteenistuse rahvusvaheline konverents „Totaalne muutumine – kas see on vajalik?“ (november 2007).

3 Mobiilse noorsootööst täpsemalt saab lugeda MIHUSE 5ndas numbris Annegrete Johansonini artiklis „Mobiilne noorsootöö kui erinoorsootöö meetod“. Mobiilne noorsootöö on sotsiaalpedagoogiline noorsootöö, mida tehakse, et jõuda riskioludesse elavate noorteni.

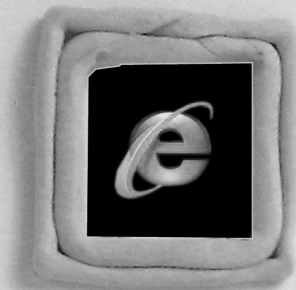
4 Euroopa Noored Eesti büroo seminar „Mobiilne noorsootöö riskiolukorras elavate noortega“ (oktoober 2011), Eesti Avatud Noorte keskuste Ühenduse mobiilse noorsootöö (MoNo) programm (2010-2011), noorsootöölehe Aken fookuslugu „Mobiilne noorsootöö: noorsootöötaja – seiklus algab siin!“ (juuli 2010), Eesti Noorsootöö Keskuse koolitus „Mobiilne noorsootöö“ (mai, september 2010).

5 Ajaveeb on jätkuvalt kättesaadav aadressil <http://e-labor2008.blogspot.com>.

6 Konverentsi ja selle materjalidega saab tutvuda konverentsi kodulehel: www.tartu.ee/cyber.

7 Peeter Marveti MindMeister mõttekaart „Virtuaalne hoog sisse“: <http://www.mindmeister.com/17460673/virtuaalne-hoog-sisse>.

8 Tartu ülikooli pressiteade „TÜ Viljandi kultuuriakadeemia alustas Eesti esimese reaalajas toimuvat virtuaalkursusega“ (2010, <http://www.ut.ee/715405>)

NO LÄKI SINNA!

erinevate toetavate tegevuste hakanud alates 2011. aastast looma interneti noortekeskust.⁹

Lisaks on virtuaalseid võimalusi vaadatud ka noortefototajate koolitamisel Eestis. 2008. aasta sügisel viis Eesti Euroopa Liikumine koostöös Londoni Middlesex ülikooliga läbi veeb 2.0 koolituse noorteportaalide arendamiseks.

2011. aasta kevadel viis Eesti Noorsootöö Keskus koostöös Soome noorte teavitamis- ja nõustamisteenuste riikliku koordineerimis- ja arengukeskusega läbi turundusteemalise koostöökoolituse, kus muuhulgas toodi näiteid ka veebipõhisest nõustamisest.

Samuti on toimunud ühepäevaseid seminare, kus on lähenetud veebivõimalustele erinevate noorsootöö nurkade kaudu ja proovitud seda valdkonda kaardistada või arutleda võimaluste üle, kuidas veebivahendid saavad aidata kaasa noorsootöötaja töö mitmekesistamisele ja noorte kaasamisele.¹⁰

Interneti-noorsootöö, e-noorsootöö, virtuaalne noorsootöö, online-noorsootöö – heal lapsel palju nimesid?

Nagu eelnevast ülevaatest võib näha, siis on noortele sobivate keskkondade põhise noorsootöö arutelud nähtavamal kujul Eestis kestnud kuskil viimased 3-4 aastat. Sarnaselt mobiilse noorsootöö mõistele on ka virtuaalne noorsootöö tegemas esimesi samme ja siingi on mitmeid erinevaid termineid, mida kasutatakse, ning ohtralt mänguruumi selles

osas, mida täpselt mõtleme virtuaalse noorsootöö all.

Kui me vaatame esmalt laiemalt väljaspool Eestit toimivat praktikast, siis on virtuaalne noorsootöö ka Euroopa tasandil võrdlemisi uudne ja pigem on siingi tegemist niššivaldkonnaga. Pikemaajalisest ja põhjalikumast praktikast ja uurin-gutest saab rääkida peamiselt kahe riigi puhul – Soome ja Suurbritannia.

Soomes on virtuaalset või online-noorsootööd, nagu nad ise seda nimetavad, tehtud varsti ligi kümme aastat. 2004. aastal näiteks hakkas Helsingi linnavalitsus kasutama virtuaalset noorteklubi keskkonda, kus noorsootöötajad saavad noortega suhelda. Tänapäevaks kasutavad sellist veebipõhist noortega kontakti loomist ja nõustamist erinevad noortekeskused üle Soome.

Soome on ka üks ainukestest riikidest, kus on virtuaalne noortekeskus. Tegemist on nooremate noorte (12.-17. a) hulgas populaarse Habbo Hotel'i (www.habbo.com) keskkonnas tegutseva Netari noortetoaga, kus noortel on võimalik suhelda reaalsete noorsootöötajatega, kes on veebikeskkonnas loonud oma karakterid. Noorsootöötajaid on võimalik eristada Netari märgi järgi, mida nad kannavad. Lisaks kasutavad paljud noorsootöötajad Soomes tuntud sotsiaalvõrgustikku IRC-galerii (irc-galleria.net) keskkonda noorsootöö tegemiseks.¹¹

Samuti on Soomes kasutusele võetud erinevaid veebipõhiseid lahendusi ka noorteinfo tööga seondult. Näiteks

Oulu Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse noorteinfo portaali (www.nettinappi.fi) kaudu toimub ka virtuaalne nõustamine ning seal on eraldi Pulmakulma-nimeline jutunurk, kus noored saavad oma muresid jagada. Muuhulgas kasutavad sealset töötajad võrgunõustamiseks Ask Now rakendust. Lisaks on põhjanaabri juures loomisel noortefototajate töö paremaks koordineerimiseks mõeldud omavaheline online-platvorm, mis ühendaks kõik noorte teavitamis- ja nõustamiskeskused Soomes.¹²

Suurbritannias on käinud virtuaalse noorsootöö praktika koos teadustööga. Seda teemat on uurinud mitmeid aastaid noored uurijad Tim Davies (<http://www.tim-davies.org.uk/>) ja Danah Boyd (<http://www.danah.org/>). Davies on oma töös keskendunud virtuaalsele noorsootööle läbi sotsiaalvõrgustike ning noorte kaasamisele läbi interneti. Davies'i algatusel on Suurbritannias loodud ka veebikeskkond Youth Work Online (<http://network.youthworkonline.org.uk/>), kus noorsootöötajad ja teised noortega töötavad spetsialistid saavad infot ja omavahel arutada digitaalse maailma võimaluste üle noorsootöö eesmärgil. Samuti leiab sealt virtuaalse noorsootöö koolituste infot.

Boyd'i uurimisvaldkonnad on samuti sotsiaalmeediaga seotud ning tema on keskendunud noorte internetikäitumisele, internetiohtudele ning sellele kuidas sotsiaalmeediat saab kasutada laste ja noorte õpetamise eesmärgil.

⁹ Noorsootööleht Aken „Projekt Noorte Ruum loob interneti noortekeskust“ (oktoober 2011, <http://aken.enl.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=45777/AKEN+nr+38+oktoober+2011.pdf>), Tallinna Noorsootöö Keskus „Youth Space võtab selgemad jooned – Tallinnas toimub rahvusvaheline virtuaalse noorsootöö teemaline koolitus“ (mai 2011, http://www.taninfo.ee/423833/&cc_tpl=1122), NIP „Rahvusvaheline virtuaalne noorsootöö ja interneti noortekeskuse teemaline seminar“ (märts 2011, <http://www.nip.ee/news/784>).

¹⁰ Euroopa Noored Eesti büroo „Inspiratsiooniseminar – noorte õppimise toetamine Internetis!“ (juuni 2011).

¹¹ Tartu linnavalitsuse noorsooteenistuse rahvusvaheline konverents „Noorsootöötaja leitud küberdzunglist“ (november 2008): www.tartu.ee/cyber.

¹² Eesti Noorsootöö Keskuse ja Soome noorte teavitamis- ja nõustamisteenuste riikliku koordineerimis- ja arengukeskuse turunduse teemaline koolitus noortefototöötajatele (mai 2011).

Praktilisel tasandil saab Suurbritannias tuua pioneerina näiteks Norfolk'i maakonna, kus alates 2000ndate algusest on tehtud erinevaid virtuaalse noorsootöö katsetusi. 2003. aastal käivitati Norfolk'i maavalitsuse toetusel noorteinfoportaal Norfolk Blurb, mida tehti noortelt-noortele-põhimõttel, kajastades erinevaid noorteinfo valdkondi läbi noorte endi silmade. Sihtgrupiks olid noored vanuses 11-25. Mis tegi selle keskkonna eriliseks, oli fakt, et see töötas veeb 2.0 põhimõttel, st kasutajad said olla ka sisuloojad ning keskkonnas osaleda.¹³

2003. aastal loodi portaali ka Agony Aunt nõustamisnurk, kus noored said jagada oma isiklike probleeme ning saada nõustamist omaealistelt noortelt, kes olid saanud vastava koolituse. Nõustavatel noortel olid ka tugiisikud noorteinfo-töötajate näol, kes nende tööd toetasid. 2004. aastal lisandus portaalile Blurb'hat jututuba, millel olid väga tugevad turvalisusnõuded ning kus oli vestluste toimumise ajal alati üks noorsootöötaja online.¹⁴

Lisaks viis Norfolk'i maakond aastatel 2006-2008 läbi mobiilnoorsootöö pilootprojekti Norfolk Text Pal, mille eesmärgiks oli mobiiltelefoni sõnumisuhtluse kaudu kaasata tõrjutud noori ja pakkuda neile omaealiste tuge. Selleks valiti välja kümme noort vabatahtlikku, kes said vastava koolituse, kelle profiilid tehti võrgus avalikuks. Seejärel said tõrjutud noored ise valida oma „sõnumisõbra“ (ing k – text pal), kellega nad regulaarselt suhtlema hakkasid. Projekti tagasisides mainisid noored, kes see läbi tuge said, et see tõesti aitas neid. Lisaks loodi ka Text Pal võrgu-keskkond, kus noored said endale nõ „võrgu-sõbra“ leida.¹⁵

Kokkuvõtvalt võib öelda, et nii Eesti kui ka rahvusvaheliste näidete põhjal on tegemist väga mitmesuguste veebipraktikatega, mida virtuaalse noorsootöö alla on liigitatud ning mida on läbi viidud. Need näited saidki toodud selleks, et anda lugejale ettekujutus sellest, mida saab antud valdkonnas teha ja kui suur on arenguruum nii mõistete kui tegevuste osas, mis võiksid liigitada „virtuaalse noorsootöö“ alla.

Kuna hetkel on veel tegemist nõ kaardistamata territooriumiga, siis ma ei tootski eristusi välja selles osas, kuidas interneti vahendusel tehtavat noorsootööd kutsume – kas interneti-noorsootööks,

virtuaalseks noorsootööks, online-noorsootööks (nagu soomlased ja inglased teevad) või e-noorsootööks (mis on ennekõike Eestis kasutusele võetud termin). Inglise keeles kasutatakse virtuaalsest noorsootööst rääkides selliseid termineid nagu *online youth work*, *e-youth work*, *virtual youth work*, *youth work online*.

Kui aga püüda defineerida virtuaalset noorsootööd, siis eelnevatele näidetele ja kolme aasta pikkusele isiklikule praktikale tuginedes tootsin siin välja kaks määratlust – ühe kitsamas ja teise laiemas tähenduses.

Kitsamas tähenduses saab virtuaalset noorsootööd vaadelda kui sihipärase noorsootöö teostamist turvalises interneti-keskkonnas noorte kaasamise, nõustamise, juhendamise ja jõustamise eesmärgil neile sobival ajal ja viisil.

Laiemas tähenduses saab virtuaalset noorsootööd vaadelda kui noorsootöö tegemise eesmärgil kõikvõimalike virtuaalsete ja digitaalsete vahendite kasutamist, mis toetab noorsootöötaja igapäevatööd nii sisulise kui tehnilise poole pealt.

Ühelt poolt saab siia alla liigitada need vahendid ja keskkonnad, mida noorsootöötaja kasutab noorteni jõudmiseks ja nende kaasamiseks, teisalt saab siia alla lugeda ka kõik e-vahendid, mis toetavad noorsootöötaja igapäevatööd tehnilises mõttes (dokumendi-, meeskonna-, ülesannetehaldus, esitluskeskkonnad jne).

Virtuaalsete võimaluste kasutamine ei ole kunagi nii lihtne olnud!

Isiklikult meeldib mulle mõelda virtuaalset noorsootööd laiemas tähenduses ja just viimase lähenemise oleme võtnud ka Kairi Rebasega sel aastal läbiviidud kahe rahvusvahelise virtuaalse noorsootöö pilootkoolituse väljatöötamisel koolituskontseptsiooni aluspunktiks.

Tegemist oli kahe viiepäevase koolitusega, mis toimusid Tallinna Noorsootöö Keskuse projekti „Youth Space“ toetatavate tegevustena Eesti, Läti ja Rootsi noorsootöötajatele ning aktiivsetele noorteliidritele. Kuna tegemist oli pilootkoolitustega (st Eestis ei ole sellise lähenemise, mahu ja sisuga virtuaalse noorsootöö koolitusi tehtud), siis oli meil palju mänguruumi ja võimalusi eksperimenteerida.

Koolituste põhifookus oli sellel, kuidas tutvustada loovalt (läbi mitteformaalse õppe meetodite) uusi veebikeskkondi ja interneti-töövahendeid, mis aitavad noorsootööd teha noortele vastuvõetavas keskkonnas ja atraktiivselt. Turvalises simulatsiooni-keskkonnas julgustasime neid eksperimenteerima erinevate veebipõhiste töövahenditega ning neid ka edaspidi kasutama.

Seoses infotehnoloogia arenguga on muutumas ka kõnepruuk. Täna noori, kes on sünnist saadik kasvanud üles digitaalmaalmas, nimetatakse digitaal-pärismaalasteks ning nende vanemaid ja ka noorsootöötajaid digitaalajastu immigrantideks. Ühtede jaoks on IT-maailmas orienteerumine võrreldav kala liikumisega vees, teised aga peavad nõ ujuma õppima. Sageli see ujuma õppimine võibki tekitada palju stressi ja infotehnoloogia kartust.¹⁶

Eesmärgiga vaigistada või vähendada igasuguseid hirme, mis uute keskkondade avastamine ja nendes eksperimenteerimine võib kaasa tuua, olgu minu isikliku kogemuse, nende kahe koolituste sisu ja saadud tagasiside põhjal allpool välja nopitud mõningaid lihtsaid viise ja e-vahendeid, mis julgustasid näiteks meie koolitustel osalejaid kasutama rohkem interneti-keskkonda oma töö toetamiseks ja noorteni jõudmiseks.

Nii nagu Suurbritannia uurijad Tim Davies ja Danah Boyd on oma töös palju tähelepanu pööranud laste ja noorte internetikäitumisele sotsiaalvõrgustikes ja nendes olevatele kaasamisvõimalustele, on kahtlemata sotsiaalvõrgustikud tänasel päeval esimeseks kohaks, kus hakata virtuaalse noorsootööga algust tegema, sest see on keskkond, kus on suurem osa noortest. Facebook on kaheldamatult nende seas kõige populaarsem. Lisaks meeldivad noortele interaktiivsed info edastamise viisid (nt YouTube'i videod jne).

Nende keskkondade populaarsus on seletatav sellega, et need on ülesehitatud põhimõttel, et kasutaja on ise ka sisulooja ning saab interaktiivselt sekkuda/osaleda/end väljendada. Näiteks meie Riias toimunud virtuaalse noorsootöö koolitusel vaimustas noori osalejaid keskkond, kus sai ise animatsioone teha (GoAnimate) ning noorsootöötajatest osalejad satustid vaimustusse veebipõhistest esitlusvahenditest (nt SlideRocket ja Glogster).

13 Norfolk Blurb: <http://www.dc10plus.net/projects/Project389> ja <http://norfolkpublications.org.uk/yournorfolk/?aID=242>

14 Tom Gaskin „Peer education: Development of the „Norfolk Blurb“ (2007): <http://sheu.org.uk/x/eh251tg.pdf>

15 Norfolk Text Pal: <http://www.slideshare.net/norfolkblurb/norfolk-text-pal-project>

16 Üle-euroopaline laste ja noorte internetikäitumise uuring EU Kids Online: <http://eukidsonline.ut.ee/?cat=4>

Kuivõrd me elame infoajastul, kus oluliseks on saanud info kättesaadavus ja selle omamine, siis nende sotsiaalvõrgustike eeliseks ongi seal oleva info vahendamise kiirus, selle kättesaadavus ning võimalus ise selle info vahendamise panustada.

Mõned lihtsad näited ka sellest, kuidas sotsiaalvõrgustikke ja sotsiaalmeediat kasutada konkreetselt virtuaalse noorsootöö tegemisel:

- Facebooki fännilehe loomine – mitte kasutajana, vaid organisatsiooni või isikuna. Häid näiteid võib leida Eesti Noorsootöötajate Ühenduse, Eesti Noorteühenduste Liidu, Eesti Noorsootöö Keskuse, Eesti ANK'i ja mitmete noorte- ja noorsootöökeskuste lehekülgedel (Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskus, Muhu noortekeskus, Tartu Anne noortekeskus, Valgamaa noorsootöökeskus Tankla jne).

- Kinnise või avatud Facebooki grupi loomine – kuna kõik on niigi Facebookis, siis saab sel viisil efektiivselt arutada väiksema meeskonna, organisatsiooni või koolitusgrupi teemasid, vahendada selle kaudu infot. Head näited: Tartu Lille maja vabatahtlike grupp, Valgamaa noortelehe Tankla toimetuse grupp (kinine), Virtual Youth Work Trainings & Youth Space grupp.

- Mikroblogimine Twitteris – lühikeste ja konkreetsete sõnumite kaudu oma tegevuse kohta info jagamine. Head näited: Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Noorteühenduste Liit, Tallinna Noorsootöö Keskus, Tartu Anne noortekeskus, inspireeriv loovstreener Harald Lepisk, mitteformaalne.ee, YFU Eesti, Euroopa Noored.

- Blogi (internetipäeviku) loomine Bloggeris või Wordpressis – hea võimalus teha väga lihtsalt ja täiesti tasuta kas isiku, organisatsiooni, koolituse või sündmuse koduleht ning kaasata sisuloomesse noori ning panna neid läbi kommenteerimise blogi postitustele reageerima ja kaasa mõtlema. Head näited kas endistest või praegugi aktiivsetest blogidest: Euroopa Noortenädala 2008 tähistamine Valgamaal (<http://valgamaanoortenadal.blogspot.com>), heategevusprojekt „Liblikaid Alma de Nino lastelt“ (<http://liblikaid.wordpress.com>), Valgamaa noorte suvekool 2010 (<http://suvekool2010.wordpress.com>), Puka Avatud Noortekeskus (<http://pukaank.blogspot.com>), Kose noorsootöö blogi (<http://kosenoored.wordpress.com/>), Lihula noorteklubi (<http://noortemaja.blogspot.com/>), Tähe noorteklubi (<http://taheklubi.blogspot.com/>),

Vormsi noored (<http://vormsinoored.blogspot.com>), Inspiratsiooni blogi (www.inspiratsioon.ee), meie virtuaalse noorsootöö koolituste blogid (<http://virtuallyouthwork.wordpress.com>, <http://virtuallyouthwork2.wordpress.com>)

- Meebo jutunurga lisamine oma kodulehele – võimalus teatud aegadel olla online ja vastata kodulehte külastavate noorte küsimustele otse. Hea lisa, mida kasutada näiteks teavitamis- ja nõustamiskeskuste või noorteinfo portaalide lehekülgedel. Pistikprogrammi saab www.meebo.com. Head näited: Pärnu Noorte Infoportaal, Valgamaa Noorteportaal Tankla, Puka Avatud Noortekeskuse blogi.

- Töölase Skype'i või MSN Messengeri või Gmaili (Google chat) konto tegemine – noortegruppide või individuaalseks nõustamiseks, kindlasti määrata ära kindlad kellaajad, millal noorsootöötaja on nendes keskkondades saadaval (era- ja tööelu tasakaalu huvides ei ole hea olla ööpäev läbi kättesaadav). Siinjuures saab Skype'is luua vestlusgrupi, mida saab näiteks igal nädalal kindlal ajal noortega pidada, meeskonnagrupi mõne projekti ettevalmistamiseks vms. Head näited: Noorteraadio MSN, Abja noortekeskuse MSN.

- YouTube'i või Vimeo konto ja kanali loomine – kui tegevus on seotud multimedia, foto- ja filmiringidega, siis on hea, kui ollakse olemas ka YouTube'is (või Vimeoos). Ja isegi kui nende tegevustega otseselt ei tegeleta, on siiski väga lihtsaid e-vahendeid, mille kaudu on võimalik luua lühifilme ja videoklippe oma tegevuse kajastamiseks (vt allpool). Siis on hea, kui seda saab jagada ka noorte hulgas väga populaarses keskkonnas. Head näited: Euroopa Noored (europanoored), Harald Lepisk (lepisk), Inspiratsiooni blogi (inspiratsioon), Eesti Noorsootöö Keskus (noorsootookeskus), Viljandimaa noorte osalusprojekt (noorteosalus).

Alljärgnevalt leiate ka mõned noorsootöötajatele mõeldud praktilised näpunäited sotsiaalmeedia võrgustike igapäevaseks kasutamiseks viisil, mis oleks noori kaasav ning tulemusrikas:

Ole järjepidev! Kuigi noortel on kiiresti vahelduvad huvid ning kaasaegne maailm pakub neile tohtul hulgal võimalusi, meeldib ka neile jääda millelegi kindlaks. Kui sa suudad nende tähelepanu järjepidevalt üleval hoida, siis oled sa nende usalduse võitnud ja esimene oluline samm noorte kaasamiseks on tehtud. Kui nad näevad, et sind saab tõsiselt võtta ja sulle läheb tõeliselt oma töö korda, siis nad tulevad tagasi.

Tee ennast nähtavaks! Reklaami ennast. Turunda ennast. Kui oled Facebookis, kasuta ära „Liitu ja jaga“ kampaaniaid. Pane oma Facebooki või Twitteri leheküljel kõigile võimalikele reklaamtrükkidele, kirja allkirjadesse, juhi otse sellele tähelepanu.

Hoia regulaarselt aktiivsust üleval! Postita arvamused, videosid, linke. Kuid – ära mine sellega liiale! Hoia oma postituste arv olulisemate asjade jaoks 2-3 korda nädalas – ole mõõdukas! Pane tähele, millised on ajad, kus noored kasutavad seda sotsiaalvõrgustikku aktiivsemalt ning ajasta sellega ka oma postitused.

Üllata oma auditooriumit! Tule välja millegi atraktiivse ja uuenduslikuga. Hoia oma auditoorium järgmistest postitustest ootuses.

Kaasa oma auditooriumit! Algata ja hoia diskussiooni kas piltide, videote või postitustega. Esita küsimusi. Tee ettepanekuid. Kutsu postitama.

Innusta ja premeeri! Jaga auhinda, ütle midagi ilusat, tunnusta sõnade või tegudega. Näita, et hoolid ja hindad.

Pane noored vastutama! Sa ei pea üksi vastutama sotsiaalvõrgustikus kohaloleku, sisuloome ja noorte kaasamise eest. Loo väike grupp noori, keda sa saad siinjuures kaasata ja koolita nad välja. Omaalaste kaasamine on kõige mõjusam!

Aeganõudvamad ja rohkem süvenemist vajavad keskkonnad, mis aitavad kaasa kvaliteetsele sisuloomele ülaltoodud võrgustike kasutamisel ja noorte kaasamisega:

- *Online* pilditöötluskeskkonnad (FotoFlexer, Picnik, SumoPaint, FatPaint, Pixir) – veebipõhised keskkonnad, kus saab pilte töödelda ja muuta.

- *Online* videotöötluskeskkonnad (FlixTime, GoAnimate, Stupeflix, Xtranormal, VideoToolbox, Animoto) – erinevad veebipõhised keskkonnad, mis lihtsate vahenditega (mobiiltelefon, fotokaamera jne) saadud pildi- või videomaterjali põhjal aitavad kasutajasõbralikult lühifilme ja videoklippe kokku panna. See ei ole kunagi varem nii lihtne olnud! Tulemused võivad sind ennastki üllatada!

- *Realtime* videoülekanne keskkonnad (LiveCast, Livestream, USTREAM) – otseülekanne võimalust pakuvad keskkonnad läbi mille saab katsetada noortetelevisiooni tegemist, online loengute, sündmuste korraldamist või nende veebiülekanne.

- **Online** esitluskeskkonnad (Prezi, SlideRocket, Glogster, Slide, Google Presentation) – nagu ütleb ühe keskkonna tutvustus, pärast nende kasutamist ei lähe sa enam Powerpointi juurde tagasi. Tegemist on keskkondadega, mis aitavad esitlusi teha interaktiivsemaks, põnevamaks ja atraktiivsemaks. Suureks plussiks on kasutajasõbralikkus ja võimalus kiirelt ära õppida, kuidas neid kasutama peab. Glogsteriga saab plakatesitlusi teha.

- **Online** haridus- ja õpikeskkonnad – keeleõppeks Livemocha, Babelfish, Google Translate, interaktiivne ja mänguline õpikeskkond ProfessorGarfield

- **Innovatiivsed e-vahendid**, mis pakuvad põnevat avastamist ja laia kasutamispotentsiaali – tee oma töö nende abil huvitavamaks: maakaartide tegemine (Animaps, Quikmaps), kirjutamine (Sync.in, Simplebooklet, ZohoWriter – Wordi dokumentide muutmine üle veebi, kui MS Wordi arvutis ei ole), rääkimine (VoiceThread) keeleõpe ja internetilang (SpellinCity, Noslang), failide jagamine (Ge.tt), lugude rääkimine (Storybird), muusika (Contrapunctus), keskkond (Myabodo), muuseum (Museumbox).

Noorsootõtaja enda töö toetamiseks tehnilise poole pealt on esmaseks ja kõige olulisemaks oskus kasutada internetis info otsimisel õigeid otsingusõnasid ja teha seda õigel viisil. Põhimõtteliselt tuleb olla hea guugeldaja. Väikese ülevaate sellest, milliseid kirjavahemärke ja kuidas koos otsisõnadega kasutada, leiab meie teise virtuaalse noorsootöö koolituse blogist: <http://virtuallyoutwork2.wordpress.com/2011/09/27/how-to-be-an-effective-googler/> (inglise keeles).

Alljärgnevalt leiab põgusa ülevaate erinevatest e-vahenditest, mis aitavad noorsootõtaja tööülesandeid ja meeskonda paremini korraldada ja koordineerida:

- **Online kalendrite kasutamine** (Google Calendars) – oma töö paremaks korraldamiseks saab erinevate inimeste kalendrid ühildada, lisaks saab Google'i kalendrit ka veebilehele panna.

- **Koosolekute planeerimine** (Doodle) – kooskõlastamiseks sobivamaid koosolekuaegasid. Lihtne kasutada.

- **Ühine dokumentide haldamine, muutmine ja sünkroniseerimine** (Google Docs, Docs.com, Docstoc, Wiggio, Dropbox, Sugarsync) – selle asemel, et saata mitme inimese vahel jumal-teab-mitmendat-Wordi-dokumendi versiooni lae see parem üles mõnda

dokumendimuutmise keskkonda, kus inimesed saavad erinevatel aegadel sama dokumenti muuta (Google Docs, Wiggio). Samuti on võimalik läbi Dropboxi ja Sugarsynci programmide tagada läbi ühiskausta samade dokumentide olemasolu erinevates arvutites.

- **Märkmete tegemine** (Evernote) – tavapärase Wordi failide asemel parem memode ja märkmete koostamise keskkond, mida on võimalik jagada erinevate arvutite ja mobiilsete tehnoloogiavahendite vahel. Aitab talletada kõike, kasutada arvutis, mobiilis, tahvelarvutis ning leida kõike lihtsalt.

- **Online koosolekute pidamine** (Skype, Google Chat, Flashmeeting) – saab luua vestlusgrupe, pidada konverentskõnesid kirjutades, rääkides, videoülekanadena.

- **Mõttekaartide tegemine ajurünnakute kaardistamiseks** (Wordle.net, Weebly, Bubbl.us, Mindomo, Creately) – noorsootõtaja töös tuleb sageli ette projektiideede, tegevuskavade, ürituste sisu jms ajurünnakuid, nende keskkondade abil on hea nende tulemusi kaardistada.

- **Esitluste ja erinevate trükiste jagamine ning veebilehitsemine** (Slideshare, Scribd, Issuu) – võimalus erinevate ürituste, sündmuste vms esitlusi üles laadida ja jagada ning erinevaid trükiseid (infomaterjale, ajalehti jne) veebis lehitada ja lugeda.

- **Ülesannete nimekirjade tegemine ja ülesannete täitmise jälgimine** (Remember the Milk, Toodledo, Bla-bla List, HiTaks, Ta-da list, Fishmemory) – tööülesannete kaardistamiseks, meelespidamiseks ja täitmiseks.

- **Projekti juhtimisega seotud dokumentide ja meeskonna töö korraldamine** (Google Templates, Who Does, Zoho, Taskbarn, Reverb) – noorsootõtajal tuleb sageli ette suuremaid ja väiksemaid projekte, mille dokumendihaldus ja meeskonnatöö korraldamine võib keerukas olla, need keskkonnad aitavad seda paremini hoomatavaks ja kergemini jälgitavamaks teha.

- **Ajajuhtimine** (SlimTimer, Toggl, Paymo.biz) – võimalus erinevate tegevuste, koolituste jms käigus ajal paremini silma peal hoida ka osalejatele nähtaval kujul.

- **Wiki'de kaasabil veebipõhise entsüklopeedia, sündmuse, koolituse vms kontseptsiooni, projekti koostamine** (Wikispaces, Pbwiki, Wikiversity) – saad määrata inimeste hulga, kes

saavad selle sisuloomisse panustada.

- **Küsitluste tegemine** (Google Forms, SurveyMonkey) – veebipõhised ja kasutajasõbralikud keskkonnad, kus saab koostada erinevaid küsitlusi, mida noorsootõtajal oma töö käigus vaja võib minna (tagasiside, üritustele registreerimine, noorte huviküsitlused jne).

Virtuaalne noorsootöö – kindlasti väärtustepõhine!

Eespool on toodud hulgaliselt näiteid sellest, kuidas interneti võimalused saavad aidata noorsootõtajal enda tööd korraldada ning aidata tal efektiivsemalt jõuda erinevate noorteni neile sobival viisil, ajal ja kohas.

Samas ei tohi veebimaailmas toimetades ära unustada, et igasugune noorsootöö peab lähtuma teatud põhimõtetest ja olema väärtustepõhine. Allpool on välja toodud ühe meie virtuaalse noorsootöö koolituse raames osalejate poolt koostatud nimekiri erinevatest positiivsetest väärtustest, mida ülemaailmne veeb võimaldab, aga ka ülevaade ohtudest, mis võivad noort internetis varitseda ja millest peab ka noorsootõtaja teadlik olema.

Väärtustest, mida nähakse virtuaalses noorsootöös, toodi välja: avatus, sallivus, mitmekesisus, koostöö, rahvusvahelise projektide järgse suhtluse jätkumine, suhtlusoskuse arendamine ema- ja võõrkeeles, motivatsiooni ja inspiratsiooni saamine kogemuste vahetusest, õppimise võimalus, keelebarjääride vähendamine, kättesaadavus (nt liikumispuudega inimeste jaoks), võimalus uute inimestega tuttavaks saada, noorsootöösse vähemkaasatud noortegruppide kaasamine, mängulisus, kerge info kättesaadavus, riigipiiride tähtsuse vähenemine, keskkonnasäästlikkus ja turvalisus.

Nii mõnedki internetiga seotud väärtused võivad aga kaasa tuua ka negatiivseid tagajärgi. Järjest enam inimesi (nii noori kui täiskasvanuid) seisab täna silmitsi mitmete erinevate ohtudega, mis võivad kaasnaeda oma elu liigse eksponeerimisega internetis. Sotsiaalmeedia keskkonnad nagu Facebook, MySpace, Twitter, YouTube ja paljud teised on täna päeval saanud osaks praktiliselt iga noore ja täiskasvanu igapäevaelust.

Ohud, mis kaasnevad nende keskkondadega, on seotud sellega, et kasutajaid julgustatakse laadima üles fotosid ja jagama isiklikku informatsiooni oma perekonna ja sõprade kohta. Mitte alati

ei kasutada üles pandud infot aga kõige usaldusväärsemalt. Sageli ei anna lapsed ja noored endale aru, mida isikliku info üles panemine võib kaasa tuua ja kuidas nad läbi selle võivad kannatada.

Erinevad ohud, millest ei saa infotehnoloogia kasutamisel mööda vaadata:

- veebis toimetades on just tänase põlvkonna noortel (aga ka igal teisel inimesel) üsna suur oht sattuda sellest sõltuvusse ning unustada kogu muu elu, mis toimub väljaspool virtuaalmaailma;
- liigne arvutikasutus mõjutab laste ja noorte tervist – silmanägemine, rüht, kaelavalud, kaaluprobleemid;
- sotsiaalsete oskuste halvenemine, sotsiaalne võõrandumine elust väljaspool internetti;
- mitte kõik inimesed, kellega noor veebis tutvub, ei pruugi omada häid kavatsusi tema suhtes – noorte ärakasutamise oht;
- online suhtlusõrgustikes ja meili teel levivad erinevad viirused, mis ohustavad arvuti riistvara;
- valimatu sotsiaalmeedia tarbimine, kus noor satub vägivaldse sisuga informatsiooni peale, tekitab omakorda agressivsust ja empaatia puudumist;
- liigne infomüra segab vajamineva info ülesleidmist;
- küberkiusamine (näiteks USAs on see viimastel aastatel väga tõsiseks teemaks muutunud ning pannud lapsevanemaid moodustama küberkiusamise vastaseid kodanikuühendusi ning viima seda teemat kuni seadusloome tasandi välja);
- valeidentiteedi kasutamine või teiste identiteedi väärkohtlemine.¹⁷

Ennekõike tuleks virtuaalset noorsootööd näha kui võimalust, kuid siiski tasub olla teadlik ka võimalikest ohtudest, mis internetiga kaasas võivad käia.

Lõputiitrid

Nii Eestis kui ka teistes Euroopa ja maailma riikides on noorte sotsialiseerumisel hakanud üha suuremat rolli mängima meie jaoks mitte-harjumuspärased keskkonnad – internet, avalik linnaruum, mobiiltelefon jne.

Kõigi ametite hulgast peab just noorsootöötaja kandma endas isikuomadusi ja ellusuhtumist, kus on oluline olla paindlik, käia ajaga kaasas ning võtta vastu väljakutseid, mida muutuv maailm iga uue päevaga toob, ning minema keskkondadesse, kus noored ise käivad.

Käesolevas artiklis andsin väikese ülevaate sellest, milliseid võimalusi peidab endas ülemaailmne veeb eesmärgipärase noorsootöö tegemise jaoks mitte nii harjumuspärasest keskkonnast.

Samuti tõime praktilisi näiteid, kuidas erinevaid online-vahendeid ning -keskkondi saab kasutada noorte, sh just seni noorsootöösse ja ühiskonda vähem kaasatud noorte, osaluse ning kaasamise suurendamiseks.

Ega's nüüd muud midagi, kui virtuaalmaailma avastama ja kasutama! Ja mitte niisama aega raiskama – ikka noorsootööd tegema!

Minu seos virtuaalse noorsootöö temaatikaga:

Olen kasutanud veebipõhise noorsootöö elemente noorte kaasamise eesmärgil oma töös alates 2008. aasta sügisest, kui kasutasin ajaveebi Euroopa Noortenädala läbiviimise kajastamiseks Valgamaal (<http://valgamaanoortenadal.blogspot.com>) ja lõin Puka noortekeskuse ajaveebi (<http://pukaank.blogspot.com>).

Alates 2011. aastast olen olnud koos Kairi Rebasega tihedalt seotud rahvusvahelise projekti „YOUTH SPACE – Involvement of youth into NGOs, sports and hobby education programmes“ virtuaalse noorsootöö koolituste kontseptsiooni väljatöötamise ja läbiviimisega. Projekt viiakse ellu Tallinna, Riia ja Stockholmi koostöös ning üheks selle eesmärgiks on nn virtuaalse noortekeskuse Noorte Ruum (www.youthspace.eu) loomine. Projekti kohta saab lähemalt lugeda siit: <http://www.centralbaltic.eu/component/content/article/6-project-info/422-youth-space-involvement-of-youth-into-ngos-sports-and-hobby-education-programmes>

Selle projekti raames läbi viidud kahe virtuaalse noorsootöö pilootkoolituste sisu ja tulemustega saab tutvuda koolituste jaoks loodud ajaveebide kaudu:

- Mais 2011 toimunud Tallinna koolituse „Virtual Youth Work Training „Using Online Tools for Engaging Young people““ blogi: <http://virtualyouthwork.wordpress.com/>
- Septembris 2011 toimunud Riia koolituse „Using online tools for quality content & developing of groundbreaking YouthSpace environment“ blogi: <http://virtualyouthwork2.wordpress.com/>

Kasulikud lingid:

Danah Boyd'i ajaveeb: <http://www.danah.org/>

Tim Davies'e ajaveeb: <http://www.timdavies.org.uk/>

Tim Davies'e e-raamat „Social Media. Youth Participation. In Local Democracy“: <http://www.timdavies.org.uk/wp-content/uploads/Social-media-and-youth-participation-in-local-democracy.pdf>

Peeter Marveti mõttekaart „Virtuaalne hoogsusse“: <http://www.mindmeister.com/maps/show/17460673>

Rahvusvaheline virtuaalse noorsootöö konverents Tartus: www.tartu.ee/cyber

Tartu linnavalitsuse noorsooteenistuse poolt koostatud e-noorsootöö juhised: <http://www.tartu.ee/data/E-noorsootoo%20juhised0.pdf>

Rahvusvahelise virtuaalse noorsootöö 1. koolituse ajaveeb: <http://virtualyouthwork.wordpress.com>

Rahvusvahelise virtuaalse noorsootöö 2. koolituse ajaveeb: <http://virtualyouthwork2.wordpress.com>

Virtuaalse noorsootöö sõnastik: <http://virtualyouthwork.wordpress.com/virtual-youth-work-dictionary/> (inglise keeles)

Interaktiivse meedia sõnastik: <http://virtualyouthwork2.wordpress.com/interactive-media-glossary/> (inglise keeles)

Noorteinfo töötajate üle-euroopaline kogemuste vahetamise interaktiivne platvorm SHERYICA: <http://sheryica.org/>

In Plain English õppevideod YouTube'is – märksõna: **In Plain English** (paljude e-vahendite lühikesed ja selged kasutamishüpsid)

¹⁷ Tallinna Noorsootöö Keskuse rahvusvaheline virtuaalse noorsootöö koolitus „Using Online Tools for Engaging Young People“ (mai 2011): <http://virtualyouthwork.wordpress.com/> ja Riia linnavalitsuse rahvusvaheline virtuaalse noorsootöö koolitus „Using online tools for quality content & developing of groundbreaking YouthSpace environment“ (september 2011): <http://virtualyouthwork2.wordpress.com/>

Andri Allas

Graafiline disainer, videokunstnik, fotograaf, level1.ee asutajaliige ja tõsine mänguhuviline.

Videomängudest ja virtuaalsusest saab täpsemini lugeda veebilehelt <http://www.level1.ee>

Videomängude valu võluks

Eestis elades on raske ette kujutada, millist tähtsust ülejäänud maailmas videomängud omavad. Kohalike noorte ja isegi mõne täiskasvanu jaoks hakkavad need järjest suuremat rolli mängima, vastukaaluks vanemad, õpetajad, kaastöötajad, elukaaslased jt, kes seda arusaamatuse või info puudumise tõttu pahaks panevad. Debatt videomängude olemuse, kasuteguri ja võimaluste osas on alanud.

Esimeseks videomänguks peetakse tuumafüüsik William Higinbothami loodud "Tennis kahele" (Tennis for Two), aasta oli siis 1958. Sellest mängust on praeguseks kasvanud välja interaktiivse meelelahutuse tööstus, mis sisaldab endas liikumissensoreid, iga-aastaseid suurüritusi kümnete tuhandete inimestega, massiivseid võrgumänge, 3D tuge nii prillidega kui prillideta, kaasakiskuva looga üksikmänge ja kõike muud mõeldavat. Videomängud on teinud silmad ette ülejäänud meelelahutustööstustele.

Mänge süüdistatakse tavaliselt liiges vägivallas, sõltuvuses tekitamises, nn reaalsustaju nihestamises ja kes teab milles kõiges veel. Neist miinustest räägitakse nii kõva häälega, et positiivseid kommentaare polegi kuulda. Vähe mainitakse mängudega kaasnevat käe ja silma paremat koostööd, tähelepanu-, keskendumis- ning otsustusvõime paranemist. Michigani ülikoolis läbi viidud uuringust selgub, et videomängude mängimine suurendab lastes loovust, mis võib tulevikus viia meelelahutuse ja hariduse piiride hägustumiseni.

Järgneval paaril aastal on mänguturul oodata suuri muutusi. Kõigil peamistel tootjatel on plaan tuua turule uue põlvkonna konsolidid, mis suurema jõudluse kõrval peavad pakkuma ka midagi en-

neolematut. Microsoft on tõstnud oma innovaatilise keha liikumisele ja inimehalele reageeriva Kinectiga lati päris kõrgele. Mängimine kui tegevus ja interaktiivne meelelahutus on võtmas uusi suundi, tõstes inimesed diivanilt ja pannes nad mööda elutuba ringi hüppama, kitarrimängima või tantsima. Loodetavasti vastavad Sony ja Nintendo millegi veel pöörasemaga.

Videomängud on arendatud sinna maale, kus paljudele mänguritele jääb heast graafikast ja suurtest tootmiskuludest väheks. Näiteks mängu GTA 4 tegemiseks kulus üle 100 miljoni dollari. Meedium on ära tõestanud enda tehnilise olemuse ja võimalused ning peab hakkama midagi juurde otsima. Indie-mängude loojate eneoletatu edu on seda ka tõestanud. Uuendusliku lahendusega teosed, nagu Minecraft, Limbo ja Machinarium on raskesti sõnadesse mahtuvad kogemused, mida võin julgelt soovitada ka virtuaalpisikuga veel mitte nakatunutele.

Kunst, ilukirjandus ja kultuur on teemad, millega kokkupuutumiseks on loodud väga soodne pinnas. Koolis on kohustuslikud kirjandusteosed ja muuseumikülastused. 1960. aastatel hakkas semiootikute seas levima teooria, mille järgi saab igasugust koodi taandada tavalisele keelele ja selle najal seda analüüsida ning tõlgendada. Kunsti ja ilukirjanduse puhul on see elementaarne, aga kas ka videomängude puhul? Paljud väidavad, et see pole võimalik. Näiteks tuntud filmikriitik ja stsenaarist Roger Erbert ning tema sõnavõtted teemal "Videomängud ei saa kunagi olema kunst!" Lähtudes semiootikast, saab videomängud panna kunsti- ja kirjandusteostega ühele analüüsipulgale.

Järjest enam tunnustatud loovinimesi leiab oma tee videomängutööstusesse

ning soovib selle eest välja astuda. Näiteks kolme Oscariga pärjatud filmi "Paa-ni labürint" režissöör Guillermo del Toro esimene mänguüllitis peaks ilmavalgust nägema aastal 2014. Viimases intervjuus tõi ta välja virtuaalmängude võlu ning valu: "Erinevalt filmist, peab videomängus ühe stsenaariumi asemel välja töötama 20, sest mängijale pakutakse vaba tahte illusiooni." See lause tõestab ära videomängude võimalused võrreldes kõigi teiste loovmeediumitega. Vorm on piiritlemata, mis aga kõige tähtsam, veel suhteliselt noor ja arenemisjärgus.

Rovio Entertainmenti (sellise fenomenaalse mängu nagu Angry Birds tootja) animatsiooni osakonna juht Nick Dorra tõi ka välja huvitavaid punkte level1.ee veebilehele antud intervjuus: "Videomängude maastik on suhteliselt vaba tegemaks teistsuguseid ja lahedaid asju. Piiriks on vaid kujutlusvõime. See annab palju vabadust, kuid samas vajab häid ideid. Kui pole piire, peab need ise paika panema." Animatsiooni ja videomängude erinevuse peale vastas Nick: "Põhiline on loo jutustuse lineaarsus. Animatsiooni puhul jälgid jutustust algusest lõpuni, mängu puhul saab sellesse aktiivselt sekkuda."

Videomängud on võrreldes filmi või kirjandusega alles väga noor meedium. Kuid juba praegu on väga selgelt võimalik eristada selle eeliseid kõikide teiste loovvormide ees.

Interaktiivsus ja loo sügavuse võimalus pakuvad väljakutseid nii tootjatele kui ka mängijatele. Tuleb vaid leida üles videomängude "1001 öö muinasjutud" ja "Vertigo", õnneks kasvab nende hulk järjest suurema kiirusega. Head mänguõnne!

KOMMENTAAR **Müstilise „meetodi-spunki“ otsingud...**

Ma ei hakka keerutama. Usun siiralt, et arvutimängudel on meeletu potentsiaal noore arengu kujundajatena. Koos või ilma meieta. Olen nõrkemiseni kuulnud, et noored on passiivsed, ei keskendu ja on tarbijad, mitte loojad. Kui vaid leiaks müstilise sobiva atraktiivse meetodi ...

Aga arvutimängud? Teame, et noored suudavad tunde järjest neid kesken-dunult mängida. Mängides teevad nad aktiivselt valikuid ja otsuseid, millel on tagajärjed. Vähe sellest, suurem osa mängudest eeldab enda virtuaalmaailma loomist ja selles teiste mängijatega suhtlemist. Oot, kas ma räägin samadest noortest? Jah. Jah!

Sõnum on lihtne: kui noor teeb midagi nii intensiivset, kui on tänapäevase arvuti-mängu mängimine, on tegu väga tugeva kogemusega, millest õpitakse palju. Noorsootöötajast sõltub, kas tase on abi saadud õppetundide üle kandmisel ellu. Ja arvutimängude hukkamõist ei ole hea taktika alustamiseks.

Kui ikka veel ei usu, vaadake Jane McGonigal'i TED konverentsi kõnet sellest, kuidas noored saavad arvutimängude abil lahendada keskkonnaprobleeme <http://bit.ly/ted-video-mihus> või sirvige mängu World of Warcraft mängijate online-wikit <http://www.wowwiki.com>, milles mängijad ise on loonud üle 93 000 artikli mängu õppimiseks!

Euroopa Noored Telepurk

Vahel on tunne, et tahaks targemaks saada. Mõnikord jälle tahaks teada, mida teised oma eluga teevad. See kõik võiks olla ühest kohast kättesaadav ja see kõik võiks olla stimuleeriv nii mõttele kui meelele. Ja ongi olemas – Euroopa Noored Telepurk! <http://euroopa.noored.ee/telepurk>

Telepurki, täpsemalt Euroopa Noored Telepurki, laeme üles videosisid, mis on sündinud noorte projektides. Näiteks dokumentaalfilm „Telegrammid Burjaatiast“, kus oma jumalikke mõtteid jagab laama Karam Dorzh. Filmi autor Mirjam Matiesen elas selles Mongooliaga piirnevas Venemaa alas oma Euroopa vabatahtliku teenistuse ajal. Niimoodi kõrvuti kohalikega tekkis usaldus ja valmis film, kus näeme nende eluolu Siberi avarustes.

Teistpidi on ka väga huvitav vaadata, näiteks näha välismaalase pilguga oma kodumaad. Veebisaatest saame teada, mida tegi Portugali poiss Joao Paulo de Almeida Mendoncal kärekülmal talvel pikeses Ida-Virumaa külas.

Tõsi ta on, et Telepurgis näed maailma ja kohtad inimesi, keda muidu ealeski võib-olla ei näeks. Veelgi enam, kuuled ka nende mõtteid. Kui Raimo Ülavere koolitused pole mitte odavate killast, siis tema ettekannet „Minu 7 lollust ja 3 tarkust“ saad Telepurgis vaadata mitu korda, ilma et peaksid selle eest midagi maksma.

Jah, Telepurki laeme üles salvestusi koolitustelt. Nii saad koolitusest osa ilma kohale tulematagi. Sõber Urmo ütles, et tema vaatab ka siis koolitusvideosisid, kui

ise kohal käis. Niimoodi korrates saavad mõttekäigud selgemaks ja kuuled sedagi, mis esimesel korral kõrvust mööda võis minna. Või kui tahad näiteks teistelegi näidata, kuidas stencil-tehnikas seinamaalingut teha. Mõtlen siinkohal ühte Meetodimess 2011 koolitusvideot, kus kunstnik Tiit Joala tutvustas alustuseks tänavakunsti teoorias ja pärast läks juba praktikaks.

Telepurgist leiad koolitusmeetodeid omajagu. Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames on videosse võetud mitmeid koolitusmeetodite läbimänge. On nii neid, kus saad jälgida tervet protsessi, näiteks koolitaja Uku Visnapuu „Sild ja refleksioon lehrimeetodil“, kuid on neidki, mis selgitatud haaravalt ja lühidalt, näiteks koolitaja Harald Lepiski „Superkangelaste loovustehnika“ või koolitaja Jürgen Sarmeti „Näpureeglid“. Alustada tasub aga koolitaja Toomas Roolaidi videoga „Kuidas valida õpimeetodit?“

Videod õpimeetoditest ja loengutest on kokku kogutud Tarkuse sildiga purki. Telepurk on suur, tema sisse mahub mitu väiksemat purki – Tarkus purgis, Projektid purgis, Info purgis, Koor purgis ja Avatud purk. Koorepurk, nii nagu nimigi ütleb, pakub rammusat kraami, mis kerkib pinnale ja on eriline. Näiteks leiad sealt animatsiooni, kus tegelasteks õppimise kolm vaala – informaalne, formaalne ja mitteformaalne. Või saad kuulda spetsialistidelt häid nõuandeid video-cv koostamise kohta. Infopurgist leiad infot, mis seotud programmiga Euroopa Noored ja ei tasu karta, et peaksid läbima dokumentide hunnikuid. Vastupidi, kõik

need sõnad on muutunud liikuvateks piltideks ja helideks. Isegi joonistusteks, just Infopurgist leiad multifilmi Youthpassist.

Avatud purk pakub aga võimaluse ise Telepurki täita. Video, mille lisad, võib olla sündinud programmi Euroopa Noored projektist, kuid ei pea. See video võib olla sinu enda tehtud, kuid võid jagada ka seda, mille oled leidnud interneti avarustest, lihtsalt kasutades aadressilinki. Oluline on, et sinu valitud video pakuks mõtteainet ja elamust teistelegi. Kindlasti ei tohiks see aga kedagi kahjustada. Telepurk on ikkagi hääd arengut pakkuv ja peegeldav keskkond. Ärgem kuritarvitagem seda, vaid tarvitagem Telepurki targasti!

ps Kui sa juhtud lugema seda artiklit paberikandjal, kus hiir ei aita, siis jäta lihtsalt meelde jada:

euroopa-
punkt-
noored-
punkt-
ee-
kaldkriips-
telepurk

meetodivaramu täieneb iga päevaga

Mäletan, kui mitteformaalse õppimise veeb alles ideena koolitajate kohtumisel õhus virvendas. Milline peaks olema selle roll? Kes võiksid olla kasutajad? Peaks see olema ainult noortevaldkonna koolitajatele? Kõigile koolitajatele? Noortele endile? Arutelusid oli paljudes erinevates küsimustes, aga ühes oldi kindlad: portaal peaks hakkama hõlmama esinduslikku andmebaasi eestikeelsetest meetodite kirjeldustest. Ideaalsel juhul võiksid praktikud seda ise täiendada. Eeskujuks oli ilmselt Toolbox, mida koordineerib programmi Euroopa Noored rahvusvaheline ressursikeskus SALTO.

Loomulikult kerkis üles arutelu, kas saab ikka regulaarset veebikülastajat vastutundlikus meetodi kasutamises usaldada – ega siis me ei soovi koolitajatena näha kodulehelt järke ajavaid meetodimeistrid. Mis siis, kui meetodit kuritarvitatakse, lähtutakse valedest eeldustest, ei tunta piisavalt sihtgrupp?

Täna, näinud mitteformaalne.ee kõõlpooltki, olen veendunud, et kodulehekül on kõige kindlamini eesmärgi täitnud just õpimeetodite osas. Vaadates külastatavuse statistikat, on õpimeetodite lehekül ja nende otsing ülekaalukalt kõige populaarsemad kohad. Praeguseks on

mitteformaalne.ee õpimeetodite osast leitav üle kolmesaja meetodi, mida koolitajad on ise oma koolitustel kasutanud. Aastatega on ilmselt harjumuseks kujunenud koolituse jooksul huvitavamad meetodid veebi jaoks talletada ja pärast koolituse toimumist portaali sisestada. Teinekord viitavad aktiivsemad koolitajad ka uutele meetodite lingikogudele ning täiendatakse mõne meetodi modifikatsioonide. Siinkohal sügav kummardus kõigi kaasaaitajate ees.

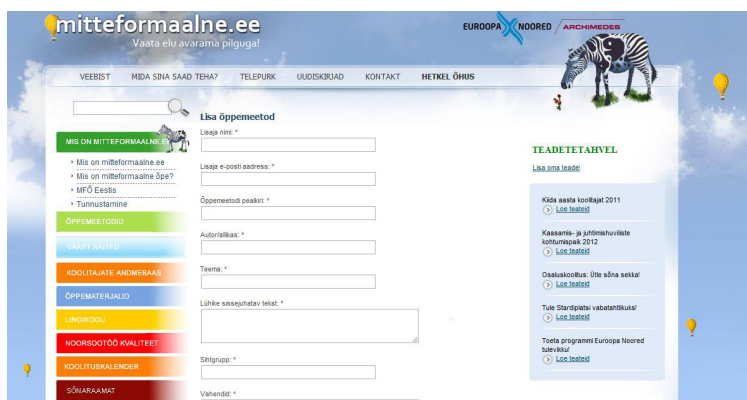
Õpimeetodite osa on kõrgelt hinnatud eestikeelne varamu nii jäälõhkujatest, meeskonnatöö harjutustest, rollimängudest, analüüsivõtetest kui paljudest teistest. Teades, kui vähe on internetis liikumas eestikeelseid abimaterjale, ei ole võimalik mitteformaalne.ee rolli alahinnata, kust iga eesti keelt kasutav koolitaja saab asjalikku nõu. Seal samas on viidatud ka abimaterjalidele, mille järgi meetodid oma koolitusel valida.

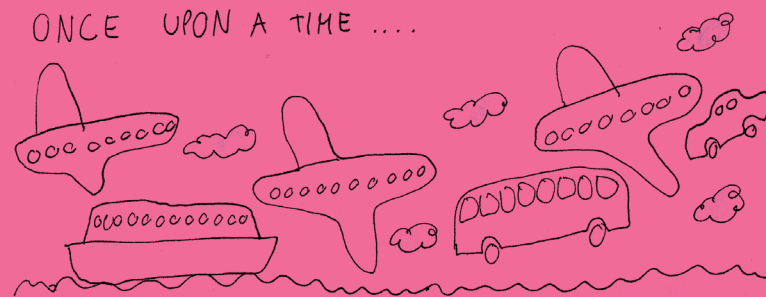
Kui ka meetodite valimisel kasutatakse mõnd teist andmebaasi, siis heaks eeskujuks võib tuua portaali meetodi kirjeldamise struktuuri. Meetodite kirevuses on hea välja tuua autor või allikas, kust antud meetod pärineb; samuti on kasulik eraldi välja tuua vajaminevate vahendite

loetelu, grupi suurus, kellega töötatakse ning ajakulu. Kui meetodi läbiviimisel tuleb midagi eriliselt tähele panna, saab selle välja tuua raskuskohtadena. Kui samalaadset võtet on kasutatud mõningate väikeste muudatustega, saab lisada meetodi modifikatsiooni. Meetodi illustreerimiseks saab lisada pilte, dokumente ja esitlusi. Kõik ikka selleks, et lugejatele oleks võimalikult selge, millise meetodiga on tegu ja kuidas seda täpselt kasutada.

Nii võiks tulevikus meetodite osal olla jätkuvalt aktiivne lisajate ja kasutajate ring. Enam võiks koolitajate seas olla omavahelist arutelu. Mitteformaalse õppimise veeb võiks muutuda mõnusaks kokkusaamiskohaks nii algajate kui edasijõudnud noortevaldkonna koolitajate jaoks, kus toimub keerulisemate meetodite täpsustamine, uuemate tutvustamine ja vanade meeldetuletamine. Ja seda töölaia juurest tõusmata.

Vaata lähemalt www.mitteformaalne.ee/opimeetodid. Liitu ka uudiskirjaga (www.mitteformaalne.ee/uudiskiri), et olla kursis asjalisatud meetoditega.

BOATS, BUSES, PLAINS WERE COMING TO TALLINN
TO MAKE A TOOL FAIR SPIRIT

“Tool Fair 2011” Tallinnas

Rahvusvaheline “Tool Fair”¹ toimus sel aastal 6ndat korda, säilitades ka seekord väljakujunenud iseloomuliku ja Euroopa noorsootöös juba tuntuks saanud kontseptsiooni, meenutades meetodite „laboratooriumit“ või „turgu“. “Tool Fair” loob keskkonna, mis annab noortevaldkonna koolitajatele ja noorsootöötajatele võimaluse avastada, kogeda ja omalt poolt välja pakkuda hariduslikke meetodeid, mis on välja töötatud kohaliku või rahvusvahelise noorsootöö kontekstis. Ruumi on jäetud ka diskussioonideks, ettekanneteks ja õpimeetodite edasiarendamiseks ning tagasisidestamiseks. Ajakirja MIHUS seekordseks eesmärgiks on tuua “Tool Fair 2011” ka Eesti noorsootööl lähemale.

“Tool Fairist” inspireerituna on ka Eestis traditsiooniks saamas igasuvine Meetodimess, mis sel aastal juba teist korda ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames noortevaldkonna koolitajad kokku tõi. Meetodimess on omakorda jõudnud Eestis näiteks üldhariduse valdkonda, kus õpetajad on omakeskis jaganud meetodeid, mida oma töös kasutatakse. Selline idee edasi kandumine ei ole võõras ka teistes riikides. Meetodid on miski, mis vähemalt noortevaldkonnas tegutsejail südame põksuma paneb ja inimesed kokku toob. Kohale jõudes avaneb maailm, mis on kirjum, sügavam ja süvenemist nõudvam kui esialgu oodata võis. Meetoditele omaseks saanud küsimus „kuidas?“ kõrvale tekivad korraka „miks?“, „kellele?“, „kus?“, „kas üldse?“ jne. Seda eelkõige siis kui räägitakse õpimeetoditest või

õpivahenditest ehk siis meetoditest, mille eesmärgiks on toetada õppimist ja kaasata osalejad õppeprotsessi. Meetoditest, mis meelelahutuslike elementide kõrval panustavad ka õpieesmärkide täitumisse.

“Tool Fairi” mõtlemapanevus ja inspireerivas õpimeetodite maailmas veetsid neli päeva (16.11-20.11.2011) ligi 120 noortevaldkonna praktikut, kelle hulgas oli nii noorsootöötajaid, noortevaldkonna koolitajaid, õpetajaid, programmi Euroopa Noored riiklike büroode töötajaid kui ka tudengeid. Osalejad oli nii Eestist, Euroopast, Vahemereriikidest, Kagu-Euroopast kui ka Ida-Euroopast ja Kaukaasiast. Mitmekesisus, mis osalejad endaga oma päritolu ja kogemusega kaasa toovad, panustab just sellesse, et meetodite kultuur, millega harjutud ollakse, saab hetkeks küsimuse alla seatud ja läbi ühiste arutelude, peegelduste, jagamise ning õppimise jõutaks jälle sammuke selgemalt defineeritud ning läbimõeldud arusaamadeni, mis on õpimeetod ja kuidas tagada selle kvaliteetset rakendamist noorsootöös. Lisaks individuaalsele õppimisele on “Tool Fairi” üheks eesmärgiks aidata kaasa Euroopa noortevaldkonnas toimuvatele diskussioonidele õpimeetodite ja nendega kaasneva õppeprotsessi kvaliteedi üle².

Tallinnas toimuva “Tool Fair 2011” keskseks teemaks oli kultuur, nagu ühele Euroopa Kultuuripealinnas toimuvale üritusele kohane. Teema kandis endas nii kultuuriteadlikkuse, kultuuridevahelise õppimise kui ka otseselt kultuuriga

seotud meetodite kasutamist või ka noortekultuuri paremat tundma õppimist ja meetoditesse sidumist. Lisaks aga kerkisid õhku ka küsimused meetodite kultuurist. Kas midagi sellist üldse eksisteerib? Kas Eesti ja Euroopa noorsootöös on õpimeetoditega seotud ühised väärtused, eesmärgid, lähenemised, põhimõtted ja praktikad? Milline on meie keelekasutus kui räägime oma töö sisust ja eesmärkidest? Kuidas suhtutakse „uutesse“ meetoditesse? Kas meetodite maailm on kultuuriliselt sama mitmekesine ja eri kultuuri praktikud jagavad ühiseid stiile ja ideid oma õpimeetodites? Teema käsitlemisega kaasnes jätkuvalt küsimus, kuidas mõjutavad õpimeetodid noorsootöö kvaliteeti ja arenguid. Loomulikult ei puudunud nende tõsisemate diskussioonide kõrvalt korralik kogus Eesti kultuuri, ennekõike seetõttu, et ürituse toimumispaik, Tallinna Lauluväljak, on mitmes mõttes üks siinse kultuuri keskpunkte ja laulmine on üks hea meetod, kuidas külalised sinisele kultuurile sammuke veelgi lähemale tuua.

Esmalt soovime anda teile võimaluse mõelda koos Mark Tayloriga ja teiste „Tools for Learning“ töögrupi liikmetega õpivahendi kvaliteedikriteeriumidele. Mark Tayloriga töötuba samal teemal on võimalik 2012. aasta jaanuarist vaadata Euroopa Noored Telepurgist (<http://euroopa.noored.ee/telepurk>). Lisaks tutvumisele ja kaasamõtlemisele on töögrupp palunud ajakirja kaudu anda edasi julgustus kõigile Eesti noorsootöötajatele oma ideid ka nendega jagada.

1 “Tool Fair 2011” toimumist koordineeris SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo programmi Euroopa Noored raames järgnevate partnerite toel: programmi Euroopa Noored riiklike büroode võrgustik ja SALTO EuroMed Ressursikeskus SALTO ressursikeskuste võrgustiku nimel.

2 “Tool Fair 2011” toimumist toetasid lisaks programmi Euroopa Noored bürood Kreekas, Prantsusmaal, Itaalias, Poolas, Portugalis, Hispaanias ja Türgis. Sisuliselt panustas “Tool Fair 2011” kontseptsiooniloomele ja tegevustesse ka „Tools for Learning“ rahvusvaheline töögrupp, mis toetab SALTO EuroMed ressursikeskust üle-Euroopalise õpimeetodite strateegia arendamisel.

2 Loe täpsemalt <http://www.salto-youth.net/tools/toolbox> ja <http://www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/trainingstrategy>

“Tools for Learning” ehk õpivahendite kriteeriumid: käimasolev töö

Mark Taylor

Vabakutseline koolitaja ja kirjanik
„Tools for learning“ töögrupi liige

Viimase paari aasta jooksul on SALTO EuroMed teinud kolleegidega koostööd, et töötada välja ning rakendada mitmekülgne strateegia nähtuse ümber, mis on saanud meilt nime “Tools for Learning” ehk õpivahendid. See hõlmab näiteks põhjalikku ülevaadet veebis kättesaadavast SALTO õpimeetodite andmebaasist, meetodite esitajate koolituse parandamist, osalemaks kuulsal iga-aastasel seminaril “Tool Fair” ning täpset kriteeriumiteraamistikku määratlemaks, millest me tegelikult räägime. Mõelge sellele: EI OLE kerge panna kõiki neid asju omavahel ühilduma, eriti veel siis, kui me tavaliselt teeme seda läbi mitmete keelte ja mõistete. Kas te teate, kuidas täpselt kirjeldada erinevusi “meetodi”, “vahendi”, “harjutuse”, “mängu”, “lähenemise” jne vahel?!

SALTO-t aitab kõige selle juures töögrupp, kuhu kuuluvad kogenud noorte- valdkonna koolitajad ja õppejõud, ning nemad tulid selle aasta kevadel välja esimeste ideedega, mida testimises kasutada:

Töögrupi juhtprintsip on väärtustada nii sellesse kui ka teistesse valdkondadesse kuuluvate kolleegide panust ja ideid, mistõttu laseme selle maailma valla ja vaatame, mida inimesed arvavad! Suurepärasel “Tool Fair” seminaril Tallinnas panime selle mõttekaardi kõigile vaatamiseks välja ning julgustasime inimesi seda täiendama. Ühe töötoa osalejatel oli võimalus nende teemade üle arutleda. Osalejate tagasiside esitatakse töögrupi järgmisel kohtumisel ning pärast seda pannakse veebi üles läbitöötatud kriteeriumid.

Kui teil on ideid ja soovitusi, võtke töögrupiga julgelt ühendust!

Rohkem infot leiate:

<http://www.salto-youth.net/rc/euromed/educmat/toolsforlearning/>

See kirjeldus on veel väljatöötamisel! Lisage julgelt oma ideid!

Mõned nopped õpimeetoditest ja mõtetest, mille “Tool Fair 2011” endaga kaasa tõi

Seekordse “Tool Fair’i” raames toimus mitmeid ettekandeid ja 49 töötuba, mistõttu saame siinkohal jagada vaid elemente nendest sisenditest, mida jagati. Hoolimata sellest on see iseloomulik ülevaade meetodite kirjust maailmast ja teemadest ning lähenemistest, mida noorsootöö mitmekülguses pakub. Eesti vanasõna ütleb, et hakkaja leiab tööriista igalt poolt ja nõnda on ehk ka noorsootöös. Inspiratsiooni võib leida igalt poolt. Seejärel aga oleneb meetodi kvaliteet selle rakendajast ja sellest kui palju on analüüsitud selle meetodi kvaliteeti, oma pädevusi ja konteksti, kus seda meetodit kasutama hakatakse. “Tool Fair” pakkus töötubade juhtidele „kriitilise sõbra“ õpimeetodite töögrupi toel. Kõik töötubade esitajad said enne ja pärast töötuba läbiviimist nõuandeid ning tagasisidet SALTO õpimeetodite töögrupilt, kuhu kuuluvad Euroopa koolitusvaldkonna eksperdid. Kuna noorsootöötajana ei ole igapäevases töös alati kõrvalseisvat „kriitilist sõpra“ võtta, siis peab igaüks olema iseenda õpieesmärkide seadja ja kvaliteedi kontroll – esitades küsimusi, otsides uut, kujundades ümber vana ja analüüsides tehtut.

“Tool Fair 2011” algas ettekannetega:

Tõnis Kahu „Popkultuur hariduses – kas, kuidas ja mil määral?“ (inglise keeles „Pop Culture in Education – If, How and to What Extent?“) Nimetatud ettekande eestikeelse versiooni leiate käesolevast ajakirjast.

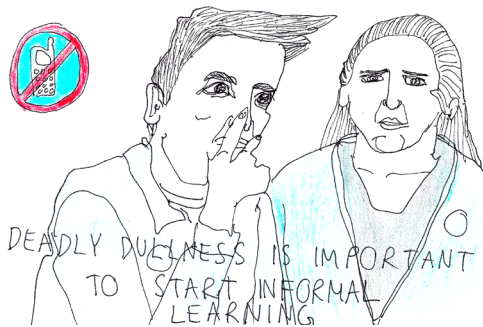
Jonathan Bowyer ja Mark Taylor „NOvember, NoCry!“. Ettekanne julgustas osalejaid mõtlema õpimeetoditest laiemalt, kasutama olemasolevaid andmebaase enda pagasi täendamiseks ning jagama enda loodud ja arendatud meetodeid.

Federica Demicheli „Mõtlemine strateegiliselt – õpimeetodite kvaliteedi tugi läbi õpimeetodite strateegia Euroopa noortevaldkonna koolitusstrateegias“ (inglise keeles „Let’s Get Strategic - Quality Support for Tools Through Tools for Learning Strategy as Part of European Training Strategy“). Ettekanne rõhutab strateegiate olemasolu tähtsust ja kõikide huvigruppide aktiivset osalust nende strateegiate elluviimisel ja edasiarendamisel.

Miriam Teuma – „Muutuv meri ja taassünd“ (inglise keeles „Changing Sea & Rebirth“) tuletas ettekandes meelde tõsiasja, et ühiskond ja sellega koos ka noorte maailm on jätkuvas muutuses, millega tuleb kaasa minna kui tahetakse noortele läbi noorsootöö tegevuste õpikogemust pakkuda. Sellest tulenevalt on oluline jätkuv õpimeetodite analüüs ja edasiarendus või vajadusel ka vanade ideede taassünd.

“Tool Fair 2011” esimesel päeval peetud eelmainitud ettekanded³ on saadaval Euroopa Noored Telepurgis (<http://euroopa.noored.ee/telepurk>) alates 2012. aasta jaanuarist.

Ansgar Bueter-Menke, Saksa vabakutseline koolitaja, viis läbi töötuba nimega „Deadly Dullness is a Beginning!“ ehk töötuba sellest, kuidas tappev igavus võib olla imeliseks alguseks loovusele ja headele ideedele. See oli eksperimentaalne töötuba informaalset õppimisest. Idee taustaks on mõte sellest, et igavus ja tühjus võivad olla inspiratsiooni aluseks. Mõte töötuba

tegemiseks põhineb 2011. aasta suvel programmi Euroopa Noored raames toimunud noortevahetusel, mis keskendus samuti informaalset õppimisest tulevatele pädevustele. Kuigi üldiselt käib sõnaga „igavus“ kaasas negatiivne tähendus, siis toimunud noortevahetus viis arusaamiseni, et see võib endaga kaasa tuua ka positiivset, ehk siis alternatiivsete tegevuste leidmist ja avastamist. Töötuba eesmärgiks oli luua pedagoogiline raamistik ja viia osalejad tühuse staadiumisse, mis oleks millegi uue alguseks. Osadele inimestele, eriti noortele, võib see olla esialgu ehmatav ja hirmutav kogemus, kuna see toob kaasa eneseanalüüsi ja peegelduse. Töötuba eesmärk oligi panna osalejad mõtlema, mis on nende tühuse taga ja kuidas see neid mõjutab ning mis mõtted ja ideed tekivad. Ehk oli üheks eesmärgiks ka seista silmitsi „uue“ meetodiga ja mõista, mis peitub selle meetodi taga? Töötuba andis võimaluse mõelda informaalsete õppimisele, mis toimub noorsootöös ja sellele, mis on selle tagamaad. „Parim õppimine toimub päris elus, päris probleemidega silmitsi seistes ja päris inimestega suheldes, mitte klassiruumis,“ on märkinud Charles Handy Jay Cross informaalset õppimisest rääkides. Koolitaja poolt soovitatud lugemist võite leida: <http://internettime.com/Learning/The%20Other%2080%25.htm>

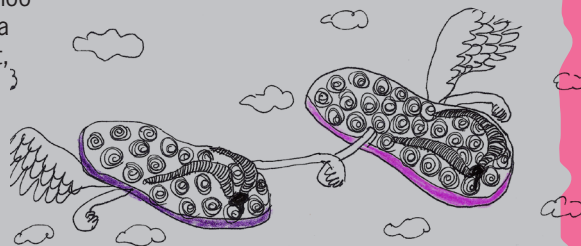
LETS BEGIN WITH DEADLY DULLNESS

³ “Tool Fair 2011” raames filmitud ettekannete ja töötubade videod valmisid ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames

MOST OF PEOPLE RUN OUT OF WORDS WHEN TALKING
ABOUT LEARNING TO LEARN

Türgi koolitaja **Bilser Islam** tutvustas "Tool Fairi" osalejatele Improteatri maailma, mida ta julgustab enam kasutama ka noorsootöös. Improteater õpetab osalejatele eelkõige uut mõtteviisi, uut suhtumist ja austust teiste vastu, mida saab kasutada nii läbirääkimistel kui ka muidu inimestevahelistes suhetes. Improteater usaldab publiku ja trupi loomisvõimet. See meetod õpetab, kuidas olla hetkes, kuidas teha positiivseid valikuid, kuidas jätta uks lahti. Meetodiga kaasneb aktiivse kuulamise oskus, usaldus, et teised teevad õigeid valikuid ja kasu, mille toob endaga teise seljataguse valvamine. Improteater õpetab osalejat olema julgem ootamatutes olukordades. Eesti Improteatri koduleht <http://www.importeater.ee> selgitab, et tegemist on teatriga, millel puudub käsikirja. Importeater usaldab publiku ja trupi loomisvõimet. Improteatrit on vähemalt sama tore ise teha, kui pealt vaadata, lubab Eesti Improteatri trupp. „Igaüks meist võib laval improviseerida ja juba juhatust saanuna on see lihtsam. Improtreeningutel arendatud võimed saavad kindlasti esinemisolekorraks rakendust, aga kindlasti mitte ainult siis. Lõbusad improvisatsioonimängud ja -harjutused panevad naerma eksimuste üle ning ütleva "jah!" endale ja kaaslastele. Arendatakse tähelepanu- ja koostöövõimet, spontaansust, loominguilust ning enesekindlust. Pärast improt on maailm parem paik!" Huvilistel tasub uurida Eesti Improteatri kodulehte. Näiteks toimub 4.-7. jaanuaril 2012 Noorte Improfestivali raames improteatri õpituba kõikidele huvilistele Tartus Lille Majas (<http://www.lille.tartu.ee>).

WE ENCOURAGE YOU TO **ENGAGE**

SALTO kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskuse esindajana viis töötuba „The Sky is the Limit“ ehk „Ainult taevas on piiriks“ läbi koolitaja Momodouallah. Töötuba põhines koolitusele, mille korraldasid SALTO kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus koostöös Suurbritannia ja Prantsusmaa Euroopa Noored riikliku bürooga 2011. aasta kevadel. Koolituse tulemusena koostati käsiraamat noorsootöötajatele, kus oli vaatluse all küsimus kuidas tuua religioonidevaheline dialoog noorte projektidesse. Religioonidevaheline dialoog ei ole kindlasti teema, mis on suunatud ainult usklikele, vaid pigem peaksid kõik saama võimaluse sel teemal kaasa mõelda ja arutada. Eestis võib näiteks tuua ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames toimunud koolitused „Mitmekesisus noorsootöös“, kus usulised vähemused ja usk üldiselt on miski, mille osas teadmist tihti väheseks jääb, mis omakorda annab võimaluse eelarvamustel ja stereotüüpidel paljuneda ning süveneda. Töötuba tutvustas ülevaatlilikult erinevaid meetodeid, kuidas arutada usu ja religiooni üle ning kuidas tuua neid teemasid ka noorsootöösse. Ennekõike oli tegemist töötoaga, mis avas silmad kultuuridevahelisele erinevusele ja vajadusele hukkamõistmise asemel küsida ning mõista. Religioonide- ja kultuuridevahelise dialoogi puhul on oluline olla piisavalt pädev, et teha informeeritud otsuseid. Uudishimu on sellise teema puhul igatahes ainult vooruseks ja küsija suu pihta selles töötoas ei löödud. Kultuuride- ja religioonidevahelise dialoogi kohta leiad rohkem materjale SALTO ressursikeskuse leheküljelt: <http://www.salto-youth.net/rc/cultural-diversity/>

www.salto-youth.net/otlas - **OTLAS**

on SALTO ressursikeskuste võrgustike platvormi juurde kuuluv rahvusvaheline andmebaas, mis on avatud kõigile, kes otsivad partnereid rahvusvahelise noorsootöö valdkonnas ja programmi Euroopa Noored projektide tegemiseks. Andmebaas võimaldab registreerida oma organisatsiooni, kirjeldada oma projekteid ja otsida projektp partnereid. Näiteks kui eelmine töötuba religioonidevahelisest dialoogist tekitas huvi, siis miks mitte leida endale sobivad partnerid ja idee ellu viia.

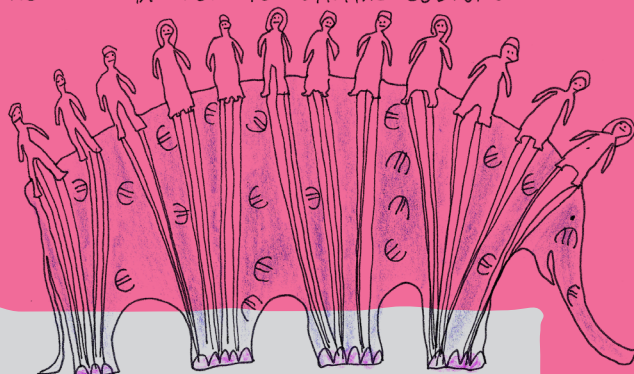

Jana Gigl Saksamaalt tutvustas töötoas „Seeking Sanctuary“ („Otsides varjupaika“) oma loodud mängu, mis põhineb Suurbritannia põgenike- ja pagulaspoliitikal. Lauamängu, mis valmib täielikult 2011. aasta lõpuks, on võimalik kanda eri riikide reaalsusse. Tegemist on õpivahendiga, mis toob esile eri kogukondade vahelist mõistmist. Mäng loob sotsiaalset kapitali, vähendades usaldamatust, suurendades mõistmist ja sidusust. Lauamäng põhineb rollidel nõnda, et mängija saab ise eri olukorrad põgeniku elus läbi mängida, mõista ja arutada. Osaleja astub ühe kuuest eri taustaga põgeniku kingadesse. Rollid mängus on väga erinevad: üksikema Eritreast, üksinda Suurbritanniasse saabunud alaealine Afganistaanist, homoseksuaalne mees Iraanist jne. Iga rolli täitja läbib mängu jooksul individuaalsed teekonnad, mis sisaldavad peamiselt juhu- kui valikuid. Lauamäng julgustab kriitiliselt mõtlema, tekitab arutlust ja julgustab mängijatel looma realistlikku, terviklikku ja inimlikku arusaamist, milline on uude riiki varjupaika otsima tulnud inimese kogemus. Lisainfot mängu kohta saab <http://www.getgameeducation.org> või info@getgameeducation.org

Põgenike läbielamisi tutvustav veebipõhine arvutimäng on nüüd olemas ka eesti keeles ning asub leheküljel: <http://www.piireyletades.org/>

WE ARE ALL ADDICTED TO CAPITAL-CULTURE

Jonathan Bowyer käsitles oma töötoas „Exploring the Culture/subcultures within the ‘Temporary Communities’ of Training Events“ („Jurides (sub)kultuure koolitustel tekkivates ajutistes kogukondades“), kuidas koolitustel tekkinud ajutised kogukonnad takistavad või toetavad õpimist ja arengut. Töötoa läbiviija soovis osalejatega koos leida vastuseid küsimustele: Kuidas mõista „kultuuri“ ja „ajutiste kogukondade“ kontseptsiooni? Milline on koolitaja/läbiviija ning osaleja mõju tekkinud kultuurile? Millised väärtused on tekkinud kogukonnale omased? Mis toimub peale koolitusi? Seda töötuba on võimalik 2012. aasta jaanuarist vaadata Euroopa Noored Telepurgist (<http://euroopa.noored.ee/telepurk>).

IF YOU LEAVE THE BREAKFAST FEELING HUNGRY IT'S GOOD!

Suurbritannia teatripraktik **Craig Harris** tutvustas oma töötoas „The Five Course Meal of Creative Participation“ („Viiekäiguline söömaaeg loovas osaluses“) noortele või täiskasvanutele pakutava eri teemaliste sessioonide ülesehituse struktuuri, mis põhineb viiekäigulise söömaaaja näitel. Lisaks rõhutab töötuba, et teatrimetodid on hea vahend, millega noorsootöös erinevaid teemasid käsitleda. Menüü sisaldas sotsiaalteatri meetodeid, improvisatsiooni, pantomiimi, loovat liikumist ja jutuvestmist. Teatrimetodid on kasulikud seetõttu, et nende kaudu on võimalik jõuda eri õpistiilidega, vanusega, oskuste ja teadmise ning kogemustega noorteni. Viiekäigulise söömaaaja struktuuri põhilised elemendid on: Eelroog – tervitus ja restorani tutvustus (ehk teema tutvustus), mis sisaldab kolme vastavalt grupile, ruumile, ajale ning vahenditele valitud soojendavat harjutust, et luua valmisolek põhiroaks. Põhiroog – üks või kaks pikemat meetodit, mis tegelevad valitud teemaga. Magustoit – kaks kuni kolm kerget ja mõnusat meetodit, mis loovad mängulise õhkkonna ja kergendavad väljatulekut töötoa kesksest teemast. Juustuvalik – 3 väikest pikantset sisendit, mis täiendavad teemat (pearooga) ilma seda rikkumata. Kohv ja piparmünt – üks sujuv meetod, mis võtab töötoa kokku, tuletab meelde põhiteemat ja ka seda kui lõbus oli üheskoos seda söömaaega kogeda. Craig Harris'e töötuba rõhutas kui oluline on läbi mõelda tegevuste järjekord ja sidususe ning seda, et ühe meetodi kvaliteet ei sõltu vaid sellest konkreetselt tegevusest, vaid ka sellest, mis tegevused sellele eelnesid ja mis antud meetodile järgnevad.

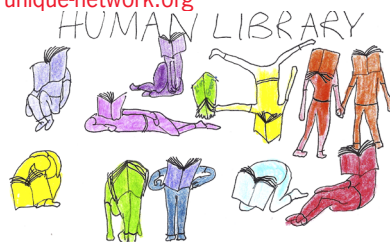
Soome noorteorganisatsioon SKUNK tegutsev **Mia Hanström** käsitles oma töötoas „Frames and Hierarchy“ („Raamid ja hierarhia“) sugudevahelise võrdsuse ja diskrimineerimise küsimusi. Töövahendid, mida töötoas esitleti on eelkõige mõeldud tööks noortega, et anda neile võimalus mõtestada, milliseid piire seavad raamid, mis eri sugupooli ühiskonnas ümbritsevad ja kas neid raame on võimalik eemaldada või lähendada. Töötoas paluti osalejatel ühiselt kaardistada, mis seostub nende ühiskonnas sõnadega „naiselikkus“ ja „mehelikkus“. Peale kaardistuse loomist on olemas hea pinnas, et tõstatada diskussioon eri rollidest, ootustest, stereotüüpidest ja eelarvamustest, mis selle kaardistusega kaasas käivad. Lisaks annab see noortele võimaluse mõelda kui vajalik, mittevajalik, lihtne või raske on selle kaardistuse sisse mehena või naisena mahtuda. Lisateemana võib töötoa läbiviija vastavalt oma pädevusele ja valmisolekule tuua sisse ka heteronormatiivi ühiskonnas ja noorte seksuaalse identiteedi teema. Teiseks töötoas kasutatud meetodiks oli piltide reastamine vastavalt osalejate arvamusele pildil olevate inimeste ühiskondlikust staatusest. Kasutatud pildid pärinevad käsiraamatust: <http://www.levandehistoria.se/english/materials/break>. Osalejad pidid suvalises järjekorras maha pandud pildid reastama pingereas vastavalt sellele, kelle ühiskondlikku staatust peavad nad kõrgeks ja kelle oma madalamaks. Peale valminud kaardistust tekkis taaskord võimalik arutada nii sugudevahelisi erinevuseid antud reastuses kui ka teisi vähemusi puudutavaid eelarvamusi ja stereotüüpe. Töötuba tõi välja, kui olulised on need teemad noortele ja kui tihti vajavad noored toetavad keskkonda ja vahendeid, kuidas tekkinud küsimustele ja ebakindlusele vastuseid ning lahendusi leida.

Koolitaja **Uku Visnapuu** tegi töötoas „Sorry, Sorry, Master Morry“ katse uurida äparduste ja vabanduste mitmekülgset ja tundlikku maailma läbi rollimängu ja jutuvestmist. Koolitaja soov oli toetada osalejate eneseteadlikkust ja kultuuridevahelist mõistmist läbi kohapeal loodud seiklusjutte läbivate sarnaste joonte märkamise. Muinasjutud, müüdid ja metafoorid on osa meie kultuuripärandist, mida kõik endaga kaasas kanname. Samuti on kultuuris „kirjas“ meie jaoks load teatud viisil enda äpardusi vabandada, mõned teised viisid pole nii oodatud. Meetod viis osalejad viltuvedamiste lõputut jada sisaldavasse mängu, kus nad kehastusid oma juhi (Master Morry) ees vabandusi genereerivateks nimetuteks alamateks, kellel oli tähtsate missiooni täites kõik läinud vussi. Kui mõtted said otsa, toetasid grupikaaslased ja vahetasid üksteist välja. Selles spetsiaalselt „ToolFairi“ tarvis loodud meetodis sai loominguilisel, spontaansel ja humoorikal viisil tegeleda keeruliste teemadega nagu vastutus, vabandused, süüdistused ja süütunne, ilma et see kedagi sunniks liigsele eneseavamisele. Töötuba sisaldas instruksiooni, soojendust, rollimängu ja põgusat meetodi analüüsi, kus tuli jutuks, et meetod oli küll põnev ja loovust käivitav, kohati isegi teraapilise mõjuga, kuid kultuuridevahelise mõistmise aruteluni ajapuudusel ei jõutud. Kellel töötuba nüüd küsimusi ja huvi tekitas, saab võtta ühendust koolitaja endaga uku@escu.ee. Kuidas Joonmeedia kunstnik toimunud nägi: <http://toolfair.eu/tf6/?q=1711> vt galerii alumist kolme rida alates pildist, kus mees istub kilpkonnal.

Mark Taylori poolt läbiviidud töötuba õppimist toetavast intervjuust „Learning Interview“ oli suunatud osalejatele, kes olid huvitatud eksperimenteerima meetodiga, mis aitab inimestel märgata ja identifitseerida oma õpistrateegiaid. Töötoas osalenud õppijad said analüüsida enda õppimist, kuid samas mõelda ka sellele, kuidas antud meetodit edaspidi oma töös kasutada. Õppima õppimisega seotud töötuba põhines ka Eestis tuntud rahvusvaheliste noortevaldkonna koolitajate Paul Kloostermani ja Mark Taylori loodud „Õppima õppimine“ käsiraamatul, mille leiata veebilehelt <http://www.learning2learn.eu> või <http://www.unique-network.org>

120 BOOKS 1300 READERS IN HUMAN LIBRARY EVENT

„Usun, et noorsootöötajatele on kasulik Miriam Teuma töötoast „Achieving Learning Outcomes through the Use of Quality Processes“ (ehk „Saavutades õpieesmäärke läbi kvaliteedi analüüsi protsessi“) pärit huvitav meetod, mis on loodud meetodite kvaliteedi analüüsiks. Miriam Teuma töötuba on võimalik 2011. aasta detsembri lõpust vaadata Euroopa Noored Telepurgist <http://euroopa.noored.ee/telepurk>

Töötoas viis igaüks läbi ühe enda poolt valitud koolitusmeetodi analüüsiprotsessi, mille tulemusena oli igal osalejal lill, mille:

- kroonlehed kujutasid erinevaid kvaliteedi kriteeriumite aspekte (nt noortekeskus, hariduslik areng, kaasatus ja võrdsus, õppimisele orienteeritus jne)
- igal kroonlehel putukas, mis kirjeldas kroonlehel kajastuva aspekti arengut kõnealusel meetodil. Säask tähistas puudulikkust; mesilane, et arenguga tegeletakse ning lepatriinu kõnealuse aspekti saavutamist.
- lille vars kujutas meetodi arengut ja arendamist, mille taga seisnes idee, et isegi kui kõik kvaliteediaspektid meetodis on saavutatud, siis tuleb seda edasi arendada ja analüüsida.

Olulise osana toodi välja lille närtsimine, kui meetodi nõ kulumine ja vananemine. Positiivsena toodi välja närtsimisel alles jäävad seemned, mis võivad kujuneda alguseks uutele meetoditele, mille areng sõltub koolitajast, noorsootöötajast jne.

Käsitletud meetodil oli mitmeid kasulikke külgi:

- Lihtsus – lill ja selle erinevad aspektid on kõigile teada, noortele piltlikult kujutatav jne.
- Mitmekülgsus – tegevuse käigus saad joonistada, kujundada, lõigata, kleepida ning samaaegselt arutada, analüüsida ja mõtiskleda.
- Ülekantavus – meetodit kasutades võib analüüsida noorteprojekti, erinevaid üritusi, noortekeskuse tööd, materjale jne.
- Arenguvõimalused – kvaliteedikriteeriumite käsitlemises, seemnetest uute ideede loomisel ning eri osapoolte rollil selles protsessis, ümbritseva keskkonna muutumisega kaasas käimisel jne.

Töötuba tõi taaskord välja, kui vajalik on noorsootöös kvaliteedi analüüsimine ja hindamine ning et see elementaarne, kuid miskipärast sageli hirmutava maine saanud tegevus saab olla huvitav ning uusi häid arendamisideid tekitav. Kõlama jäigi pideva arengu ning analüüsi vajalikkus. Lepatriinudega lill ei jää alatiseks püsima. Kas varem toiminu toimib soovitud ka praegu? Kuidas ühte osapoolt täiendades vältida teise nõrgenemist? Millal on parim või viimane aeg suurem hulk uusi tuuli sisse tuua?

Usun, et sellise lihtsa analüüsima paneva meetodi kasutamine igapäevases, näiteks noortekeskuse, töös (ka koos noortega) on noorsootöö arengus ning selle eesmärkide saavutamise toetamisel vägagi vajalik. Seda ka Mihuse 7ndas numbris ilmunud Urmo Reitavi artikli „Noorsootöö – kas puberteedis või noorukieas?“ valguses.“

Nele Mets

SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo noortealgatuse ja osaluse valdkonna koordinaator

„Kõige enam läks korda Miguel Angel Garzia Lopez'e „Life is Hard“ meetod, kus puutusime kokku inimõiguste teemaga. Läbi selle meetodi on võimalik jõuda konsensuseni gruppides ilma suurt massipsühholoogia efekti külvamata. Töölehed olid väga professionaalselt üles ehitatud ning otuste käik grupis väga hästi jälgitav. Suurepärase meetodi osalusprotsessi juhtimiseks. Miguel Angel Garcia Lopez'e töötuba on võimalik 2011. aasta detsembri lõpust vaadata Euroopa Noored Telepurgist (<http://euroopa.noored.ee/telepurk>).“

Mairi Männiste

Tallinna Pedagoogilise Seminari üliõpilane ja „Tool Fair 2011“ vabatahtlik

„Kõige meeldejäävam töötuba oli, nii naljaga pooleks kui tõsimeeli öeldes, minu enda töötuba. Töötasin selle meetodi „Sorry, Sorry, Master Morry“ („Vabandust, vabandust, härra Morry“) välja just selle konverentsi jaoks, ühest küljest selleks, et tõsta enda taset eksperimenteerimise ning tagasiside kaudu ning selle tõttu, et uskusin, et see tõstab tõenäosust, et mind „Tool Fair!“ osalejaks valitakse, kui mul on ka midagi pakkuda. Mark Taylori „Learning Interview“ („Intervjuu, mis toetab õppimist“) töötuba andis ka mitmeid mõtteid sellest, kuidas toetada inimest endast kui õppijast arusaamisel.

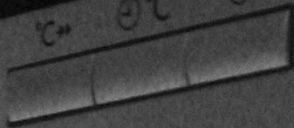
Hea noorsootöötaja reflekteerib oma meetodite valikut mitmel tasandil (suutlikkus ise selle meetodiga selles grupis selle ajaraamiga ja seatud eesmärkidega toime tulla, sobivus neile noortele, sobivus kultuurikonteksti jne) ja aitab ka noortel ning kolleegidel meetodeid ja nendega tekkinud kogemusi reflekteerida. Noorsootöötajatevahelise teineteisega meetodite ja muljete jagamise protsess on ise väärtus – läbi selgituste ja küsimuste saab asi endagi jaoks selgemaks ning tekivad ja/või tihenevad ka suhted, tekib kogukond ja võrgustumine, innovatsioon. See aitab ka läbipõlemist ennetada ja enda tööd väärtustada, kui neist asjust rääkida.“

Uku Visnapuu

Vabakutseline koolitaja

AEG

TOOL FAIR END

MADE IN GERMANY

VALMIS!

TÄITSA
KÜPS!

**Suur AITÄH kõigile, kes käesolevasse numbrisse panustasid.
Eriline tänukummardus ka Piitsa ja Prääniku ideeloojale, Andrus Niidule!**

Ajakirja väljaandja:

Sihtasutus Archimedes
Euroopa Noored Eesti büroo
Koidula 13 a, 10125 Tallinn

tel 697 9236

faks 697 9226

euroopa.noored.ee

www.mitteformaalne.ee

Ajakirja MIHUS väljaandmist toetatakse

Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaasrahastamisel elluviidavast programmist "Noorsootöö kvaliteedi arendamine".

Toimetaja: Marit Kannelmäe-Geerts

Keeletoimetaja: Erle Luuk

Kujundus: Kontuur Leo Burnett / Marge Nuggis

Trükk: Ecoprint AS

Haridus- ja Teadusministeerium

ARCHIMEDES